

Ilarie Gh. Opreș

**UN SECOL
DE LA
MAREA UNIRE
1918-2018**

**Editura Vatra Veche
Târgu-Mureș**

Mulțumim pentru sprijinul acordat realizării activităților și documentarului dedicat sărbătorii Centenarului Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, Consiliului Județean Mureș, și Semtest-BVN Sângeorgiu de Mureș.

Ilarie Gh. Opreș

**UN SECOL
DE LA
MAREA UNIRE
1918-2018**

**Documentar ilustrat
de
MARIA MERA**

**ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGHIU DE MUREȘ
EDITURA VATRA VECHÉ
Târgu-Mureș
2018**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OPRIȘ, ILARIE GH.

UN SECOL DE LA MAREA UNIRE 1918-2018/Ilarie Gh. Opriș ;
Târgu-Mureș: Editura Vatra Veche, 2018

ISBN: 978-606-8785-25-7

- I. Băciuț, Nicolae, (Cuvânt înainte)
- II. Poptămaș, Dimitrie (Elogiu slujitorilor pe altarul Unirii)
- III. Bengean, Florin, (Omagiu făuritorilor ...)
- IV. Bogoșel, Constantin, (La granița istoriei cu arta plastică...)
- V. Bărăian, Eugen (1 Decembrie 1918..)
- VI. Bui, Simion Virgil, (Înființarea și funcționarea C.N.R.J. Mureș...)
- VII. Maria Mera, (Recunoștință față de trecut)
- VIII. Boar, Liviu (Coperta IV)

812.135.1

Picturile în ulei pe pânză de dimensiunea 40X50 cm executate de Maria Mera, membră a Asociației Artiștilor Plastici Mureș

Textele au fost selecționate și întocmite de: Ilarie Gh. Opriș, publicist, Constantin Bogoșel și Simion Virgil Bui, profesori de istorie

Fotografiile și fotoreproduceri de: Ilarie Gh. Opriș și Alexandru Tcaciuc

---

Editura Vatra Veche

Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29

Director: Nicolae Băciuț

Consultant: Dimitrie Poptămaș

Lectori: Emilia Opriș, Olivia Ana Opriș

Copyright@ Ilarie Gh. Opriș, 2018

Toate drepturile rezervate

Tehnoredactare: Ilarie Gh. Opriș, Alexandru Tcaciuc

Tiparul executat la INTERMEDIA GROUP SRL

Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu, nr.14.

Telefon 0265-216666

ROMÂNIA

ISTORIE ȘI PICTURĂ – CA UNITATE DE MĂSURĂ

O galerie a personalităților care-și leagă numele de înfăptuirea Marii Uniri, într-un orizont al artei plastice, este cât se poate de binevenită.

Un astfel de exercițiu și-a asumat pictorița Maria Mera, într-un proiect gestionat de un artizat al multor inițiative laudabile, Ilarie Gh. Opriș, într-o calitate care excede vreunor atribuții instituționale, cât vine dintr-o chemare lăuntrică ce vine dintr-un entuziasm al respectului față de istoria neamului, față de cultura națională.

De această dată, au fost puse în ecuație datele biografice ale unor personalități exemplare ale istoriei naționale, de la regele Ferdinand I și regina Maria la Ion I.C. Brătianu și Alexandru Vaida Voevod, de la Iuliu Maniu, la primul patriarh al României, Elie Miron Cristea. Aceștia li se adaugă câteva dintre personalitățile mureșene, contribuitori de marcă la scrierea istoriei naționale, între care Vasile Duma, Augustin Chețan, Ariton M. Popa, Ion Harția, Emil Dandea, Ieronim Puia, Eugen Nicoară, Vasile Netea etc., personalități mai mult sau mai puțin cunoscute publicului larg, dar aduse din nou în orizontul de întâlnire într-un moment omagial, aniversar.

Portretele, realizate în manieră realistă, reproduc imagini canonice, de notorietate ale celor avuți în vedere de Maria Mera. Împreună cu datele biografice, portretele câștigă în consistență, constituindu-se nu doar într-un gest de memento, ci și într-unul de recunoaștere, în toate semnificațiile lui, în an Centenar.

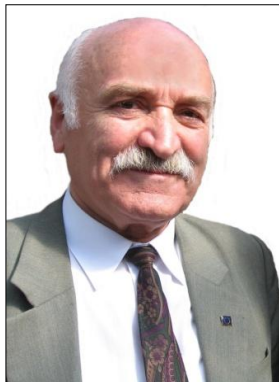
Miza este mare, răspunderea pe măsură. Judecata este a noastră, a fiecăruia în parte, dar și a istoriei, a timpului.

Între manifestările dedicate Centenarului mării Uniri însă, acesta rămâne ca un document, care vorbește nu doar despre cei evocați, ci și despre noi, cei de acum, și despre felul în care am știut să ne raportăm la istorie, să fim în istorie.

Lucrarea de față mai are un merit. Ea adună într-un documentar fotografic și alte mărturii despre felul în care Asociația Artiștilor Plastici Mureș a fost creator și făptuitor de evenimente culturale, înscrise într-un calendar al unui an care încearcă să se ridice cât mai mult la înălțimea unei clipe astrale: 1 decembrie 1918.

*Nicolae BĂCIUȚ,
Director, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș*

ELOGIU SLUJITORILOR PE ALTARUL UNIRII

Privesc prin intermediul acestor portrete imaginea unor oameni, câțiva dintre cei mulți adunați în acea zi de glorie pe Câmpul lui Horea de la Alba Iulia, 100.000 după unele relatări după altele chiar mai mulți, parte din ei făcând parte din cei 1228 delegați aleși democratic de a reprezenta voința unanimă de căpătuire a umilinței care trona de veacuri aici pe pământul transilvan, de dorința adevărului și dreptății, libertății și emancipării, afirmării culturii și civilizației. Îi privesc acum și sunt aproape de ei prin imaginile doamnei Maria Mera, artist plastic, care prin penelul și farmecul culorilor, după acel grandios eveniment, i-a readus printre noi spre eternă memorie. Aveau ca trăsătură principală ca prin voință și acțiune, într-o deplină unitate să realizeze – Unirea, deoarece ea emana din credință și era mai presus decât politicul, economicul, avuția, de tot ce ne desparte și adâncesc inegalitățile, de orice fel ar fi ele, dintre oameni.

Cu ce gânduri frumoase, în mare ordine și disciplină, încărcăți de speranțe au pășit într-o lume nouă cu încredere în suveran – Regele Ferdinand I al României, Întregitorul - cum i se mai spunea în popor, a Reginei Mamă Maria, denumire primită pe tranșeele și spitalele din prima Mare Conflagrație, politicianul român Ion I. C. Brăteanu, încrederea în preoții vremii ortodocși și greco-catolici având ca deviză cuvintele poetului Andrei Mureșianu din *Un Răsunet*, versuri care astăzi stau la baza Imnului național - *Preoți cu crucea-n frunte!, căci oastea e creștină...* alăturați acum în imagini de cei doi episcopi români Miron Cristea și Iuliu Hossu, preoții Vasile Duma, Ariton Popa, Ștefan Russu, Nicolae Motora și Ioan Roman. Au onorat Marea Adunare a românilor politicienii vremii reprezentați prin puținele partide din Transilvania, pe care le

aveam pe atunci, cum au fost Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida Voievod și Ioan Vescan, au participat concret la activitățile organizatorice și consolidarea Marii Uniri, juriștii Gheorghe Pop de Băsești, Emil Aurel Dandea, Ioan Harșia și Augustin Chețian, pedagogii: Ieronim Puia, Nicolae Suciuc, George Târnavăanu iar mai târziu o nouă generație a pus în valoare marile împliniri ale „ceasului” așteptat, între care se remarcă câțiva din partea locului printre ei, mulți au fost menționați și cărora li se alătură dr. Eugen Nicoară, Aurel Baciuc, Ion Chinezu și nu în ultimul rând inegalabilul istoric al Marii Uniri – Vasile Netea.

Sunt numai câteva personalități din marele panteon al elitelor românești care au răspuns cu DA comandamentelor timpului. Lor le aducem acum recunoștință. Ce e mai frumos decât să-i privim și să le facem loc în sufletele și inimile noastre pentru a le păstra eterna memorie, adevărate simboluri, modele de urmat, păstrarea neștirbită a moștenirii pentru generațiile care se vor succeda în frumosul arc peste timp generațiilor viitoare. Imaginile din catalog sunt însoțite de texte, chintesență a vieții și activității lor.

Aceasta cred că a fost intenția doamnei Maria Mera și a inițiatorului Ilarie Gh. Opriș, atunci când i-a dat curs acestei idei, iar succesul expozițiilor organizate până acum – la una dintre ele am participat și eu cu un cuvânt laudativ, - nu fac altceva decât să o confirme.

Cu mândrie trebuie să remarcăm aportul substanțial de acum 100 de ani al mureșenilor, immortalizat acum și prin acest catalog cu portrete de excepție și care dau deplinătate celui mai semnificativ eveniment, nutrit de secole și împlinit la 1 decembrie 1918.

Dimitrie POPTĂMAȘ

OMAGIU FAURITORILOR MARII UNIRI, PRIN ELEMENTE BIOGRAFICE ȘI PORTRATE PICTATE

Apariția unei noi lucrări editoriale este un motiv de bucurie, cu atât mai mult cu cât cartea care apare este un frumos prinos de cinstire adus celui mai important moment din istoria neamului românesc, făurirea României Mari, precum și celor care, prin faptele lor minunate, și-au adus aportul din plin la împlinirea dezideratului de veacuri. Cartea distinsului om de cultură mureșean Ilarie Gh. Opreș, intitulată «Un secol de la Marea Unire, 1918-2018», Documentar ilustrat de Maria Mera, este dedicată, prin cuvânt și imagine picturală, aceluia care fac parte din galeria marilor oameni ai țării, care au scris pagini de o neîntrecută frumusețe istorică și au contribuit la realizarea unității de neam. Cartea cuprinde elemente biografice precum și portrete pictate ale unor ilustre personalități de nivel național, dar și a unor distinși oameni ai pământului mureșean care au contribuit la Marea Unire. Cartea cuprinde și o serie de cronici ale unor evenimente culturale, unde a fost prezentată expoziția cu picturile acestor personalități cuprinse în carte. Sunt prezentate aici figurile unor mari bărbați de stat, ale unor oameni ai Bisericii și ai altor instituții, care, cu toții dimpreună și-au unit toate forțele și energiile spre împlinirea idealului de unitate al românilor.

Istoria își reconstituie faptele sale mărețe prin multe căi. Imaginea actului istoric și efectele pe care le-a produs în viața poporului nostru, o realizăm integral, numai dacă o privim și prin prisma faptului de cultură, nu numai prin documentul istorico-politic și militar. În cadrul fenomenului cultural intră, desigur și artele, care, în forme și cu mijloace diferite au reflectat pregnant momente și efecte ale acestui eveniment din istoria Patriei noastre. Ideea de a servi națiunea prin artă, de a oglindi prin ea virtuțile și aspirațiile ei spre progres, spre împlinirea socială și națională, spre țelurile umane cele mai nobile, este comună tuturor ramurilor artei românești de la începuturile ei, indiferent dacă e vorba de arta poetică, de cea muzicală, picturală etc. Realizările picturale au contribuit din plin la conturarea momentului istoric, la impactul pe care l-a avut asupra societății umane, precum și la efectul transmiterii informației istorice pentru posteritate. Realizarea picturală transmite o istorie vie, activă, prezentă în momente și locuri extrem de importante. Observăm că din gama diversă a artei, pictura a fost una din cele care au exprimat mai pregnant evenimentul istoric, starea de spirit care a stăpânit întreaga suflare românească la acel moment.

Istoria a oferit dintotdeauna plasticienilor noștri un bun prilej pentru a-și dovedi patriotismul și dorința de a contribui, cu mijloacele specifice îndeletnicirii, la înfăptuirea unuia dintre cele mai de seamă momente ale istoriei naționale. Dintotdeauna au existat pictori care își propuneau să consemneze, cu maximă fidelitate, etapele și momentele importante ale istoriei, să fixeze pe hârtie, în schițe rapide, cu creionul și cu penița, imagini ale locurilor unde urmau să întâmplesse diferite momente istorice, și mai ales, chipuri ale marilor bărbați ai neamului, ale luptă-

torilor, portrete fugare, rapide, dar cu atât mai veridice, mai reale, ale celor care n-au pregetat să-și riște sau să-și sacrifice viața pentru eliberarea pământului strămoșesc. Adunând un material grafic de inestimabilă valoare documentară și umană, se acumulau – desigur – schițe, idei, fizionomii, vederi pentru viitoare compoziții a căror elaborare presupune răgazul, spațiul și mijloacele unui atelier de pictură. În toate realizările picturale se simte solidaritatea artistului cu cei care scriau istoria cu fapta lor minunată.

Referitor la poporul român, momentul culminant al istoriei sale îl constituie desigur realizarea statului național român în cadrul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Alba Iulia este simbolul unității naționale. Chemările pe care le desprindem din viața și istoria poporului român dintru începuturi, iar după 24 ianuarie 1859 cu mai multă îndreptățire, sunt chemări clare la unitate. Vrerile lui Vodă Rareș de a găsi calea spre unirea tuturor românilor, jertfa lui Mihai Viteazul care pecetluia testamentar unitatea de neam nu ca vis ci ca realitate, acțiunile energice ale pașoptiștilor se împlineau la această dată care se veșnicește în istoria noastră ca dată a micii Uniri, și care potențate, urmau să se încununeze la 1 Decembrie 1918. Această memorabilă zi de 1 Decembrie 1918 a devenit pentru noi românii prefacerea visului în realitate. Prefacere pentru că el era și trebuia doar să se manifeste. Crez și împlinire, Unirea este pentru români o permanentă chemare la muncă, la viață, la bucurie și desăvârșire. Conștiința de fii ai bisericii dreptmăritoare este un îndemn, o cheazășie, dar și o mărturie a părtășiei noastre la opera de înflorire a gliei străbune, de care ne simțim atât de legați prin obârșie. Să facem deci din crezul și împlinirea Unirii un imn al muncii, al bucuriei și al desăvârșirii. Și unitatea de cultură a țărilor române a fost o realitate puternică în viața poporului nostru. Creația populară unitară, izvorâtă din viața comună întregului neam românesc, a contribuit la rândul ei la păstrarea și perpetuarea ideii de unitate a poporului nostru. Ea a stat la temelia formării culturii noastre naționale.

Alba Iulia se numără printre puținele localități din țara noastră care au fost predestinate să ocupe un loc de cea mai mare importanță în istoria poporului român din îndepărtata preistorie și până în contemporaneitate. Oraș bimilenar, învăluit în nimbul legendar al unor mari evenimente istorice, Alba Iulia s-a întipărit adânc în mintea și inima poporului român. El apare, peste veacuri, în conștiința fiecărui român ca un simbol al jertfelor și biruințelor în lupta pentru eliberare socială, independență și unitate națională. Această străveche așezare este o mărturie grăitoare a iscusinței și talentului creator al înaintașilor noștri, care au reușit să mențină aici un puternic centru de civilizație ce s-a dezvoltat de-a lungul vremurilor. Oraș al gloriei străbunilor, oraș al marilor dureri, Alba Iulia avea să devină prin actul de la 1 Decembrie 1918, după jertfe de secole, altarul realizării marelui ideal al poporului român: unitatea politică.

Convocarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia a fost întâmpinată în toată Transilvania cu o nemărginită bucurie și însuflețire. Momente importante au dus pas cu pas către înălțătoarele și neasemuitele clipe din 1 Decembrie 1918. Cu un entuziasm de nedescris, românii, cu mic cu mare, s-au îndreptat spre Alba Iulia care i-a primit cu cea mai mare căldură. Peste o sută de mii de români ardeleni (unii martori oculari vorbesc chiar de două sute de mii de oameni) s-au adunat pe marea câmpie de la Alba Iulia, care s-a transformat într-o mare de oameni, deasupra căreia fâlăiau sute și sute de

drapele tricolore, ca o revărsare de ape uriașe, încât se părea că tot pământul s-a mișcat din temelii. În dimineața zilei de 1 Decembrie 1918, la ora 7, s-a săvârșit câte un serviciu religios în ambele biserici, ortodoxă și unită, după care episcopul Caransebeșului, Miron Cristea a înălțat o rugăciune către Dumnezeu, o patetică rugăciune de mulțumire care a stors lacrimi de bucurie din ochii tuturor celor care se aflau de față. În rugăciunea sa, Miron Cristea scoate în evidență atotputernicia lui Dumnezeu, în opoziție cu micimea omului, și Îl roagă pe Părintele luminilor să nu-și întoarcă fața nici o clipă de la încercatul și oropsitul popor român. Iată, în continuare, câteva cuvinte din această rugăciune: „Doamne, Dumnezeul nostru, Tu ești Părintele nostru; Tu ai văzut strâmtorarea părinților noștri și ai auzit strigarea lor, căci se făcuseră ei ca floarea în brumă și plecat spre pulbere era sufletul lor, și trupul lor lipsit de pământ. Tu ai împlinit și cu noi ceea ce ai făgăduit de demult: Sfărma-voiu jugul de pe tine și voiu rupe lăgăturile Tale; lărgi – voiu, hotarele Tale, aduna-vă-voiu dintre popoare și vă voiu strânge din țările unde sunteți împrăștiați; restatornici-voiu judecătorii tăi ca mai înainte, și sfinții tăi ca la început. ... Doamne Dumnezeul nostru, pace dă nouă, pace peste pace, celor de departe și celor de aproape; Doamne, mântuește-ne și ne curățește de păcatele noastre, pentru numele Tău; îndreptează urmele noastre și faptele noastre, ca să locuim în locul acesta și să luăm mărime mare și nume vecinic și să laudăm numele Tău cel sfânt. Veniți, deci, să ne închinăm și să cădem Domnului și să plângem înaintea Lui și să-i făgăduim, zicând: Iată, noi și feciorii și fetele noastre, și frații și surorile noastre, umbra-vom întru așezământul legii părinților noștri. ... Varsă întru inimile noastre, ale tuturorora, cereasca Ta pace, și ne dăruiește și nouă pace în viața aceasta”.

Episcopul Caransebeșului Miron Cristea a rostit apoi o memorabilă cuvântare în care spunea printre altele: „Prinzând curaj, am întezit tot mai mult lupta noastră politică, pornită în contra agresorilor noștri, cristalizând tot mai clar ținta aspirațiilor noastre naționale (...). Bărbăteștile lupte politice ale episcopilor și frunțașilor noștri conducători, pecetluite cu însemnate jertfe de mucenici naționali, formează pagini strălucite ale trecutului nostru întreg (...) Am ferma convingere că glasul nostru unanim și prin voi glasul întregii națiuni se va concentra asupra singurei dorințe, pe care o pot exprima în trei cuvinte: «Până la Tisa!» Amin!”

Acest discurs al episcopului Caransebeșului cuprinde într-o sinteză ingenios alcătuită întreaga istorie de frământări, lupte și aspirații ale poporului român. El relevă gânduri formulate și exprimate de atâția alți mari înaintemergători întru ideea de sorginte comună daco-romană a românilor, urgisiți de-a lungul timpului „de năvăliri ale populațiilor migratoare, de asuprirea Semiluneii, a pajurei bicefale și a cnutului țarist”. El este un elogiu al măreției nației românești și expresia credinței că se va împlini curând realitatea istorică înfăptuită deja de voința românilor din Basarabia, Bucovina și Transilvania de a se uni cu Vechiul Regat. Finalul discursului episcopului de Caransebeș, acele trei cuvinte “Până la Tisa !” - amintesc dintr-un anume unghi al mesajului lor, de sintagma atât de cunoscută din poezia „Doina” a lui Eminescu: „De la Nistru pân’ la Tisa ...”.

Prin proclamarea unirii Transilvaniei cu România, s-a încheiat procesul legic al desăvârșirii statului național român. Unirea a constituit expresia voinței libere și conștiente a maselor largi populare. Unirea românilor într-un singur stat în 1918 a fost

pregătită cu secole înainte, pentru că ea însemna o străduință firească pentru cei de aceeași origine și limbă, de pe ambele versante ale Carpaților, să trăiască pe vecie împreună.

Reghinul este un reper istoric pentru Valea Mureșului Superior. Valea Mureșului Superior, prin întreaga sa existență, se încadrează în procesul istoric al neamului românesc, având în orașul Reghin un important centru economic, spiritual, cultural și istoric. Reghinul, cu o largă deschidere spre câmpie, domină drumurile ce coborau pe Valea Mureșului, a Gurghiului și a Luțului.

Jurământul de credință pe care românii, în număr de 40000, îl vor depune pe Câmpia Libertății de la Blaj în anul 1848, va deveni un crez de luptă pentru depline libertăți și egalitate în drepturi a tuturor națiunilor transilvane, de respect față de propriul său viitor. Revendicările românilor aveau un pronunțat caracter democratic. Sub acest imbold revoluționar se manifesta în primăvara anului din 1848 și populația orașului Reghin ca și a satelor din împrejurimi.

La 8 mai 1848, la Reghin are loc o impunătoare adunare a românilor, la care participă reprezentanți din 150 de sate, condusă de protopopul Crișan Mihail și desfășurată „*în cea mai mare ordine, în liniște și moderațiune*”. Efortul românilor se înscrie deci în tumultul revoluționar al anului 1848, adunând însă asupra lor și norii grei ai răzbunării de mai târziu. Revoluția de la 1848-1849, de fapt un adevărat război de eliberare națională și socială, de afirmare a drepturilor legitime ale poporului român, a deschis partea finală a rezolvării revoluționare a unității sale naționale. În timp ce nobilimea maghiară își va întee eforturile de menținere și perpetuare a dominației sale, devenind prin măsuri legislative și de oprinare deosebit de brutală după 1867, poporul român va cunoaște o perioadă de efervescentă, redeșteptare națională, de maturizare a conștiinței sale naționale.

Mureșul Superior se va înscrie în istoria națională prin câteva aspecte specifice acestei perioade: nivelul scăzut al învățământului românesc comparativ cu al altora, unele modificări în structura etnică a zonei – implantarea de colonii – efortul Astei, prin Despărțământul Reghin înființat în anul 1874, de ridicare a nivelului de cultură al satelor românești, pătrunderea ideilor memorandiste, masive deportări în toamna anului 1916 și puternice acțiuni participante la înfăptuirea Marii Uniri.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în structura etnică a zonei intervin o serie de modificări – urmarea firească a procesului de maghiarizare a satelor românești – prin crearea unor colonii în satele defileului. La Deda, în anul 1785, nu sunt menționați decât credincioși ortodocși, lucru ce spune foarte multe.

Condițiile de muncă și viață erau din cele mai grele, situație care s-a menținut și după 1918. În pădure, muncitorii forestieri locuiau în bordeie semiîngropate, dormeau pe pământul acoperit cu cetină de brad, indiferent de anotimp, în jurul unei vetre cu deschidere largă prin acoperiș. De asigurarea unor condiții igienice nici nu se poate vorbi. În coloniile fabricilor de cherestea, familiile de muncitori locuiau în bărci, dintre care multe s-au păstrat și în primii ani de după cel de-al doilea război mondial, precum și în bordeiele din exploatarea forestiere.

Nici activitatea memorandistă nu a ocolit zona Mureșului Superior. Astfel, preotul Ioan Duma din Săcalul de Pădure, prin actul de acuzare nr. 4412/1893, este

trimis în judecată pentru faptul de a fi primit de la Sibiu, prin poștă, 4 exemplare din *Memorandum*, dintre care două au fost răspândite pe Valea Mureșului.

Intrarea României în Primul Război Mondial din 1916 a însemnat apropierea clipei mult așteptate de realizare a idealurilor naționale ale poporului român, dar în același timp, pe lângă durerea celor căzuți pentru interesele expansioniste ale Puterilor Centrale, se adaugă și intensificarea prigoanei la adresa românilor. Din această parte a Mureșului, în toamna anului 1916 sunt arestați și deportați în Ungaria 36 de români, din Bilbor și până la Reghin – învățători, preoți, țărani – considerați ca fiind periculoși pentru interesele guvernului de la Budapesta. Întoarcerea lor se va întâmpla abia în anul 1918, când destrămarea imperiului austro-ungar va fi iminentă, contribuind cu entuziasm la înfăptuirea actului revoluționar de la Alba Iulia.

În toamna anului 1918, terminarea războiului și triumful deplin al principiului naționalităților deveniseră o realitate, un imbold în intensificarea luptei pentru realizarea principalului deziderat național – crearea statului național unitar român.

La 5 noiembrie Consiliul Național Român Județen a stabilit sediul său la Reghin, iar din această structură au făcut parte multe personalități ale Reghinului și ale împrejurimilor. Dintre aceste ilustre personalități se regăsesc și în paginile acestei lucrări memorabile.

La 23 noiembrie 1918, Consiliul național Român din Reghin stabilește măsuri în vederea alegerii de delegați pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. În ziua de 28 noiembrie 1918 la Reghin s-au ținut Adunările Cercului Electoral al Reghinului (prezidată de Vasile Duma) și ale Cercului Electoral al Gorneștiului (prezidată de Ariton Popa), care au desemnat românii care vor participa la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia prin care s-a realizat România Mare. Astfel, vor participa: Vasile Duma, Ariton Popa, Mihai Bucur, Ioan Harșia – din Reghin, Toader Hanăș – Săcalu de Pădure, Victor Câmpeanu – Suseni, Dumitru Sava – Deleni, Petru A. Boțianu – Vătava, și Andrei Cadar, Stânceni. Ca reprezentant al învățătorilor de pe Valea Mureșului a fost delegat Ioan Borșian din Deda. Din această zonă au mai luat parte la Alba Iulia: Nicolae Feier din Hodac, Vasile Berbecaru Muntenescu din Solovăstru, Ioan Vancu din Deda, Victor Mera din Reghin, Iacob Mora din Lueriu și mulți alții, care fie au fost desemnați de anumite instituții sau structuri sau din proprie inițiativă au luat drumul cetății Marii Uniri pentru fi părtași la bucuria deplină a neamului românesc.

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, unde se desăvârșește procesul de formare a Statului Național Unitar Român, au participat și o mulțime de țărani, muncitori și intelectuali de pe Valea Mureșului – nu a existat sat să nu fie reprezentat – delegați de comunitățile respective ca, prin forța prezenței lor, ca expresie a voinței întregului popor român, să dea o tărie și mai mare actului Unirii.

După realizarea Unirii, Consiliul Național Român din Reghin își va continua activitatea până la 19 ianuarie 1919. După 1 Decembrie 1918, în istoria Văii Mureșului începe o perioadă nouă, de muncă și luptă, de bună înțelegere cu toate naționalitățile; este perioada în care fostul iobag, a cărui națiune nu a fost recunoscută secole de-a rândul, va deveni stăpânul moșiei strămoșești, pentru a cărei înflorire va munci cu ardoarea maturității sale.

Momentul Astei are, de asemenea, o semnificație deosebită în istoria Transilvaniei, în drumul poporului român spre Alba Iulia. La Reghin, care devine un important centru al vieții cultural-spirituale a revoluționarilor din Comitatul Turda-Mureș, în anul 1874, ia ființă un Despărțământ a cărui activitate este deosebit de prestigioasă în direcția culturalizării maselor. Prin înființarea Despărțământului Reghin al Astei are loc o puternică activizare a vieții cultural – spirituale românești, o trezire a dorinței de cunoaștere, lucrându-se intens pentru nevoile poporului, prin răspândirea cărții și înființarea unor biblioteci comunale.

Nu există acțiune în istoria Transilvaniei la care Valea Mureșului Superior să nu-și fi adus contribuția ei, iar șirul cărturarilor, luptătorilor și publiciștilor mureșeni este într-adevăr impresionant. Mureșul Superior este o regiune cu o străveche viață istorică, bogată din punct de vedere economic, activă ca participare la dezvoltarea culturii naționale și elocventă sub raportul conviețuirii seculare dintre români, unguri și sași. Reghinul a fost permanent un centru cultural-spiritual-istoric al acestei zone. Mureșenii au deci datoria de a păstra mereu vie amintirea înaintașilor străluciți pe care i-a dat Valea Mureșului Superior de-a lungul timpului, de a-și aminti de realizările istorice înfăptuite de poporul român, aceasta și cu contribuția reprezentanților mureșeni.

Îl felicit pe autor pentru modul în care a făcut un exercițiu de aducere aminte și omagiere a celor care, mai de demult, au scris, o pagină în istoria neamului românesc.

Personalitățile cuprinse în acest volum sunt împodobite cu atâtea realizări, de la înălțimea cărora pot privi cu deplină bucurie spre anii cei mulți în care au trudit cu maximă osârdie, cu seriozitate, perseverență și înțelepciune. Numele lor va rămâne permanent legat de marile lor realizări, pe care le-au înfăptuit pe diverse planuri, realizări care sunt multe și importante.

Marii oameni, la care se referă prezentul volum, au avut o viață trăită în neconținută și stăruitoare muncă. Munca este o lege sfântă, ea este cea care îl înnobilează pe om și-l urcă pe treptele ierarhice ale oricărei societăți moderne. Munca, capacitatea și dorința de acțiune spre activitate și înnoire, prin crearea de bunuri materiale și spirituale, i-au fost implantate omului în fire de Dumnezeu, în clipa în care Acesta l-a zidit. Munca a fost și este o binecuvântare dată de Dumnezeu omului, ca prin ea omul să ajungă la starea de deplinătate, de desăvârșire spre care a fost chemat. Dumnezeu i-a rânduit omului munca ca pe o mare binefacere, ca pe un mijloc binecuvântat, ca prin ea să se regăsească în lumină, în pace cu el însuși, în armonie cu cei din jurul său și să afle drumul spre culmile pentru care a fost zidit să le cucerească. Fiindcă munca reprezintă un mijloc binecuvântat dat de Dumnezeu, omul, cu înțelepciunea ce-l caracterizează, s-a folosit de acest mijloc, ridicându-se prin el spre scopul vieții lui, ca să devină posesor al unui nume bun, demn de respect și apreciere, și dincolo de aceasta, să câștige mântuirea, fericirea, unirea cu Dumnezeu, eternitatea, ceea ce este posibil numai printr-un efort neîncetat și intens spre purificare,

perfecționare tot mai înaltă în lumea materială și spre desăvârșire morală. Munca a făcut să înflorească lumea, ea este izvorâtă din cele mai înalte năzuințe ale omului. Munca risipește întunericul de pe pământ și face să rodească bunătatea și fericirea și îl ajută pe om să se împlinească pe sine. Prin muncă cinstită și sânguincioasă, omul se realizează pe sine și contribuie la ridicarea societății în care se manifestă.

Omul care scrie istorie este cea mai mare valoare din această lume, atât prin creație cât și prin menire, iar noi ne valorificăm pe noi înșine dacă îl stimăm, prețuim și iubim, căci prin aceasta ne arătăm prin noi înșine valoroși și îl valorificăm și pe aproapele nostru. Personalitățile cuprinse în acest volum sunt oameni valoroși, oameni pe care societatea s-a putut baza neconținut, sunt persoane care lasă în urma lor o dâră de lumină. Aducem un gând de apreciere și prețuire tuturor acestor personalități, pentru realizările pe care le-au întreprins, realizări prin care intră în istorie, scriind, cu sufletul, cu viața și cu faptele lor mărețe, pagini de o neîntrecută frumusețe, care se vor impune posterității ca o comoară scumpă, vrednică să fie păstrată și cinstită.

Personalitățile cuprinse în paginile acestei cărți sunt învăluite de un puternic și nobil sentiment patriotic, de o dragoste de țară care nu cunoaște limite. Vasile Conta spune că „fundamentul moral al unui popor e patriotismul; fără el nu putem concepe o viață, dar încă un stat”.

Formarea conștiinței și conduitei patriotice urmează drumul formării comportamentelor morale. De obicei, se vorbește despre „sentimentul” patriotic, plasându-se patriotismul, în mod exclusiv, în planul afectiv. Dacă patriotismul s-ar limita numai la planul afectiv, el n-ar avea nici o valoare. Valoarea acestei trăsături morale constă în fapte, în comportamentul patriotic. Este vorba de identitatea națională, identitatea de conștiință națională și sentimentul apartenenței naționale.

Conținutul educației patriotice îl constituie patria. Sensul conceptului de patrie, în decursul istoriei a fost modificat și „tălmăcit” în interesul stăpânilor, fapt care l-a făcut pe Tudor Vladimirescu să tragă un semnal de alarmă spunând că „Patria este norodul, și nu tagma jefuitoare”. Patria este pământul stropit cu sângele strămoșilor, bogățiile naturale și realizările poporului, frumusețile peisajelor, evenimentele de luptă și sacrificiu prin care a trecut poporul, precum și bogățiile sale spirituale: limba, portul, obiceiurile din străbuni. Toate aceste au susținut identitatea noastră națională peste capul tuturor vitregiilor vremii.

Patriotism înseamnă, în primul rând, conștientizarea copiilor asupra acestor realități naționale, începând de la cea mai fragedă vârstă. Cunoașterea și interiorizarea lor, transformarea lor în trăiri interne și manifestări comportamentale, în relațiile copilului cu mediul geografic și spiritual al patriei sale constituie obiectivul principal al educației patriotice. Trăirile afective, care constituie mobilul comportamentelor patriotice, imprimă relațiilor dintre copil și patria sa o nuanță de adeziune. Dar vibrațiile interioare nu se declanșează decât în situațiile în care copilul este angrenat în

executarea responsabilă a unor acțiuni sau în trăirea unor momente solemne de neuitat, într-o atmosferă propice.

Astfel, se formează sentimente de dragoste față de locul natal și de oamenii săi, față de bogățiile și frumusețile țării, admirația față de vitejia și dârzenia poporului, față de istoria sa, față de înțelepciunea și talentul poporului nostru, respect pentru valorile materiale și spirituale create de popor, identificarea cu soarta patriei și a poporului. Mai mult ca în oricare act moral, convingerile patriotice au o puternică forță mobilizatoare, mergând până la sacrificiul suprem. Conduita patriotică include o serie de deprinderi și obișnuințe de comportare patriotică, precum și trăsături pozitive de voință și caracter implicate în atitudinile patriotice.

Patriotismul este o trăsătură a personalității a cărei geneză apare din cea mai fragedă vârstă și se îmbogățește și se structurează pe tot parcursul vieții ca urmare a dinamicii relaționale dintre individ, colectivitatea din care face parte și patria sa. Din punct de vedere psihogenetic, patriotismul ca trăsătură a personalității cunoaște o evoluție legată de perioadele de vârstă pe care le parcurge copilul, de extinderea cunoștințelor sale despre patrie și de îmbogățirea experienței lui sociale (socializarea elevului).

Formarea conștiinței și conduitei patriotice este condiționată, în mare măsură, de structurarea progresivă a noțiunilor de patrie, patriotism, popor. La început se formează o serie de reprezentări despre locul natal care, corelate cu unele trăiri afective, constituie premisele formării noțiunii de patrie. Prin mediul socio-uman în care trăiește și se dezvoltă copilul – familie, grădiniță, școală – prin cunoștințele despre patrie și popor pe care le dobândește prin studierea, mai ales, a disciplinelor de educație umanistă, noțiunea de patrie capătă o extindere spațială de la locul natal până la întregul teritoriu al țării și o aprofundare a înțelesului până la cuprinderea poporului cu trecutul și prezentul său, cu valorile materiale și spirituale. Unii psihologi, între care și Jean Piaget, stabilesc etape cu trăsături specifice în evoluția patriotismului pe parcursul dezvoltării personalității copilului.

Aducem cuvânt de felicitare, însoțit de omagiul nostru de cinstire și prețuire autorului acestui volum, distinsului publicist, om de carte și de cultură veritabilă, Ilarie Gh. Opreș, care s-a preocupat ca acest volum să poată vedea lumina tiparului în condiții dintre cele mai bune. Îl felicit pentru seriozitatea și rigurozitatea de care a dat dovadă și de data aceasta, ca și cu alte multe ocazii similare și îi urez mult succes în activitatea viitoare a domniei sale.

Prof.dr. Florin BENGHEAN

LA GRANIȚA ISTORIEI CU ARTA PLASTICĂ... LA CEAS DE CENTENAR

Istoria în general și alături istoria artelor, ne ajută să înțelegem condițiile sociale, politice, culturale în care au apărut și s-au dezvoltat diferite curente artistice, școli, personalități de seamă ale artelor, să ordonăm cronologic aceste evenimente. Istoria patriei aduce la cunoștința neamului românesc, multitudinea evenimentelor care s-au succedat de-a lungul timpului pe meleagurile noastre, chipuri ale unor personalități care au avut contribuții majore în desfășurarea unor evenimente, sacrificiile făcute de înaintași pentru libertate, unitate, independență.

Toate aceste aspecte pot trezi în sufletul nostru mândria de a fi român, sentimente de respect și dragoste față de înaintași, trăiri care pot fi ilustrate în compoziții cu tematică istorică. Referitor la istoria neamului, putem veni cu exemple de capodopere realizate de mari personalități ale picturii românești cum ar fi: C.D. Rosenthal, Th. Aman, O. Băncilă, N. Grigorescu, C. Lecca, etc. în care, orice om de rând poate desluși evenimentul ilustrat, modul de concepere a lucrării, vestimentația epocii, coloritul, și mesajul istoric transmis de autor.

Îmi aduc aminte cu emoție, de perioada în care am fost elev în ciclul primar și gimnazial, atunci când așteptam cu nerăbdare să răsfoiesc noul manual de istorie, cu textele și ilustrațiile sale. Cât adevăr există în zicala: „o imagine face mai mult decât o mie de cuvinte”.

Salutăm cu entuziasm apariția acestui documentar ilustrat despre cea mai înălțătoare pagină din istoria neamului, despre Marea Unire și personalitățile ei, proiect inițiat și coordonat de publicistul Ilarie Gh. Opreș, președintele Asociației Culturale „Sfântu Gheorghe” Sângeorgiu de Mureș, și susținut de Consiliul Județean Mureș și Asociația Artiștilor Plastici Mureș.

Textele istorice, bine concepute oferă informații simple, clare despre personalitățile care s-au implicat în mod direct sau indirect la realizarea unității naționale, iar portretele realizate după sursele istorice, de pictorița Maria Mera, reprezintă reproduceri perfecte, care ar putea fi folosite pentru ilustrarea oricărui manual de istorie.

Iată, la granița istoriei cu arta plastică mureșeană, la ceas de Centenar, iubitorii de istorie și artă plastică se pot bucura nespuse de mult, de utilitatea acestui documentar ilustrat.

Prof. drd. Constantin BOGOȘEL

1 DECEMBRIE 1918 – O ZI FERICITĂ DIN ISTORIA ROMÂNILOR

*„Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința”
(Evrei 13, 7)*

Visul de secole al românilor – de a fi împreună într-un spațiu definit și sub flamura aceluiasi steag – s-a împlinit la 1 Decembrie 1918, prin realizarea Marii Uniri de la Alba Iulia, când Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul și Sătmarul s-au unit prin voință proprie cu Regatul României.

Acest vis al românilor a fost posibil în primul rând prin voința divină. A rânduit Bunul Dumnezeu ca această lucrare sfântă de unire a românilor să se îplinească prin purtarea Sa de grijă și prin contextul istoric dat. Dovadă că a fost la mijloc pronia cerească, este participarea clerului, alături de alți fruntași ai intelectualilor români, la făurirea României Mari. În sânul Bisericii și în jurul preoților s-au constituit adunările obștești românești și, adeseori, preoții și dascălii au fost delegații oamenilor în a-i reprezenta în forul organizat în vederea realizării Marii Uniri, Consiliul Național Român din Transilvania.

În această perioadă, o personalitate ilustră din sânul Bisericii a fost episcopul Miron Cristea, devenit puțin mai târziu mitropolit primat al României (19 decembrie 1919), cea mai înaltă funcție ecleziastică din acele vremuri. În anul 1925, Biserica Ortodoxă Română este ridicată la rangul de Patriarhie, astfel că la 4 februarie 1925, Miron Cristea devine primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. A participat la Alba Iulia în calitate de episcop al Caransebeșului, avându-l alături pe episcopul greco-catolic Iuliu Hossu.

Evenimentele din binecuvântatul an 1918 îl găsesc la Sângeorgiu de Mureș pe vrednicul de pomenire preot Nicolae Motora, care are meritul incontestabil de a redeschide biserica ortodoxă (21 ianuarie 1901), închisă de autoritățile acelor vremuri. Din fonduri personale și cu efortul credincioșilor ortodocși din Sângeorgiu de Mureș, reconstruiește din cărămidă locașul de cult, care va sfințit în ziua de 22 noiembrie 1909. Preotul Nicolae Motora, împreună

cu preotul greco-catolic din Sângeorgiu de Mureș, George Târnăvean și cu învățătorul Nicolae Suciuc, la data de 17 noiembrie 1918, se vor găsi în fruntea Sfatului Național Român Local.

De asemenea, un alt strălucit model de patriotism sănătos a fost preotul ortodox Ieronim Puia, slujitor al Bisericii Ortodoxe din Sângeorgiu de Mureș din anul 1926, care a îndeplinit și funcția de inspector școlar. Protopopul Ștefan Russu, fost preot ortodox în Sângeorgiu de Mureș, la 26 noiembrie 1918 este ales drept delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, reprezentând Protopopiatul Ortodox Român Mureș. De numele său este legat și momentul sfințirii Catedralei Mari din Târgu-Mureș, un simbol arhitectural al orașului, la data de 2 decembrie 1936.

Sunt doar câteva din numele mari ale județului Mureș (pe atunci Mureș-Turda) și ale localității Sângeorgiu de Mureș, la care ne-am oprit într-o aducere aminte, cu multă pioșenie și recunoștință, în dorința de a evoca dăruirea și jertfele lor, depuse pentru binele și prosperitatea urmașilor. Suntem mândri de faptele lor mărețe și suntem datori să nu-i uităm, purtându-i mereu în rugăciunile noastre către Bunul Dumnezeu.

Meritul de a-i scoate la lumină pe acești eroi ai neamului, în acest an al Centenarului Marii Uniri, este al ilustrului cărturar sângeorzan Ilarie Gh. Opriș, care, ostenindu-se pe tărâmul cercetării istoriei neamului românesc, ne facilitează o vie legătură cu trecutul nostru glorios. Recunoscut pe plan județean și național ca scriitor veritabil, cu zeci de cărți publicate, autorul Ilarie Gh. Opriș a dedicat o însemnată parte a activității sale editoriale comunei natale, Sângeorgiu de Mureș, fapt pentru care recunoștința noastră trebuie să fie îndoită.

O altă persoană care merită recunoștința noastră este pictorița Maria Mera din Reghin, care cu multă dăruire, pasiune și dragoste, a realizat tablourile iluștrilor înaintași ai noștri. Privind portretele acestor făuritori de țară și având mereu în minte biografiile lor, îi simțim contemporani cu noi.

*Preot Eugen BĂRĂIAN
Paroh la Sângeorgiu de Mureș II*

ÎNFIINȚAREA ȘI FUNCȚIONAREA CONSILIULUI NAȚIONAL ROMÂN JUDEȚEAN MUREȘ - TURDA

În toamna anului 1918 Transilvania a fost cuprinsă de un val revoluționar. Țăranii români având în frunte soldați întorși de pe front au atacat conacele și castelele grofilor și baronilor împărțindu-și pământuri, animale, bunuri și bani. Vechile autorități austro-ungare au fugit lăsând un gol de putere.

Este meritul intelectualității românești din Transilvania că a reușit să se pună în fruntea poporului și să canalizeze uriașele energii revoluționare în scopul realizării sfântului ideal național. Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda s-a înființat la 5 noiembrie 1918 la Reghin. În acel timp, Reghinul era cel mai important centru al burgheziei și intelectualității românești din județ. Reghinul a fost orașul unde a trăit și activat un sfert de veac (1784–1809) marele gânditor și istoric Petru Maior. Tot la Reghin în timpul revoluției de la 1848 a fost sediul prefecturii a XII -a și a legiunii acesteia conduse de renumitul revoluționar Constantin Romanu-Vivu. La Reghin a activat și memorandistul Patriciu Barbu, cel care a întemeiat banca „Mureșeană” (1886), prima instituție bancară românească din județ. La Reghin au avut loc și două adunări generale ale Astei în 1875, respectiv în 1890.

Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda Județean Mureș – Turda avea următorii membri: 1. Dr. Augustin Chețan, avocat, președinte; 2. Vasile Duma, protopop ortodox, vicepreședinte; 3. Ariton M. Popa, protopop greco-catolic, secretar general; 4. Dr. Ioan Harșia, avocat, secretar; 5. Ioan Varga, contabil șef de bancă, notar; 6. Iosif Popescu, director de bancă, membru; 7. Iosif Șipoș, meșter tăbăcar, membru; 8. Petru Ciobotar, preot, membru; 9. Sever Barbu, secretar de bancă, membru; 10. George Maior, învățător pensionar, membru; 11. Victor Mera, farmacist, membru; 12. Dr. Teodor Popescu, avocat, membru. Sediul C.N.R. Județean Mureș – Turda a fost în casele avocatului dr. Ioan Harșia.

După o săptămână de funcționare, Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda se lărgeste și se formează cu adevărat structura unei reprezentanțe naționale a județului toate zonele și localitățile mai importante având reprezentanți în acest organism politic. Astfel, în noua formațiune lărgită, Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda avea următoarea structură: 1. Dr. Augustin Chețian, avocat Reghin, președinte; 2. Vasile Duma, protopop ortodox Reghin, vicepreședinte; 3. Ariton M. Popa, protopop greco-catolic Reghin, secretar general; 4. Dr. Ioan Harșia, avocat Reghin, secretar; 5. Ioan Varga, contabil șef de bancă Reghin, notar; 6. Iosif Popescu, casier Reghin,

membru; 7. Iosif Șipoș, meșter tăbăcar Reghin, membru; 8. Petru Ciobotar, preot Reghin, membru; 9. Sever Barbu, secretar de bancă Reghin, membru; 10. George Maior, învățător pensionar Reghin, membru; 11. Victor Mera, farmacist Reghin, membru; 12. Dr. Teodor Popescu, avocat Reghin, membru; 13. Ștefan Pantea, jurist Reghin, membru; 14. Iuliu Grama, preot Chiheru de Sus, membru; 15. Teodor Branea, preot Hodac, membru; 16. Ioan Roman, preot Sântana de Mureș, membru; 17. Vasile Berbecar Muntenescu, preot Solovăstru, membru; 18. Simion Zehan, preot Cașva, membru; 19. Dr. Liviu Tilea, medic Toplița, membru; 20. Ioan Borșian, învățător Deda, membru; 21. Pavel Suciu, preot Deda, membru; 22. Emil Andreșan, preot Băla, membru; 23. Ștefan Rusu, protopop Târgu Mureș, membru; 24. Dr. Titu Rusu, medic Târgu Mureș, membru; 25. Octavian Man, învățător Milășel, membru; 26. Septimiu Popa, preot Sânmărtinu de Câmpie, membru; 27. Dr. Valer Ghibu, avocat Târgu Mureș, membru; 28. Dr. Aurel Baci, avocat Târgu-Mureș, membru; 29. Nicolae Oprean, comerciant Târgu-Mureș, membru; 30. George Târnăvean, preot Sângiorgiu de Mureș, membru; 31. Nicolae Matora, preot Sângiorgiu de Mureș, membru; 32. Octavian Alban, preot Band, membru; 33. Aurel Rusu, avocat Band, membru; 34. Alexandru Târnăvean, protopop Pogăceaua, membru; 35. Ștefan Gherghel, membru; 36. Dr. Iosif Comes, membru; 37. Dr. Iuliu Codarcea, avocat Bozed, membru; 38. Melinte Pop, preot Oroiu, membru; 39. Gregorie Roman, membru; 40. Dionisie P. Decei, protopop Band, membru.

Pe plan politic, Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda se subordona Consiliului Național Român Central cu sediul în Arad, care îl avea în frunte pe marele om politic Ștefan Cicio Pop. Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda a acționat cu energie și promptitudine ca organ politic, coordonând activitatea Consiliilor Naționale Române cercuale și comunale. Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda a asigurat ordinea și liniștea publică în județ, prin intermediul gărzilor naționale românești. De asemenea, Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda s-a preocupat de asigurarea aprovizionării cu alimente și cu lemne a populației.

Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda a contribuit în mod plenar la pregătirea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, asigurând în mod democratic alegerile de delegați cu drept de vot, pentru marea întrunire națională românească.

Ulterior, Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda s-a preocupat de problema instaurării administrației românești pe teritoriul județului. Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda și-a continuat activitatea până în data de 06.02.1919, când a fost dizolvat prin ordinul circular al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, ordin semnat de Iuliu Maniu în calitate de președinte.

Acum, la ceas de Centenar să ne amintim cu mândrie și pioșenie de marile fapte de bravură și patriotism realizate de către Consiliul Național Român Județean Mureș – Turda și de către toți membri săi.

Prof. drd. Simion-Virgil BUI

RECUNOȘTIȚĂ FAȚĂ DE TRECUT ȘI SPERANȚĂ PENTRU VIITOR...

Se spune că cele mai importante sentimente care ar trebui să ne guverneze viața sunt cele de recunoștință față de trecut, și de speranță pentru viitor. În momentul în care domnul Ilarie Gh. Oprea mi-a spus despre proiectul dânsului de a fi pictate portretele marilor personalități ale isoriei, care au avut o contribuție majoră, la realizarea Marii Uniri, am fost de-a dreptul încântată de idee. Mi-a spus că la Reghin s-a format Consiliul Național Român Județean Mureș-Turda, și întreaga conducere a fost aleasă din personalitățile reghinene. Am dorit să le fac portretele, și să organizez o expoziție de portrete și icoane la Casa de Cultură "Eugen Nicoară" din Reghin. M-am mobilizat și mi-am îndeplinit gândul. După expoziția cu personalitățile reghinene, am dorit să pictez personalitățile la nivelul Transilvaniei și a țării, și am cerut fotografiile lor.

Totdeauna am avut convingerea că dacă nu ne cunoaștem trecutul, având în vedere doar prezentul, nu ne putem face proiecte pentru viitor. Suntem descendenții unor oameni care au crezut cu tărie în viitorul țării, și s-au luptat să-și îndeplinească idealurile. Dacă aceste personalități nu ar fi luptat pentru unire, poate întreaga noastră istorie, din acest an aniversar s-ar fi scris altfel. Toate aceste portrete le-am realizat în anul 2018, cu speranța că tânăra generație va înțelege mai bine sacrificiul lor, și dăruirea acestor oameni de seamă pentru viitorul nostru. Azi ne bucurăm de binefacerile moștenite, și de o țară democrată care oferă nu numai tinerilor dar, și nouă celor de mai în vârstă posibilitatea să visăm, și să fim prezenți în viața publică, fiecare după puterile, și preocupările pe care le avem.

Cele mai frumoase daruri cu care ne-a înzestrat natura sunt înțelepciunea și prietenia. Toate personalitățile pictate de mine, au fost uniți pentru realizarea idealurilor lor, și au fost prieteni. Înțelepciunea lor ne-a dat nouă, astăzi posibilitatea de a ne numi români în continuare și să ne mândrim cu trecutul nostru. Trebuie să învățăm din lecțiile trecutului, pentru ca să nu se repete acele vremuri de suferință și umilire a neamului nostru.

Acest catalog ilustrat cu portretele, fotografiile, biografiile și textele scrise despre marele eveniment, Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, va fi un îndemn la respect și recunoștință pentru personalitățile prezentate, și un îndreptar ușor de parcurs de cei tineri dar, și de cei mai în vârstă care doresc să cunoască acest act istoric unic, și de cea mai mare însemnătate pentru viața tuturor românilor.

*Maria MERA
Reghin*

CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN CENTRAL, 30 OCTOMBRIE 1918

Consiliul Național Român Central a fost un organ politic al românilor din Transilvania, care a desfășurat o dublă activitate, politică și administrativă, având funcțiile unui organism statal central. Consiliul Național Român Central se formează ca o etapă, necesară, următoare de organizare a luptei naționale a românilor din Transilvania în toamna anului 1918. Consiliul Național Român Central se formează la începutul lunii octombrie 1918 după o întâlnire la Budapesta a reprezentanților Partidul Național Român și reprezentanții mișcării social-democrate din Transilvania în care, și unii, și alții s-au pronunțat pentru o colaborare în cadrul unui consiliu comun. Înființarea consiliului are loc la Budapesta la 30 octombrie 1918, având în componență șase naționali: Vasile Goldiș, Aurel Lazăr, Teodor Mihali, Ștefan Cicio Pop, Alexandru Vaida-Voievod, Aurel Vlad și șase socialiști Tiron Albani, Ion Flueraș, Enea Grapini, Iosif Jumanca, Iosif Renoiu și Baziliu Surdu.

Consiliul Național Român Central își începe activitatea la Arad, la 2 noiembrie 1918, în casa lui Ștefan Cicio Pop, care este numit președintele consiliului. De la această dată consiliul a început formarea organizațiilor teritoriale, comitatense, cercuale și comunale, prin intermediul cărora consiliul nu doar a orientat, ci a condus efectiv viața politică din Transilvania.

La data de 9 noiembrie 1918 consiliul ia decizia de a trimite o notă diplomatică guvernului maghiar prin care solicită preluarea *puterii depline de guvernare asupra teritoriilor locuite de români în Ardeal și Țara Ungurească* Nota diplomatică, redactată de către Vasile Goldiș, solicita guvernului maghiar să-i transmită consiliului autoritatea politică, administrativă și militară a celor 23 de comitate din Transilvania și a părților românești din comitatele Bichiș, Cenad și Ugocea și a fost trimisă la 10 noiembrie 1918, termenul de îndeplinire fiind fixat la 12 noiembrie 1918, la ora 18.

Guvernul maghiar răspunde solicitând o amânare de 12 ore, iar apoi trimite o delegație condusă de Oszkár Jászi, ministru al naționalităților, pentru tratative. Dar condițiile prezentate de guvernul maghiar la 13 noiembrie 1918 sunt respinse după două zile de negocieri, iar în seara zilei de 14 noiembrie 1918 Consiliul Național Român Central a transmis poporului român din Transilvania un comunicat prin care anunța că tratativele purtate cu delegația maghiară nu au dus la nici un rezultat, deoarece intenția românilor era *Desfacerea totală*

A doua zi, după eșecul tratativelor cu delegația maghiară condusă de ministrul Jászi, la 15 noiembrie 1918, Consiliul Național Român Central ia hotărârea de a declara unirea românilor transilvăneni, crișeni, bănățeni și maramureșeni cu Regatul României într-o Mare Adunare Națională. Hotărârea este cuprinsă în *Regulamentul* pentru alegerea deputaților care urmau să voteze Unirea cea Mare. Alegerea deputaților urma să se facă în următoarele 10 zile în conformitate cu *Legea electorală din 1910*, pe circumscripții, în toate localitățile desemnate a fi centre electorale. Numărul deputaților aleși, s-a decis a fi cinci pe circumscripție electorală, aleși prin vot universal deschis.

Este pentru prima dată când bărbații și femeile aveau dreptul de a-și exprima votul direct.

La 18 noiembrie 1918 Consiliul Național Român Central redactează, prin același Vasile Goldiș, manifestul *Către popoarele lumii*, semnat în numele Marelui Sfat al Națiunii Române de Ștefan Cicio Pop, prin care se făcea cunoscut refuzul autorităților maghiare de a ține seama de revendicările juste ale populației românești. La 20 noiembrie 1918 Consiliul Național Român Central anunță convocarea Marii Adunări Naționale la Alba Iulia. În discuție au mai fost luate orașele Blaj și Sibiu, dar s-a optat pentru Alba Iulia datorită *faptei lui Mihai Viteazul* de la 1600 și a supliciului conducătorilor Revoluției de la 1784 în cetatea orașului. Alba Iulia fiind numită în *Actul Convocării, cetatea istorică a neamului nostru*. Astfel, ca urmare a eforturilor Consiliul Național Român Central, într-o zi de duminică la 1 decembrie 1918, are loc Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a celor 1.228 de deputați, în Sala Cazinoului, care votează în unanimitate *Hotărârea de la Alba Iulia* a Unirii Transilvaniei cu Regatul Român.

Consiliile naționale românești locale, care au activat sub conducerea Consiliul Național Român Central, și-au încetat activitatea la 6 februarie 1919 Consiliul Dirigent, organismul legislativ și executiv al Transilvaniei, și-a continuat activitatea până în data de 4 aprilie 1920, când a fost dizolvat de către guvernul României.

BIBLIOGRAFIE:

- „Contribuții mureșene la Marea Unire din 1918”, Ioan Silviu Nistor, Cluj-Napoca, 1980.
- „Mureșenii și Marea Unire”, Traian Bosoancă, Târgu-Mureș, 2000
- „Alegerile parlamentare din județul Mureș, 1919-1939”, Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opriș, Târgu-Mureș, 2004.
- „Dascălii papiului”, Simion Virgil Bui, Dorin Borda, Ilarie Gh. Opriș, Târgu-Mureș, 2011.
- „Dascăli mureșeni. Vol.I. 200 de biografii”, Dorin Borda, Ilarie Gh. Opriș, Traian Bosoancă, Târgu-Mureș, 2006.
- Graiul Maramureșului, 21 aprilie, 2018
- viselenuautermenlimită.ro, Matei Robert Mihai, Reghin
- news.jurnaldereghin.ro
- gласulvăilor.ro, Revista „Astra reghineană”, 2017, 2018.
- w.w.w.diacronia.ro
- Wikipedia-Google-Search

CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN CENTRAL

Consiliul Național Român Central se formează la începutul lunii octombrie 1918, după o întâlnire la Budapesta a reprezentanților Partidului Național Român cu reprezentanții mișcării social-democrate din Transilvania în care, și unii, și alții s-au pronunțat pentru o colaborare în cadrul unui consiliu comun, având în componență șase naționali: Vasile Goldiș, Aurel Lazăr, Teodor Mihali, Ștefan Cicio Pop, Alexandru Vaida-Voievod, Aurel Vlad și șase socialiști Tiron Albani, Ion Flueraș, Enea Grapini, Iosif Jumanca, Iosif Renoiu și Baziliu Surdu.

Consiliul Național Român a hotărât convocarea Marii Adunări Naționale pe ziua de 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia. Tot Consiliul Național Român a hotărât organizarea Gărzilor Naționale și trimiterea delegaților județeni și comunali la Marea Adunare.

Consiliul Național Român, completat cu dr. Iuliu Maniu, întors de pe front, a dus tratativele la Arad cu delegații guvernului republican din Budapesta, Jaszi Oscar, Apathy și alții, pentru cedarea Ardealului pe seama acestui Consiliu Național ca singur în drept să dispună de soarta poporului român din Ungaria.

Consiliul Național Român completat cu experți din domeniul științelor politico-sociale, etnografice, social-economice, social-culturale și social-agricole, a fixat principiile pe baza cărora s-a făcut UNIREA și a redactat istorica REZOLUȚIE de la Alba Iulia pe care Marea Adunare Națională a aclamat-o atât în ședința din Sala Unirii, cât și la toate secțiile Marii Adunări.

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, convocată de către Marele Sfat Național Român, prin Consiliul Național Român Central au participat 1.228 (în realitate 1.700) de deputați pentru a vota Rezoluția de la Alba Iulia, prin care se pecetluia Unirea Transilvaniei cu Regatul Român.

Marea Adunare Națională a avut loc în Sala Cazinoului din Alba Iulia, devenită în urma acestui act istoric Sala Unirii.

În afara Adunării Naționale ținută în Sala Unirii din Alba Iulia, s-au mai ținut o serie întregă de adunări în întregul oraș, cu tribune improvizate la care oratorii au expus aceleași motive, idei și principii în baza cărora trebuia să se proclame Unirea Ardealului cu România, dând citire Rezoluției care peste noapte fusese multiplicată în zeci de exemplare.

La ceas aniversar pentru Mărețul Neam Românesc și față de Măreța lui Istorie, să ne bucurăm.

CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN JUDEȚEAN MUREȘ- TURDA NOIEMBRIE 2018

1. DR. AUGUSTIN CHEȚIAN, avocat Reghin, președinte
2. VASILE DUMA, protopop ortodox Reghin, vicepreședinte
3. ARITON M. POPA, protopop greco-catolic Reghin , secretar
4. DR. IOAN HARȘIA, avocat Reghin, secretar
5. IOAN VARGA, contabil șef de bancă Reghin, notar
6. IOAN POPESCU, director de bancă Reghin, membru
7. DR. TEODOR POPESCU, avocat Reghin, membru
8. IOSIF ȘIPOȘ, meșter tăbăcar Reghin, membru
9. PETRE CIOBOTAR, preot Reghin, membru
10. VICTOR MERA, farmacist Reghin, membru
11. SEVER BARBU, secretar de bancă Reghin, membru
12. GEORGE MAIOR, învățător pensionar Reghin, membru
13. ȘTEFAN PANTEA, jurist Reghin, membru
14. IULIU GRAMA, preot Chiheru de Sus, membru
15. TEODOR BRANEA, preot Hodac, membru
16. IOAN ROMAN, preot Sîntana de Mureș, membru
17. VASILE B. MUNTENESCU, preot Solovăstru , membru
18. SIMION ZEHAN, preot Cașva, membru
19. DR. LIVIU TILEA, medic Toplița, membru
20. IOAN BORȘIAN, învățător Deda, membru
21. PAVEL SUCIU, preot Deda, membru
22. EMIL ANDREȘAN, preot Băla, membru
23. ȘTEFAN RUSU, protopop ortodox Târgu-Mureș, membru
24. DR. TITU RUSU, medic Târgu-Mureș, membru
25. OCTAVIAN MAN, învățător Milăș, membru
26. SEPTIMIU POPA, preot Sânmărtinu de Câmpie, membru
27. DR. VALER GHIBU, avocat Târgu-Mureș, membru
28. DR. AUREL BACIU, avocat Târgu-Mureș, membru
29. NICOLAE OPREAN, comerciant Târgu-Mureș, membru
30. GEORGE TÎRNĂVEAN, preot greco-catolic Sângeorgiu de Mureș, membru
31. NICOLAE MOTORA, preot ortodox Sângeorgiu de Mureș, membru
32. OCTAVIAN ALBAN, preot Band, membru
33. DR. AUREL RUSU, avocat Band, membru
34. A. TÎRNĂVEAN, protopop Pogăceaua, membru
35. ȘTEFAN GERGEL, membru
36. DR. IOSIF COMES, membru
37. DR. IULIU CODARCEA, avocat Bozed, membru
38. MELINTE POP, preot oroiu, membru
39. GREGORIE ROMAN, membru
40. DIONISIE P. DECEI, protopop Bnad, membru

PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI

FERDINAND I DE HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN

S-a născut în ziua de 12/24 august 1865, în localitatea Sigmaringen, și a decedat la data de 20 iulie 1927, la Castelul Peleş, Sinaia. A fost al doilea rege al României, din 10 octombrie 1914 până la moartea sa. Ferdinand a fost al doilea fiu al prințului Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen și al Infantei Antónia a Portugaliei, fiica regelui Ferdinand al II-lea al Portugaliei și a reginei Maria a II-a. Familia sa făcea parte din ramura catolică a familiei regale prusace de Hohenzollern.

Ferdinand și-a petrecut copilăria și adolescența la reședința familiei din Sigmaringen, Germania. În 1885 a terminat cursurile Școlii de ofițeri din Kassel, fiind numit cu gradul de sublocotenent în cadrul Regimentului 1 Gardă de la Curtea Regală a Prusiei. Urmează apoi studii la Universitatea din Leipzig și la Școala Superioară de Științe Politice și Economice din Tübingen, pe care le-a absolvit în 1889.

Începând cu 1889 a devenit Principe de Coroană al Regatului României, în urma renunțării tatălui, și fratelui său mai mare, Wilhelm, la drepturile de succesiune la coroana regală a României. Din acest moment s-a stabilit în România, unde și-a continuat cariera militară, având și o serie de comenzi onorifice, ajungând până la gradul de general de corp de armată.

S-a căsătorit la 29 decembrie 1892, la Sigmaringen, cu prințesa Maria Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha, nepoată a reginei Victoria, fiică a ducelui Albert de Edinburgh și a mării ducese Maria Alexandrovna Romanov, unica fiică a țarului Alexandru al II-lea al Rusiei.

Ferdinand a devenit rege al Regatului României la 10 octombrie 1914, sub denumirea de *Ferdinand I*, în urma morții unchiului său, regele Carol I. A condus România în timpul Primului Război Mondial, alegând să lupte de partea Antantei împotriva Puterilor Centrale, fapt care a avut ca efect excluderea sa din Casa Regală de Hohenzollern, de către șeful acestei case, împăratul Wilhelm al II-lea al Germaniei.

La sfârșitul războiului, România a încheiat procesul de realizare a statului național-unitar, prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei, cu Vechiul Regat. La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ferdinand s-a încoronat ca primul rege al României Mari.

În anii care au urmat Primului Război Mondial, România a cunoscut o serie de transformări profunde, în special prin aplicarea reformei agrare și a votului universal.

În anul 1925, izbucnește „criza dinastică”, provocată de renunțarea principelui Carol la drepturile sale de succesiune la Coroana României, fapt ce l-a determinat pe Ferdinand să îl excludă pe Carol din Casa Regală a României și să îl numească drept moștenitor regal pe fiul acestuia, principele Mihai.

Ferdinand a murit la Sinaia, la 20 iulie 1927, în urma unui cancer galopant la colon. A fost înmormântat la Mănăstirea Curtea de Argeș. Succesorul său la tron a fost principele Mihai, care a devenit al doilea rege al României Mari, sub numele de Mihai I, dar care, din cauza faptului că era minor, va domni sub regentă.

În virtutea pozițiilor sale în stat, a fost membru de onoare al Academiei Române din 1890, iar între 1914 și 1927 a fost președintele de onoare al aceleiași instituții.

FERDINAND I DE HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN

MARIA A ROMÂNIEI

S-a născut în ziua de 29 octombrie 1875, la Eastwell Park, Kent, Anglia, și a decedat la data de 18 iulie 1938, în castelul Peleşor-Sinaia, Regatul României. A fost principesă de coroană și a doua regină a României, în calitate de soție a principelui de coroană, devenit ulterior regele Ferdinand I al României. A fost mama regelui Carol al II-lea. Maria, născută *Marie Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha*, a fost mare prințesă a Marii Britanii și Irlandei, fiind nepoata reginei Victoria a Marii Britanii.

Părinții săi au fost Alfred Ernest Albert de Saxa-Coburg și Gotha, duce de Edinburgh, iar mama, Maria Alexandrovna Romanova, mare ducesă a Rusiei, unica fiică a țarului Alexandru al II-lea al Rusiei. Maria și-a petrecut copilăria și adolescența la reședința familiei din Eastwell Park, comitatul Kent.

S-a căsătorit la 29 decembrie 1892 cu Ferdinand I, principele moștenitor al tronului României, încercând încă de la început, și reușind să se integreze națiunii care o adoptase ca principesă și, începând din 1914, ca regină.

A urmărit constant întărirea legăturilor dintre România și Marea Britanie, dovedind reale calități diplomatice în susținerea și apărarea intereselor României. S-a opus intrării României în Primul Război Mondial de partea Puterilor Centrale și a susținut alianța cu Antanta, în vederea susținerii de către aceasta a realizării statului național român.

Pe timpul războiului și-a însoțit soțul în refugiu în Moldova, activând ca soră de caritate în spitalele militare, activitate care a făcut să fie numită în popor „mama răniților”.

În perioada Conferinței de Pace de la Paris (1919) dar și după încoronarea, alături de regele Ferdinand, ca suverani ai României Mari (Alba Iulia, 15 octombrie 1922) a participat la o campanie diplomatică pentru recunoașterea internațională a statului român reîntregit, având întreveneri oficiale sau informale cu suveranul englez, cu președintele Statelor Unite ale Americii, Woodrow Wilson, președintele Franței Georges Clemenceausau, precum și cu reprezentanții de marcă ai mass-mediei europene.

După moartea lui Ferdinand și venirea la putere a fiului său, Carol al II-lea (1930), acesta a reușit îndepărtarea reginei Maria din viața politică, obligând-o practic să trăiască într-un soi de exil intern la reședințele sale de la Balcic și Bran.

În ultimii doi ani de viață, bolnavă fiind, s-a tratat la diferite sanatorii din Europa, revenind în țară în vara lui 1938, murind la reședința sa de la Peleşor.

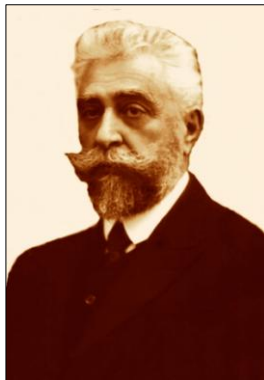
A cerut prin testament, ca trupul să-i fie înhumat în biserica episcopală de la Curtea de Argeș, iar inima să fie păstrată într-o raclă la capela Stella Maris a reședinței din Balcic. După cedarea Cadrilaterului în 1940, inima reginei a fost mutată la Bran.

Regina Maria a fost o iubitoare și o colecționară de artă, susținând o serie de personalități artistice și literare cu burse și bani. Este autoarea unor interesante scrieri memorialistice, precum și a unor povești și versuri pentru copii.

MARIA A ROMÂNIEI

ION I. C. BRĂTEANU

Ion I.C. Brătianu (cunoscut și ca Ionel Brătianu, s-a născut în ziua de 20 august 1864, în localitatea Florica, azi Ștefănești, județul Argeș, și a decedat în ziua de 24 noiembrie 1927, în București). A fost un om politic român, care a jucat un rol de primă importanță în Marea Unire din 1918 și în viața politică din România modernă. A deținut funcția de președinte al Partidului Național Liberal, între anii 1909-1927. De formație inginer, Ionel Brătianu nu a profesat, ci s-a dedicat vieții politice, fiind cel mai potrivit acestei cariere dintre cei trei băieți ai liderului liberal Ion C. Brătianu.

Ion I.C. Brătianu a fost de cinci ori președinte al Consiliului de Miniștri, mai mult decât oricine altcineva, între anii 1908-1910, 1914-1918, 1918-1919, 1922-1926, iunie-noiembrie 1927. A condus activitatea diplomatică și politică a României, îndreptată spre desăvârșirea statului național unitar român. A fost de trei ori ministru de interne, de două ori ministrul al apărării naționale și de două ori ministru al afacerilor externe. A contribuit la reorientarea politicii externe românești înspre puterile Antantei, hotărând intrarea în război alături de Aliați, în anul 1916. A fost șeful delegației române la Conferința de Pace de la Versailles. A realizat o serie de reforme, menite să consolideze statul: legiferarea reformei agrare, adoptarea unei noi Constituții în anul 1923, promovarea unei politici economice adecvate, adoptarea actului de succesiune la tron etc. A consolidat relațiile cu Franța, Marea Britanie, și Polonia.

A fost președinte al Consiliului de Miniștri în momentul intrării României în Primul Război Mondial, conducând țara în momentele dificile ale retragerii în Moldova. În 1922, după ce avuseseră loc realizarea și recunoașterea Marii Uniri, a preluat guvernarea, asumându-și reforma agricolă și votarea noii constituții din 1923.

Brătianu a fost adesea acuzat că ar fi avut o influență disproporționată asupra monarhului, impunând acestuia opțiunile sale politice. În criza dinastică determinată de renunțarea principelui moștenitor din decembrie 1925, Ionel Brătianu a fost preopinentul eliminării principelui moștenitor Carol, de la succesiunea tronului.

A fost ales membru de onoare a Academiei, în anul 1927.

Când Ferdinand a murit în 1927, guvernul condus de Ionel Brătianu a rămas în fruntea țării, sub domnia regelui minor Mihai. În același an, Ionel Brătianu a murit subit, ceea ce a fost începutul unei perioade de declin pentru Partidul Național Liberal.

ION I. C. BRĂTEANU

IULIU MANIU

Iuliu Maniu s-a născut la 8 ianuarie 1873 în localitatea Bădăcin, comuna Pericei, pe atunci, fiu al lui Ioan și Clara Maniu. Tatăl său, Ioan Maniu (1833-1895), a crescut în casa unchiului, Simion Bărmuțiu, urmând studiile juridice la Pesta și Viena.

Iuliu Maniu și-a petrecut copilăria la Șimleu Silvaniei și Bădăcin, a urmat școala primară la Blaj, absolvind, apoi, liceul reformat calvin din Zalău. A efectuat studii la Universitatea din Cluj (Facultatea de Drept - 1891-1896), pe care le-a continuat la Budapesta și la Viena, unde a devenit doctor în drept în anul 1896. Revenit în Transilvania, s-a stabilit la Blaj, unde și-a început activitatea de avocat al Mitropoliei Blajului și profesor de drept civil la Academia Teologică greco-catolică.

Iuliu Maniu și-a început cariera politică în cadrul Partidului Național Român din Transilvania. Debutază totodată ca membru, iar apoi președinte al Societății Academice „Petru Maior”, fiind cooptat în 1897, la numai 24 de ani, în comitetul de conducere al PNR. În Monarhia Austro-Ungară, a fost ales, în 1906, deputat în Parlamentul din Budapesta.

În iunie 1915 Maniu a fost încorporat în Armata Comună austro-ungară și trimis pe frontul italian, de unde a fost demobilizat în 1918, întorcându-se la Arad. Împreună cu personalități de primă mărime ale Partidului Național Român din Ungaria și Transilvania, precum Gheorghe Pop de Băsești și Ștefan Cicio-Pop, Iuliu Maniu a participat hotărâtor la pregătirea unirii Transilvaniei cu Vechiul Regat.

Iuliu Maniu s-a numărat între organizatorii Marii Adunări de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, unde s-a decis unirea Transilvaniei cu Regatul României. În cuvântarea pe care a ținut-o cu ocazia Adunării naționale de la Alba Iulia, Maniu a spus: „Privim în înfăptuirea unității noastre naționale ca la un triumf al libertății românești”. Pe 2 decembrie 1918 a fost ales în funcția de ministru-prezident al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, funcție echivalentă cu cea de guvernator, îndeplinind, totodată, și funcția de ministru de interne.

Partidul Național Român din Transilvania s-a unit în 1926 cu Partidul Țărănesc al lui Ion Mihalache, constituind Partidul Național Țărănesc. Iuliu Maniu a fost președinte al partidului (1926-1933 și 1937-1947) și de trei ori prim-ministru al României între 1928 și 1933.

Începând cu 1940, Maniu a fost un opozant al regimului lui Ion Antonescu. A participat la organizarea loviturii de stat de la 23 august 1944, prin care România ieșea din alianța cu Germania și intra în alianță cu puterile occidentale și URSS.

După 23 august 1944 Maniu a luptat împotriva preluării țării de către comuniști.

A fost arestat, la 14 iulie 1947, de autoritățile comuniste și judecat. Prin sentința dată la 11 noiembrie 1947, Iuliu Maniu era condamnat la închisoare pe viață. Iuliu Maniu s-a stins din viață la 5 februarie 1953 la Sighet, în vârstă de 80 de ani, fiind înmormântat în Cimitirul Săracilor, din orașul Sighet.

La 1 decembrie 1998 a fost dezvelit Monumentul lui Iuliu Maniu din București.

IULIU MANIU

MIRON CRISTEA

S-a născut în ziua de 18 iulie 1868, Toplița, pe numele său de botez Ilie. Făcea parte dintr-o familie de țărani înstăriți, Gheorghe și Domnița Cristea. Urmează cursurile Institutului Teologic-Pedagogic din Sibiu (1887 - 1890), apoi profesază pentru o scurtă perioadă la Școala confesională românească din Orăștie. După această experiență, pleacă la Budapesta și vreme de cinci ani a studiat la Facultatea de Litere și Filosofie (1891 - 1895), unde își obține licența și doctoratul, cu o teză despre viața și opera lui Eminescu. Când revine în țară, este numit secretarul consistoriului (1895 - 1902), consilier-asesor (1902 - 1909) la Arhiepiscopia Sibiului. În 1901, este hirotonit diacon, iar anul următor este călugărit sub numele de Miron la mănăstirile Hodoș și Brodros. A urcat rapid pe treptele ierarhice bisericești, iar pe 25 aprilie 1910, Miron Cristea este ales episcop al Caransabeșului. În această calitate, a apărat școlile confesionale românești din Banat în fața încercărilor guvernului din Budapesta de a le desființa.

Miron Cristea a avut o activitate publicistică intensă. Și-a făcut debutul încă din perioada liceului la revista *Familia* din Oradea, condusă de Iosif Vulcan. Ulterior, colaborează și la alte publicații precum *Tribuna*, *Gazeta Transilvania*, *Românul*, *Revista Orăștiei*, *Foaia poporului român* (Budapesta), *Libertatea*, *Lupta*, *Luceafărul*, *Universul* și altele. Împreună cu Octavian Goga, fondează publicația *Țara noastră* (1910).

La 1 Decembrie 1918, participă la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, apoi a fost component al delegației care a mers la București și a înmănat regelui Ferdinand I actul Unirii cu Regatul României a provinciilor Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. La 7 iunie 1919, Miron Cristea a fost ales membru de onoare al Academiei Române, recunoscându-i-se prin aceasta și activitatea publicistică desfășurată până atunci. Pe 19 decembrie 1919, este ales mitropolit primat al României, cea mai înaltă funcție ecleziastică din acele vremuri. În anul 1925, Biserica Ortodoxă Română este ridicată la rangul de Patriarhie, astfel că, la 4 februarie 1925, Miron Cristea devine primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Înființează Academia de Muzică religioasă din București (1927). A contribuit la întărirea legăturilor cu alte Biserici creștine, prin vizitele sale la Locurile Sfinte (1927), Anglia (1936), Polonia (1938) sau prin delegațiile străine pe care le-a primit și a sprijinit participarea teologilor ortodocși români la congrese și întâlniri ecumeniste peste hotare sau convocarea unor asemenea întâlniri în țară (Conferința regională a Alianței mondiale pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică etc.)

În ziua de 10 februarie 1938, regele Carol al II-lea l-a desemnat în funcția de prim-ministru al României. Prezența patriarhului în această funcție a fost mai mult una simbolică, căci prin această lovitură, regele a reușit își instaureze regimul autoritar și să își aroge atribuții executive și legislative sporite, în defavoarea celorlalte instituții ale statului. Din Consiliul de miniștri făceau parte numai apropiați ai regelui și susținători ai noului regim. Acesta a fost instituționalizat prin Constituția din 27 februarie 1938 și decretul de dizolvare a partidelor politice din 30 martie 1938.

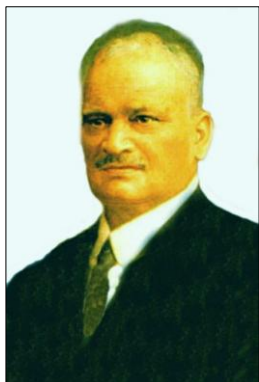
Patriarhul Miron Cristea a decedat în Franța pe 6 martie 1939, la vârsta de 71 de ani, când încă era președintele Consiliului de miniștri.

A fost înmormântat la Catedrala Patriarhiei din București.

MIRON CRISTEA

ȘTEFAN CICIO POP

Ștefan Cicio Pop s-a născut în satul Șigău, de lângă Dej, județul Cluj, la 1 aprilie 1865. Rămas orfan de mic copil a fost adoptat și crescut de către un unchi al său, Vasile Pop din Gherla. Școlile primare le-a făcut la Dej, liceul la Dej și Sibiu. A urmat cursurile universitare la Budapesta și Viena studiind științele juridice. În 1891 a obținut doctoratul în drept și s-a dedicat avocaturii stabilindu-se la Arad.

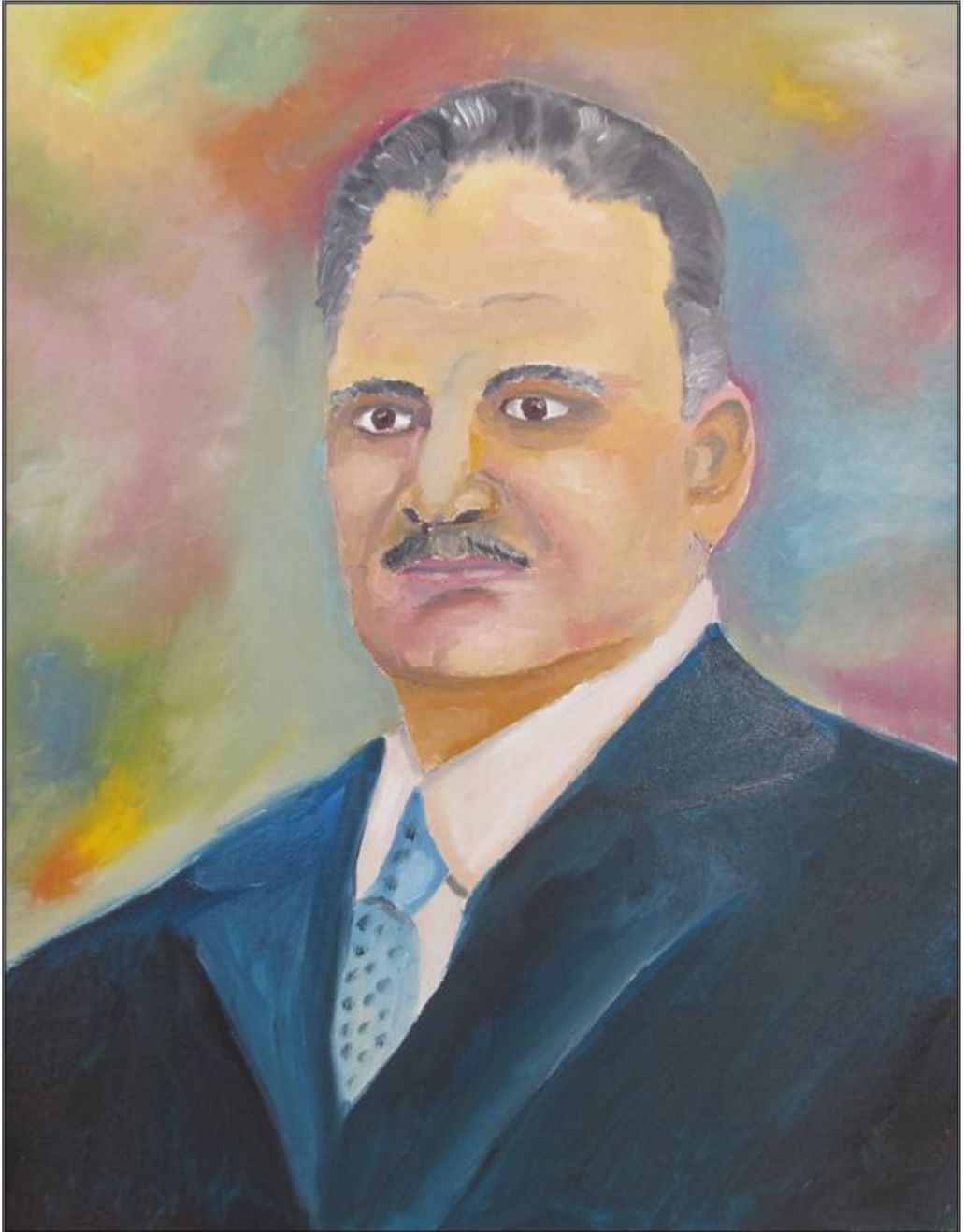
Ca tânăr avocat a participat la Conferința de la Haga, unde a susținut cauza românilor din Ardeal. După stabilirea sa la Arad, devine membru al Partidului Național Român și se implică cu toată forța în susținerea cauzei românilor transilvăneni. În 1894 a fost principalul avocat al Memorandiștilor, în procesul intentat acestora de către autoritățile maghiare. La vârsta de 30 de ani, în 1905, este ales deputat de Șiria, în Dieta Ungariei, unde susține cu consecvență timp de 14 ani cauza românilor din Transilvania. În 24 septembrie 1906 a fost condamnat la Cluj de autoritățile maghiare la 3 luni de temniță.

În dimineața zilei de 31 octombrie 1918 la inițiativa deputaților PNR din Parlamentul de la Budapesta, la Budapesta s-a format Consiliul Național Central Român format din 6 membri ai PNR și din 6 socialiști români. La începutul lunii noiembrie Consiliul Național Român Central și-a stabilit sediul în orașul Arad, în locuința lui Ștefan Cicio Pop, care era și președintele noului organ politic, care la 20 noiembrie 1918 a decis convocarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, în vederea unirii cu Regatul României.

A participat la Marea Adunare de la Alba Iulia, pe care a condus-o în calitatea sa de președinte al Consiliului Național Român Central și vicepreședinte al Marii Adunări. A fost ales de Marea Adunare de la Alba Iulia ca membru al Marelui Sfat Național al Românilor din Transilvania, iar mai apoi, în 2 decembrie 1918, a fost ales membru al Consiliului Dirigent, ocupând funcția de vicepreședinte. În prima ședință a Consiliului Dirigent a devenit responsabil al sectorului apărării și internelor.

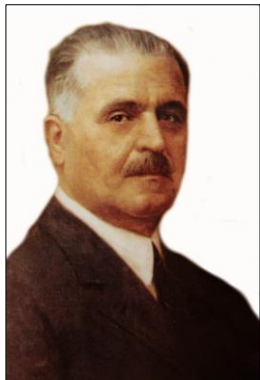
După alegerile din noiembrie 1919, guvernul, a rezultat dintr-o alianță între Partidul Național Român din Transilvania, Partidul Țărănesc din Transilvania, Partidul Democrat al Unirii din Bucovina, Partidul Țărănesc și Partidul Naționalist-Democrat din Vechiul Regat. Ștefan Cicio Pop a fost ales deputat în Parlamentul României, din partea PNR. Ștefan Cicio Pop a ocupat în cadrul cabinetului Vaida I funcția de ministru pentru Transilvania. Va fi numit ministru de externe în 9 ianuarie 1920. În ultimele luni ale guvernului Vaida I a îndeplinit chiar funcția de președinte al Consiliului de Miniștri (prim-ministru), ad interim, ținând locul lui Alexandru Vaida-Voevod, care participa la negocierile de pace de la Paris.

În anul 1926, în urma fuziunii cu PNR cu Partidul Țărănesc, se va fonda Partidul Național Țărănesc, iar Ștefan Cicio Pop este ales Vicepreședinte al partidului. În anul 1928 alegerile parlamentare au fost câștigate de către Partidul Național Țărănesc, iar Cicio Pop este ales ca Președinte al Adunării Deputaților. În 1933 a renunțat la activitatea politică și s-a retras la moșia sa de la Conop, unde s-a stins un an mai târziu. A fost înmormântat cu onoruri de stat, în Arad.

ȘTEFAN CICIO POP

VASILE GOLDIȘ

S-a născut în data de 12 noiembrie 1862, Mocirla, azi Vasile Goldiș, Arad, a decedat în ziua de 10 februarie 1934, Arad). A fost un pedagog, om politic, membru de onoare (1919) al Academiei Române. Tată fiindu-i Isaia Goldiș, preot în Mocirla, Seleuș și Cermei și mamă Floarea, fiică a preotului Ioan Cornea din Răpsig.

Școala primară o începe la Cermei în anul 1869 cu dascălul Nicolae Albu. Clasa a III-a o urmează la școala generală din Pădanul Nou, azi satul Horia, iar clasa a IV-a la o urmează la o școală primară cu predare în limba română din Arad. Între anii 1873-1881, este elev al Liceului Teoretic din Arad pe care îl absolvă ca șef de promoție, remarcându-se cu aptitudini deosebite pentru istorie, literatură și filozofie.

La 1 octombrie 1881 se înscrie și urmează cursurile Facultății de Litere și Filozofie, cu bursă din partea Episcopiei Ortodoxe Române din Arad, la Universitatea din Budapesta (1881-1882 și 1884-1885) și la Universitatea din Viena (1882-1884). În anii studenției la Budapesta și Viena activează în cadrul societăților studenților români.

La 1 septembrie 1889 este numit profesor la Brașov unde activează până în anul 1901. În această perioadă publică manuale de latină, istorie și constituție pentru elevii din liceu, programe și abecedare pentru școlile primare. În 1893, devine membru al Partidului Național Român și colaborator activ al ziarului *Tribuna* din Sibiu. La 1 iulie 1901 părăsește Brașovul și se stabilește la Arad. La 10 ianuarie 1905 cere să fie abandonată tactica rezistenței pasive față de politica oficială promovată de guvernele de la Budapesta și Viena față de români. Între anii 1906-1910, a fost deputat în parlamentul maghiar.

Diferențele de opinii față de tratativele cu guvernul maghiar creează în jurul anilor 1910-1911 grave disensiuni în cadrul Partidului Național Român având ca rezultat conturarea a două orientări diferite în problema formelor pe care este necesar să le îmbrace lupta de emancipare națională: orientarea radicală susținută în general de membrii tineri ai partidului grupați în jurul ziarului *Tribuna*, în frunte cu Octavian Goga, Ilarie Chendi, Onisifor Ghibu, Sever Bocu ș.a. și cea moderată reprezentată de membrii mai vârstnici ai partidului.

La 1 decembrie 1918 Vasile Goldiș a rostit la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia un discurs în care a relevat inevitabilitatea dezmembrării monarhiei austro-ungare și necesitatea unirii Transilvaniei cu România. Începând cu 2 decembrie 1918 a fost ministru al Instrucțiunii Publice în Consiliul Dirigent de la Sibiu, funcție pe care a exercitat-o până pe 17 decembrie 1918, când a fost numit ministru fără portofoliu în guvernul central de la București. În perioada interbelică Vasile Goldiș a făcut parte din guvernele de la București conduse de I.C. Brătianu (1918-1919), Artur Văitoianu (1919-1920), Alexandru Averescu (1920-1926), a fost ales deputat al Partidului Național Român în circumscripțiile Radna (1919), Pecica și Ineu (1922).

La 2 mai 1926, în cadrul congresului Partidului Național Român convocat la Sibiu din inițiativa lui Vasile Goldiș, este ales președinte al partidului. Între anii 1923-1932 a deținut funcția de președinte al societății ASTRA.

Și-a trăit ultimii ani la Arad, unde încetează din viață la 10 februarie 1934, după o viață închinată marelui ideal de făurire al României.

I s-au organizat funerariile naționale și în ziua înmormântării s-a instituit doliu național.

VASILE GOLDIȘ

ALEXANDRU VAIDA VOIVOD

S-a născut în ziua de 27 februarie 1872 în localitatea Olpret (Bobâlna), într-o familie veche și bogată, care se înrudea cu episcopii români uniți Ioan Bob și Ioan Lemeni. Bunicul lui Alexandru Vaida a fost Alexandru Bohățel, participant la revoluția de la 1848. Strămoșii săi erau din Gârbou și fuseseră înnobiți la 15 noiembrie 1627 de către Gabriel Bethlen, principele Transilvaniei. A fost fiul lui Dionisie Vaida, participant la mișcarea națională a românilor transilvăneni, pe care a sprijinit-o material și moral, iar vărul său primar, preotul Gavril Vaida, a fost bunicul mamei lui Corneliu Coposu.

Școala primară a urmat-o la Cluj, iar liceul la Bistrița și Brașov, unde s-a format intelectual într-un mediu german, fapt care i-a permis înscrierea la Facultatea de Medicină din cadrul Universității din Viena. A fost membru al organizației studentești „România jună”, devenind președintele acesteia. Doctrina creștin-socialismului austriac a lăsat urme în gândirea sa.

În 1893 a vizitat România și a luat parte la Sibiu la Conferința Națională a Partidului Național Român, partid de care și-a legat destinul. La Conferința de la Sibiu, președinte al partidului a fost ales dr. Ioan Rațiu și s-a hotărât elaborarea unui „Memorandum” al românilor, adresat împăratului de la Viena. Împăratul Franz Joseph a refuzat să acorde o audiență delegației, iar semnatarii și conducătorii acțiunii au fost trimiși în judecată. S-a implicat în pregătirea și desfășurarea Conferinței Partidului Național Român din 10 ianuarie 1905 de la Sibiu care a adus triumful noului val activist din care mai făceau parte Iuliu Maniu, Aurel Vlad și Nicolae Comșa. Alexandru Vaida-Voevod a avut o contribuție deosebit de importantă la înfăptuirea Unirii Transilvaniei cu România. Pe 29 septembrie/12 octombrie 1918, la Oradea s-au desfășurat lucrările Comitetului Executiv al Partidului Național Român. Rezoluția Comitetului Executiv a fost citită de către Alexandru Vaida-Voevod în Parlamentul din Budapesta pe 5/18 octombrie.

Pe 1 decembrie 1918, a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, unde cei 1228 de delegați aleși ai românilor „din Transilvania, Banat și Țara Ungurească” au votat Rezoluția Unirii care „decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România”. După acest eveniment istoric, Vaida devine membru al Consiliului Dirigent, pentru a pregăti unificarea administrativă cu Vechiul Regat și s-a numărat între cei patru delegați ardeleni (alături de Vasile Goldiș, respectiv episcopii Iuliu Hossu și Miron Cristea) care au adus regelui Ferdinand I Rezoluția Unirii pentru a fi ratificată.

Lider marcant al Partidului Național Român, Vaida este numit ministru de stat pentru Transilvania în primele guverne după Marea Unire. În alegerile de la începutul lunii noiembrie 1919, primele pe baza votului universal, PNR a obținut 169 mandate de deputat.

Din data de 1 decembrie 1919, noul guvern este alcătuit sub conducerea lui Alexandru Vaida-Voevod, vicepreședinte al PNR, în timp ce Iuliu Maniu și-a păstrat funcția de președinte al Consiliului Dirigent. Pe 29 decembrie, Parlamentul ratifică legile prin care se consfințește Marea Unire. Neputând face față problemelor cu care se confrunta România și negăsind sprijinul necesar în PNT, Alexandru Vaida-Voevod a demisionat (9 noiembrie 1933). În 25 februarie 1935, el își fondează propriul partid, Frontul Românesc.

Va deveni unul dintre cei mai apropiați colaboratori, a regelui Carol al II-lea, care în 20 ianuarie 1940 îl numește la conducerea Frontului Renașterii Naționale.

A decedat în ziua de 19 martie 1950, la vârsta de 78 de ani. Mormântul lui se află în cimitirul Bisericii dintre Brazi din Sibiu.

ALEXANDRU VAIDA VOIVOD

IULIU HOSSU

Iuliu Hossu s-a născut în ziua de 30 ianuarie 1885, în comuna Milașul Mare, plasa Teaca, aflată pe atunci în comitatul Cluj, din părinții Ioan, preot-paroh greco-catolic, și Victoria, născută Măriuțiu. A început studiile în satul natal, numit în vremea aceea Milașul Mare, apoi la gimnaziul lutheran din Reghin, la liceul romano-catolic (clasa a IV-a), la Târgu-Mureș, iar clasele V-VIII, la Liceul confesional greco-catolic din Blaj. În 1904 și-a început studiile teologice, fiind trimis în scurt timp la Colegiul De Propaganda Fide din Roma. În 1906 a primit titlul de doctor în Filosofie, iar în 1910 cel de doctor în Teologie. Începând cu anul 1910 a activat la Episcopia greco-catolică de Lugoj, unde a ocupat, pe rând, funcțiile de protocolist, arhivar, bibliotecar, apoi vicar și secretar al episcopului Vasile Hossu.

La 3 martie 1917, pe când încă era preot militar, împăratul Carol I al Austriei l-a numit episcop în scaunul rămas vacant al Episcopiei greco-catolice de Gherla, ca urmare a decesului episcopului Vasile Hossu. Numirea a fost confirmată de papa Benedict al XV-lea în data de 17 aprilie 1917, iar hirotonirea episcopală a avut loc în data de 4 decembrie 1917.

Tot Iuliu Hossu a fost cel care a citit la 1 decembrie 1918 din însărcinarea Marelui Sfat Național Român, mulțimilor adunate la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, proclamația de unire a Transilvaniei cu Regatul României. Ulterior acesta s-a îmbrățișat cu episcopul ortodox Miron Cristea. Episcopii Iuliu Hossu și Miron Cristea, alături de alți doi fruntași ardeleni, Alexandru Vaida-Voievod și Vasile Goldiș, au dus la București Declarația de Unire de la Alba Iulia. Declarația a fost înmănată regelui Ferdinand I al Românilor.

În anul 1924 Episcopia de Gherla a primit, cu titlu de donație din partea Sfântului Scaun, Biserica Minorităților din Cluj. Disponând de un astfel de edificiu reprezentativ, ridicat la rangul de catedrală, vechiul centru episcopal de la Gherla a fost mutat în orașul Cluj, numele instituției devenind Episcopia de Cluj-Gherla.

În calitate de senator de drept în Parlamentul României Mari, episcopul Iuliu Hossu a apărut suveranitatea și integritatea țării, împotriva revizionismului vremii. În decembrie 1932, în cadrul unei adunări populare, la care au participat circa 30.000 de persoane, ținută în Piața Centrală a Clujului, s-a pronunțat împotriva revizuirii frontierelor de stat. A fost, de asemenea, membru de onoare al Academiei Române.

Între 1940-1944, ani în care Ardealul de Nord a fost ocupat, episcopul Iuliu Hossu a rămas la Cluj. Tot acolo s-a aflat și în perioada de început al regimului comunist (1945-1948). S-a opus trecerii forțate a credincioșilor greco-catolici la Biserica Ortodoxă Română. La 28 octombrie 1948 a fost arestat din reședința sa episcopală de la Cluj și dus la vila patriarhală de la Dragoslavele, unde a fost ținut închis, sub pază, împreună cu ceilalți episcopi greco-catolici arestați. Refuzând trecerea la ortodoxie, episcopul Iuliu Hossu a fost transferat mai întâi la Mănăstirea Căldărușani, iar în 1950, la penitenciarul din Sighet. În anul 1955 a fost dus la Curtea de Argeș, iar în anul 1956, la Mănăstirea Ciorogârla. Episcopul Iuliu Hossu a ajuns din nou la Căldărușani, unde a stat cu domiciliu obligatoriu până la sfârșitul vieții. La 5 martie 1973, după decesul lui Hossu, papa a dezvăluit faptul că episcopul Hossu fusese numit cardinal în anul 1969.

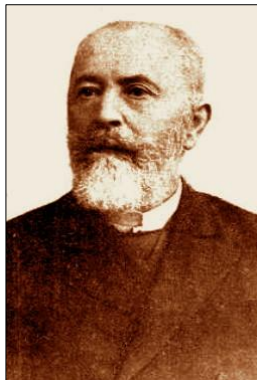
În timpul de domiciliu forțat la mănăstirea Ciorogârla a fost vizitat periodic de ierarhi ortodocși, între care Justinian Marina, Teoctist Arăpașu și Gherasim Cristea.

Cardinalul Hossu a murit în 28 mai 1970 la Spitalul Colentina din București. La căpătâiul său s-a aflat episcopul Alexandru Todea. Mormântul lui Iuliu Hossu se află în Cimitirul Bellu catolic

IULIU HOSSU

GHEORGHE POP DE BĂSEȘTI

S-a născut în ziua de 1 august 1835, Băsești, Comitatul Sălaj, a decedat în ziua de 23 februarie 1919. A fost un politician român din Transilvania, între 1881-1902 vicepreședinte, iar între 1902-1918 președinte al Partidului Național Român din Transilvania.

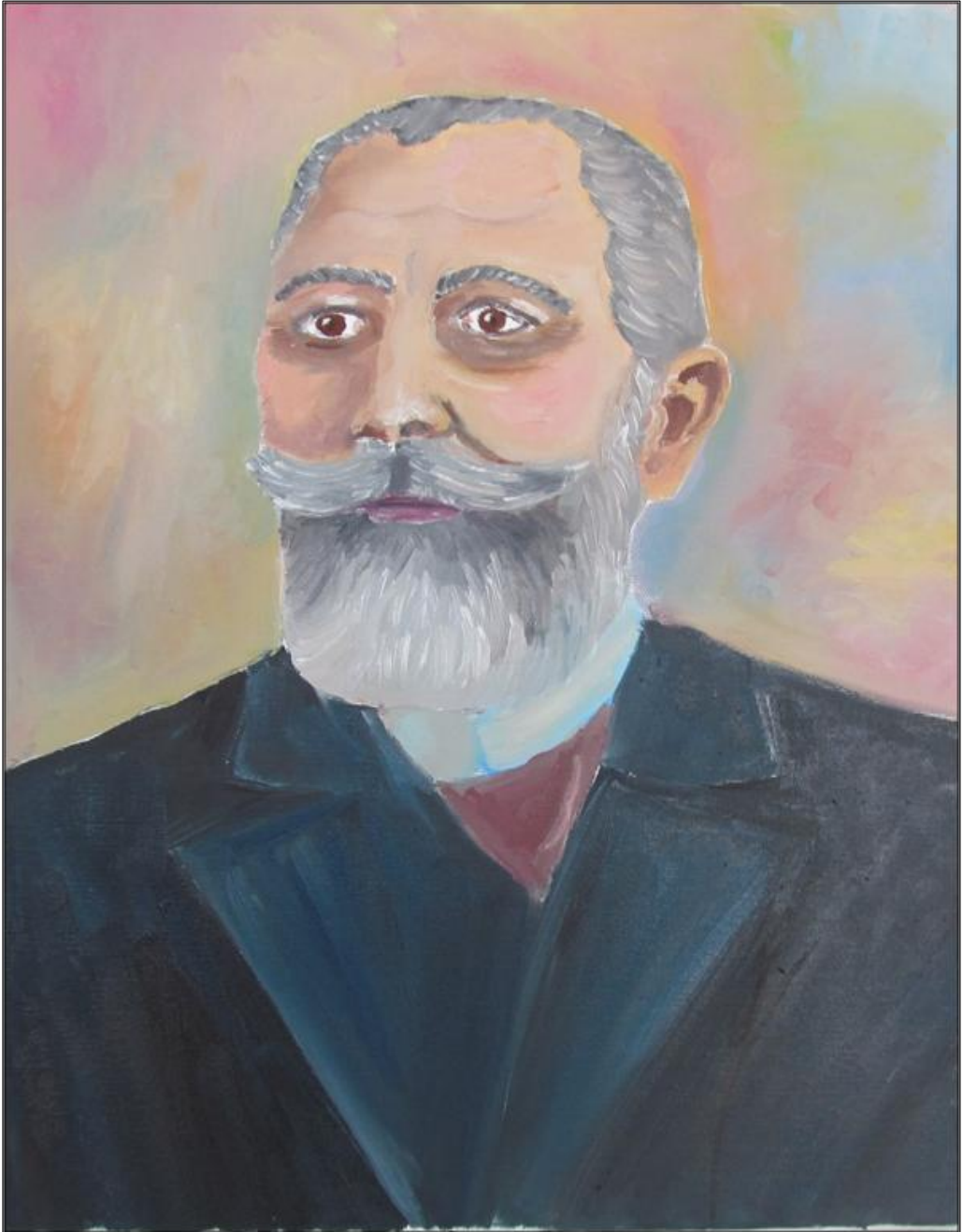
A urmat cursurile gimnaziale la Baia Mare și la liceul cezaro-crăiesc din Oradea, iar apoi a studiat științele juridice la Academia de Drept din Oradea. În anul 1860, după absolvirea studiilor, și-a început cariera mai întâi ca funcționar municipal la Oradea, iar apoi ca funcționar comitatens.

În 1872 a fost ales deputat în parlamentului ungar din partea cercului electoral Cehu Silvaniei, pe care l-a reprezentat până în 1881. A reprezentat pentru 9 ani interesele burgheziei românești din Transilvania în parlamentul de la Budapesta. La 9 august 1880 a propus, într-o conferință ținută la Turda, unirea tuturor românilor din Transilvania și Ungaria într-un singur partid național. În urma acestei propuneri s-a convocat, la 17 octombrie 1880, o conferință alcătuită din 30 de frunțași români din Transilvania și Ungaria, care au decis convocarea conferinței naționale de la Sibiu din anul 1881, care a decretat solidaritatea partidelor naționale românești din Ungaria și unirea acestora sub numele de Partidul Național Român din Transilvania și Ungaria.

În perioada 1892-1894 George Pop de Băsești a fost unul dintre liderii mișcării memorandiste, care cerea autonomia Transilvaniei și drepturi suplimentare pentru românii din Transilvania aflată în Austro-Ungaria. A fost unul dintre politicienii români condamnați la închisoare pentru susținerea Memorandumului, în cadrul procesului memorandiștilor de la Cluj în 1894. A prezidat Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. A murit câteva luni mai târziu, la vârsta de 84 de ani. Urmașul său la conducerea PNR a fost Iuliu Maniu.

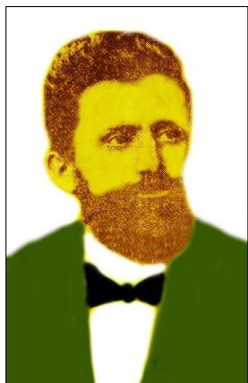
George Pop de Băsești și-a donat întreaga sa avere Mitropoliei Greco-Catolice a Blajului „cu acel scop și acel mandat ca, din această avere, să se înființeze spre mărirea Atotputernicului Dumnezeu și în favorul dezvoltării culturale a poporului român o fundație perpetuă și neschimbată”, iar „scopul fundației va fi promovarea culturii poporului românesc”.

Pe terenul donat de George Pop de Băsești Bisericii Române Unite cu Roma a fost ridicată noua biserică greco-catolică din Băsești, cu hramul „Sfântul Gheorghe”, sființită în anul 2005.

GHEORGHE POP DE BĂSEȘTI

AUGUSTIN CHEȚIAN

S-a născut în satul Ercea, comuna Băla din județul Mureș în anul 1860, în familia preotului greco-catolic Simion Chețian. A făcut studiile primare în satul natal, iar cele secundare la liceul unguresc romano-catolic din Târgu-Mureș. A fost fratele mai mare al lui Ambrozie Chețianu profesor renumit și vicar al Mitropoliei de la Blaj.

A făcut Facultatea de Drept a Universității din Cluj și că a fost promovat la 15 noiembrie 1890 doctor în drept. S-a specializat la Viena și și-a deschis birou de avocatură la Reghin. A devenit membru al Despărțământului Reghin al Astei pe vremea mandatului de președinte al memorandistului Patriciu Barbu, și a avut o contribuție importantă la organizarea Adunării Generale a Astei la Reghin în 1890. A fost acționar la Banca Mureșiană. Era un adept al politicii Partidului Național Român și un naționalist convins.

Telegrama trimisă lui Vasile Lucaciu cu prilejul alegerii acestuia ca deputat în 1907 ne dezvăluie profundele sale sentimente naționale : „Reghinul Săsesc, Îvingerea ta, bucuria noastră. Să trăiești Vultur al gândirii și oratoriei românești, ca să ne sui pe toți în sborul tău pentru însuflețirea neamului! Dr. Chețian”. Vasile Lucaciu a fost prieten bun cu avocatul reghinean și una dintre cele mai importante personalități politice, culturale și istorice ale românilor ardeleni din perioada dualismului Austro-Ungar, militant pentru drepturile românilor din Transilvania.

Augustin Chețian a fost membru fondator al Reuniunii învățătorilor români și membru pe viață al Societății pentru crearea unui fond de teatru român. A acordat ajutoare unor instituții de învățământ și culturale românești, a susținut material activitățile artistice naționale și nu în ultimul rând a sprijinit activitatea corului din Ierņueni. Totodată Augustin Chețian a făcut parte din comitetul Despărțământului Reghin în 1896 și 1906 și în 1912 a fost ales membru pe viață al ASTREI locale.

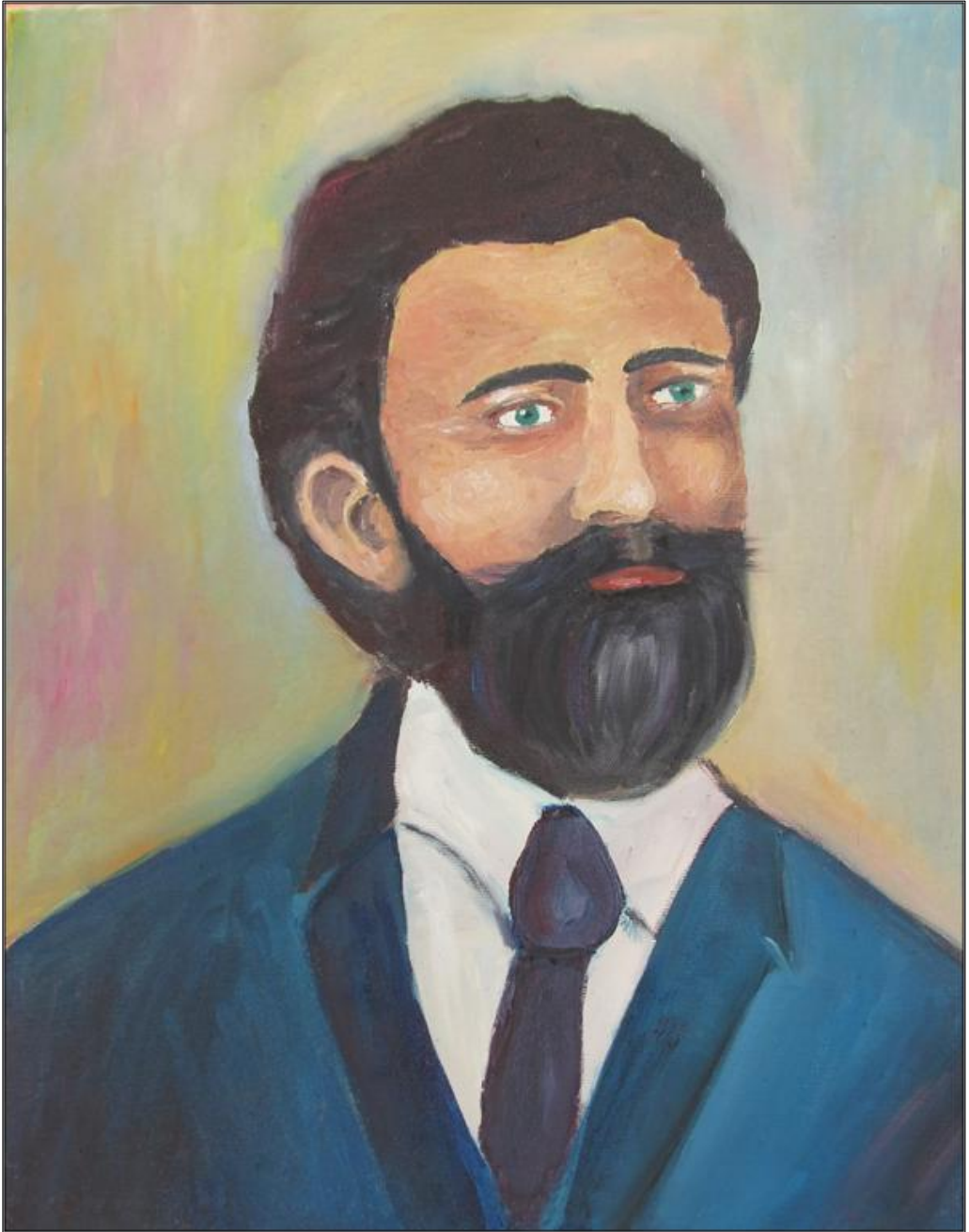
În Cancelaria sa Avocațială au crescut în spirit de adevăr și dreptate foarte mulți stagiaari care mai târziu au devenit avocați cu clientelă și activitate juridică bogată și oameni respectați în societate.

La 5 noiembrie 1918 Augustin Chețian a fost ales președinte al Consiliului Național Român comitatens Mureș-Turda, protopopul ortodox Vasile Duma a fost ales, vicepreședinte, protopopul greco-catolic Ariton M. Popa secretar I, avocatul Ioan Harșia, secretar II și Ioan Varga, notar. Sub directa îndrumare a C.N.R. județean au început să se formeze consilii naționale și gărzi civile aproape în fiecare comună, unde erau aleși cei mai de seamă oameni ai comunei să militeze pentru înfăptuirea unității naționale.

La 1 Decembrie 1918, a întâmpinat Armata Română aflată sub conducerea generalului Traian Moșoiu în centrul orașului, împreună cu protopopii Ariton Popa și Vasile Duma, Ioan Popescu (viitorul primar al orașului în perioada 1924-1940) și avocatul Harșia, prilej cu care Augustin Chețian a luat cuvântul în numele intelectualității din oraș.

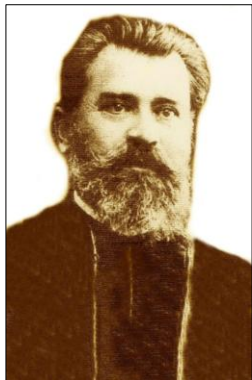
Marele avocat s-a stins din viață în 17 august 1921 și a fost înmormântat în 19 august cu mare fast, în cimitirul greco-catolic, prohodul fiind celebrat chiar de către protopopul Ariton Popa. A trăit frumos sacrificându-și cei mai frumoși ani pentru libertatea și demnitatea poporului român și a murit împlinit.

AUGUSTIN CHEȚIAN

VASILE DUMA

S-a născut în ziua de 26 aprilie 1864 în localitatea Săcalu de Pădure, județul Mureș. Clasele primare le urmează în localitatea natală. Își continuă studiile liceale la Năsăud între anii 1875-1883. Este student între anii 1883-1886 la Institutul Teologic din Sibiu.

A fost învățător din anul 1886 la Școala primară din comuna Hodac până în anul 1890. Preot paroh în satul Jabenîța și profesor de religie ortodoxă la Gimnaziul din Reghin în perioada 1890-1906. Protopop în Târgu-Lăpus între anii 1906-1912.

În anul 1921 este numit protopop ortodox în orașul Reghin.

A predat religia ortodoxă la Liceul de Stat din Reghin între anii 1919-1923.

A fost membru al Despărțământului ASTREI din Reghin din anul 1914. A colaborat cu publicația Telegraful român, unde a publicat articole pe teme naționale și internaționale.

A condus interimar și protopopiatul Târgu-Mureș în 1917-1918.

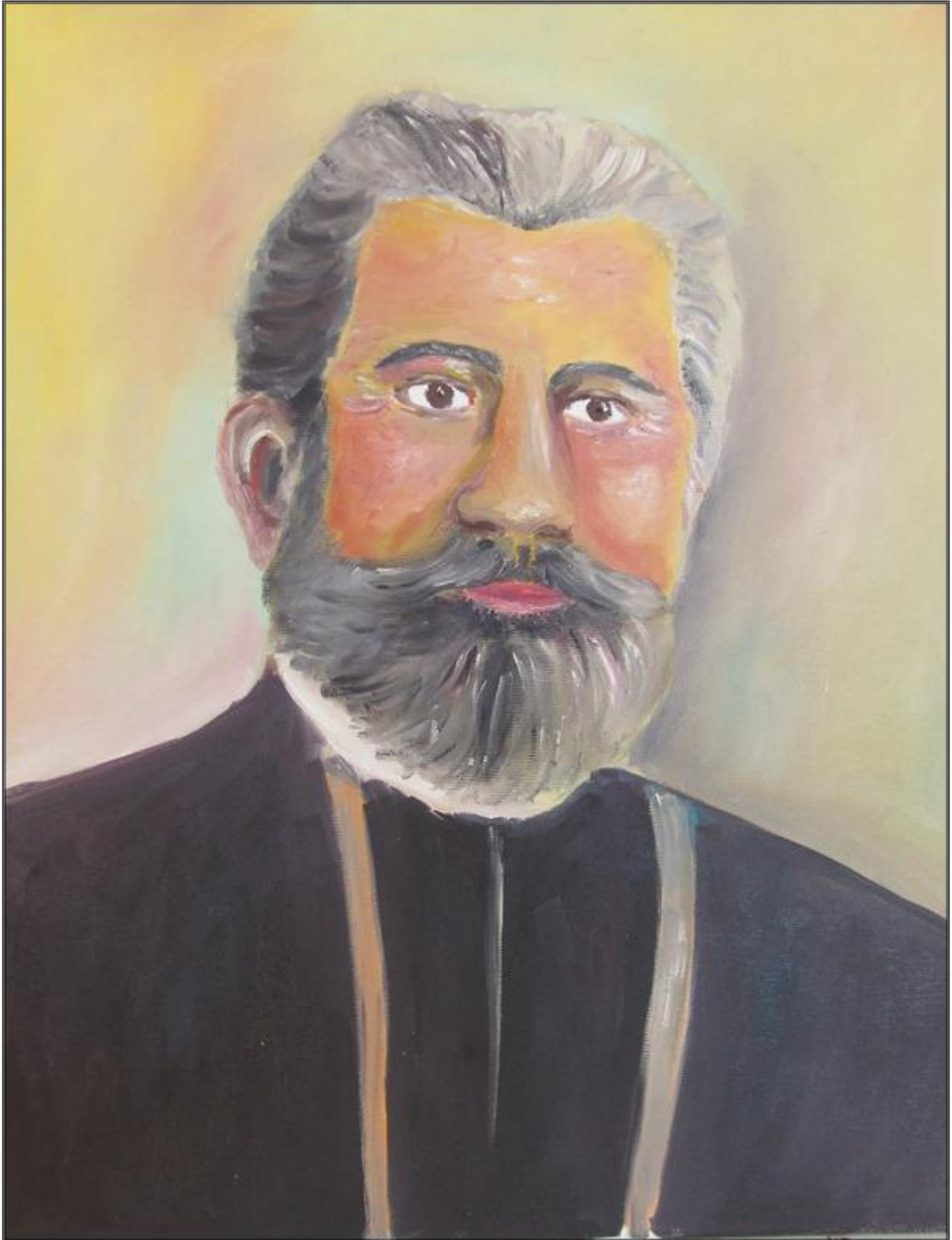
În ședința de constituire a Consiliului Național Român din orașul Reghin din ziua de 5 noiembrie 1918, au fost aleși: Augustin Chețian, avocat, președinte și Vasile Duma protopop ortodox, vicepreședinte, Ariton M.Popa, protopop greco-catolic, secretar general, Ioan Harșia, avocat, secretar, Ioan Varga, contabil, notar. Membrii: Iosif Popescu, director, Iosif Șipoș, meșter, Petru Ciobotar, preot, Sever Barbu, secretar la bancă, George Maior, învățător, Victor Mera, farmacist și Teodor Popescu avocat.

A participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, ca delegat, reprezentând Protopopiatul ortodox din Reghin. A fost membru al Partidului Național Român, apoi membru al Partidului Național Liberal. Este ales senator în legislația 1919-1922. A fost numit episcop al Argeșului în anul 1923. În calitate de episcop a construit cancelariile eparhiale, a zidit și organizat Școala de cântăreți, Seminarul Teologic și a reconstruit Mănăstirea Turnu.

În anul 1924 a participat la sfințirea bisericii ortodoxe din Idicel Sat, și a Catedralei ortodoxe din Târgu-Mureș în anul 1934. În anul 1934 a fost prezent în sala festivă a Școlii normale din Târgu-Mureș, când a primit numele de „Școala normală Dr. C. Angelescu”.

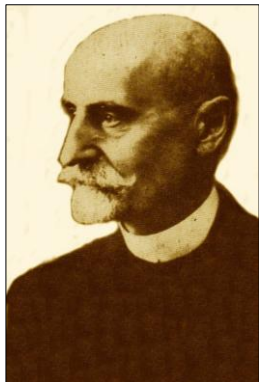
Pentru activitatea sa a fost distins cu Ordinul Steaua României în grad de ofițer în anul 1922, Ordinul Coroana României în grad de Mare Cruce în anul 1924, și Medalia „Răsplata Muncii” clasa I în anul 1936.

A decedat în ziua de 16 aprilie 1936 la Curtea de Argeș.

VASILE DUMA

ARITON M. POPA

S-a născut în ziua de 15 aprilie 1871 în localitatea Tăuni, județul Alba, din părinții Grigore și Pelaghia, o familie de plugari înstăriți.

Studiile primare și gimnaziale le-a făcut la Gimnaziul Greco-catolic din Blaj. Apoi, s-a înscris la Facultatea de Teologie a Universității din Budapesta pe care a frecventat-o între anii 1891-1895. S-a căsătorit la Blaj, cu Aurelia, și a fost hirotonisit la 15 noiembrie 1896 de mitropolitul Victor Mihalyi de Apșa. A fost administrator parohial în Bucium-Șasa, județul Alba, apoi a fost învățător în Biia și în Bucium-Șasa. Între anii 1898-1905, a fost director al Băncii „Detunata”. Ctitorește cele dintâi biblioteci populare în Biia, Tăuni și Bucium-Șasa. Este membru al ASTREI. A publicat în Gazeta Transilvaniei,

Unirea, Libertatea și Păstorul sufletesc și la alte publicații.

La 26 decembrie 1905, va fi numit protopop Greco-catolic în Reghin. Devine unul din principalii animatori ai vieții culturale și naționale românești din orașul Reghin. S-a afirmat ca militant al Partidului Național Român. A susținut expuneri în diferite localități mureșene. După intrarea în războiul pentru întregirea unității național-statale, a fost deportat și internat la Fertőrákos-Sopron, Ungaria, între 6 septembrie 1916 și 12 iunie 1917. Reîntors în Reghin, participă la adunările de constituire a Consiliului Național Român Județean Mureș-Turda din 5 noiembrie 1918, fiind ales secretar județean. Adunarea a fost deschisă de Ariton M. Popa „care face un expozeu al situației, accentuând baza politice noastre depusă și în declarația cetită în dieta din 18 octombrie, și chemarea noastră de a urma cu credință Consiliul Național Român Central”. Prezidează ședințele C.N.R. local, participă la adunările populare, a participat la Alba-Iulia, ca delegat de drept, reprezentând Protopopiatul greco-catolic Reghin.

Reales vicepreședinte al Despărțământului Reghin al ASTREI, reorganizat la 19 februarie 1923, susține numeroase expuneri cu caracte rinstructiv-educativ în localitățile: Lueriu, Suseni, Reghin, Petelea, Orșova, Beica Română Filpișu Mare, etc.

A activat în cadrul Partidului Național, apoi al Partidului Național Țărănesc, fiind ales vicepreședinte al oraganizației județene. A fost ales deputat în Parlamentul României între anii 1928-1931.

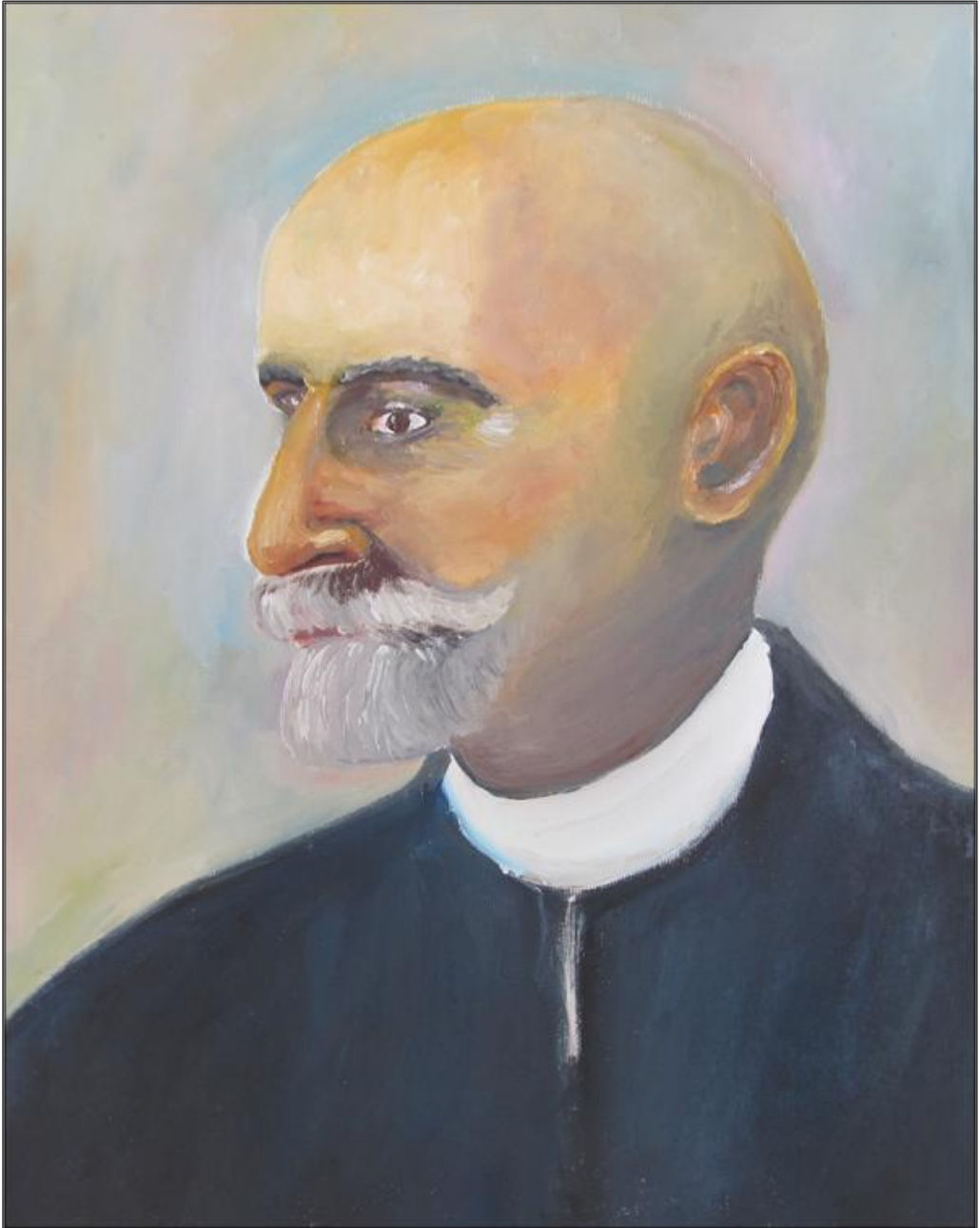
Între anii 1919-1940 a predat religia catolică la Liceul de Stat din Reghin.

A avut preocupări de istorie locală, a punctat în „Mica monografie a Reghinului” (1931), momente din trecutul românilor din Reghin. A colaborat la gazeta „Semănătorul”, redactată în anii 1925-1930 de fiul său, Enea Popa. Ca prețuire a activității sale, în anul 1923 a primit medalia comemorativă a „Încoronării”.

S-a preocupat de construcția de noi biserici și restaurări. A participat la sfințirea bisericilor din Șerbeni, Breza, Solovăstru, și Chiheru de Sus.

La 15 noiembrie 1936, distinsul protopop, care împlinise cu acea ocazie 40 ani de preoție și 30 de protopopie, a fost sărbătorit printr-o impresionantă manifestare.

S-a stins din viață la 14 aprilie 1946 și a fost înmormântat în cimitirul din Reghin.

ARTON M. POPA

IOAN HARȘIA

Ioan Harșia s-a născut în 1872 în Milășel, din Comitatul Mureș-Turda, fiind unul dintre cei doi fii ai lui Elizeus, un mare proprietar. A absolvit Gimnaziul Superior Greco-Catolic din Blaj în 1891, după care și-a completat studiile universitare în Cluj la Facultatea de Drept și Științe Politice a Universității „Franz Iosif” în perioada 1891-1895. Din 1896 a fost angajat ca „practicant cu plată” la Tabla Regească din Târgu-Mureș, iar în 5 februarie 1896 devine doctor în Științe Juridice.

La începutul anilor 1900 s-a stabilit la Reghin, căsătorindu-se cu Aurelia Bondriș. Aici s-a impus prin pregătirea profesională și prin apărarea intereselor celor mulți și nevoiași. Devine membru al Despărțământului ASTRA Reghin, ajunge secretar, apoi vicepreședinte, și în 1910 este ales în funcția de președinte al

Despărțământului Reghin.

În anul 1910-1911 avocatul era abonat la Biblioteca Poporală a Asociațiunii „ASTRA”, și era unul dintre cei mai importanți membrii în Consiliul de Administrație a Băncii „Mureșeana”. A avut un rol de seamă în dezvoltarea bibliotecilor din Ținutul Reghinului, care erau în subordinea Despărțământului pe care îl conducea, a înființat mai multe biblioteci în comunele din jurul orașului încă din 1903, ajungând ca în 1911 să se extindă acest lăcaș de cultură în comuna Ierņuteni și în 1912 și în Apalina.

În 1916 avocatul a fost trimis pe front, de unde s-a întors acasă în 1918.

A organizat în ziua de 5 noiembrie 1918, în curtea casei sale din Reghin, ședința de alegere a Consiliului Național Român, unde a fost ales secretar al C.N.R. Reghin.

În ziua de 5 decembrie 1918, la câteva zile de la Marea Unire, Ioan Harșia împreună cu avocații Augustin Chețian și Ioan Popescu, și protopopii Ariton Popa și Vasile Duma l-au primit în centrul orașului pe generalul Traian Moșoiu și Armata Română.

În 1919 avocatul s-a mutat în Târgu-Mureș, unde a fost desemnat membru în Comisia Centrală Electorală pentru alegerile parlamentare din județul Mureș-Turda. A fost numit primar al Târgu-Mureșului, președinte de Consiliu Județean și senator de Mureș

La alegerile pentru Senat din 1919 dr. Ioan Harșia a candidat din partea Partidului Poporului. În 1920 a fost desemnat președinte al Societății Tinerimea Română din Reghin. În anul 1926, după ce a devenit ministru de interne, Octavian Goga, l-a numit în februarie pe avocatul Ioan Harșia președinte al Consiliului Județean Mureș, pe ing. Florea Bogdan din Reghin, prefect al Județului Mureș și pe Aurel Baciu l-a sprijinit să ajungă deputat. La sfârșitul lunii martie și devine senator de Mureș, din partea Partidului Poporului.

La alegerile parlamentare din 1 iunie 1939, pentru Adunarea Deputaților, avocatul reghinean Ioan Harșia a fost ales deputat al Ținutului Mureș

În perioada administrației maghiare din anii 1940-1944, după refugiul dr. Eugen Nicoară din oraș, calitatea de președinte al ASTREI a fost preluată de Ioan Harșia.

În luna aprilie a anului 1946 Harșia era președintele Partidului Național Țărănesc-Maniu. Noul regim i-a confiscat averea și l-a închis în Penitenciarele Târgu-Mureș și Gherla fără judecată.

Avocatul Ioan Harșia s-a stins din viață în anul 1956 la etatea de 80 de ani.

IOAN HARȘIA

EMIL DANDEA

Emil Dandea, născut în ziua de 23 ianuarie 1893, provine dintr-o familie de mari patrioți români. Unul dintre înaintașii lui a fost căpitan în armata lui Horea în timpul răscoalei 1784-1785, apoi Simion Dandea a fost un cunoscut luptător pentru drepturile naționale în timpul Memorandumului, motiv pentru care a și fost închis.

A fost consilier la Primăria din Cluj-Napoca înainte de a deveni primarul Târgu- Mureșului, între 1922 și 1926. Au urmat apoi doi ani de deputăție, și alți șase ani de lucru în folosul comunității, ca avocat, până în 1934, când să lucreze ca deputat, iar apoi ca avocat în Târgu-Mureș. 1934 este un an de referință pentru Dandea, care a devenit președintele PNL Mureș, fiind numit apoi în funcția de primar al orașului său pentru un al doilea mandat. Creatorul Târgu-Mureșului modern. Când Emil Dandea a ajuns în fotoliul de primar, în 1922, exista o imensă presiune pe umerii săi. Dar acesta a continuat munca lui Bernady Gyorgy, predecesorul său, iar acest lucru i-a adus aprecierea tuturor localnicilor, indiferent de etnie. Emil Dandea a introdus gazul metan în Târgu-Mureș, aceasta fiind una dintre cele mai mari realizări ale lui, din punctul de vedere al modernizării infrastructurii.

Având în vedere faptul că până în 1918 românii nu aveau accesul liber în Cetate, foarte multe localități românești înconjurau orașul propriu-zis. Din această cauză, edilul a unit Târgu-Mureșul cu aceste localități, orașul nostru de azi nefiind niciodată același dacă Emil Dandea nu s-ar fi luptat pentru acest deziderat. Dandea s-a ocupat cu modernizarea infrastructurii școlare. El a fost responsabil cu crearea de spații în care să-și desfășoare activitatea școlile românești din oraș (Liceul de băieți „Al. Papiu Ilarian”, Liceul „Unirea” de fete și Școala Comercială).

În timpul mandatelor sale au fost lichidate absolut toate datoriile primăriei târgumureșene și, în plus, au fost aprobate foarte multe construcții de clădiri. Tot Dandea a fost cel care a permis construcția celor două catedrale românești din Târgu-Mureșul interbelic și a schimbat denumirea străzilor, astfel încât jumătate dintre acestea să fie românești. Apărător al drepturilor românilor și inamic al comuniștilor Liberalul a fost un aprig contestatar al discriminărilor de ordin etnic. Ba chiar în data de 31 octombrie 1928, a ținut un discurs în Camera Deputaților, cu titlul „Nemulțumirile Ardealului și chestiunea minoritară”, deoarece în ciuda înfăptuirii Marii Uniri, românii din Târgu-Mureș încă erau considerați cetățeni de rang inferior.

În urma Dictatului de la Viena în 1940, Dandea se refugiază la București. După eliberare, se întoarce și participă la alegerile din noiembrie 1946. Pierde însă din cauza jocurilor politice ale noului Partid Comunist. Între 1952 și 1953 este arestat și trimis la muncă forțată, iar între 1953 și 1955 i se impune domiciliu forțat la Tazlău.

În 1969, a decedat la București. Datorită curajului unui protopop al Târgu-Mureșului, Lazăr David, osemintele lui au fost aduse peste noapte în orașul nostru și au fost reînhumate la biserica de lemn. În semn de mulțumire pentru munca sa, primarului i-a fost ridicată o statuie, amplasată în fața Catedralei greco-catolice din centrul Târgu-Mureșului, în imediata apropiere a sediului Primăriei.

Statuia a fost inaugurată la 18 august 1996 și este opera sculptorului Anton Rațiu.

EMIL DANDEA

IOAN VESCAN

S-a născut în data de 22 august 1877 în satul transilvănean Viișoara într-o familie de țărani ortodocși, numele mamei sale fiind Ana și al tatălui său, Ioan. Părinții săi au mai avut încă 4 copii. După școala urmată în satul natal, deși a dorit să studieze la liceul din Aiud, datorită necunoașterii limbii maghiare a urmat cursurile celui din Blaj. Mai târziu, după perfecționarea abilității de a vorbi maghiara, a urmat cursurile Facultății de Drept din Târgu- Mureș și, apoi, a obținut doctoratul în Drept la Cluj. În acest timp, s-a implicat în mișcarea pentru drepturile sociale, politice și culturale ale românilor transilvăneni.

A fost bursier al Fundației Gojdu.

În Primul Război Mondial a fost înrolat în Armata Austro-Ungară și trimis să lupte pe Frontul de Răsărit, cu gradul de locotenent. În decembrie 1916 a căzut prizonier. Ajuns în lagărul de la Darnița, a participat la constituirea Corpului de Voluntari, devenind unul dintre fruntașii acestuia și promovând, apoi, în Armata României până la gradul de căpitan.

Ioan Vescan a fost primul prefect român al județului Mureș-Turda, cu începere de la 10 ianuarie 1919.

A contribuit la activitatea de organizare a Primului Corp al Voluntarilor Români din Rusia

Odată cu trecerea Transilvaniei în componența României, a participat la impunerea administrației românești în aceasta provincie și a fost numit prefect al județului Mureș-Turda.

A fost, un fruntaș al Partidului Național Românși, mai apoi, al Partidului Național Țărănesc. În octombrie 1927 a fost ales președinte executiv al organizației Mureș a P.N.Ț.

A fost ales deputat de Mureș. A fost distins cu Ordinul „Ferdinand I”, pentru meritele sale.

A decedat în anul 1946. Este înmormântat într-o criptă din Biserica ortodoxă „Sfântul Ioan Botezătorul și Sfânta Ana” din Viișoara, județul Cluj, pe care a ctitorit-o.

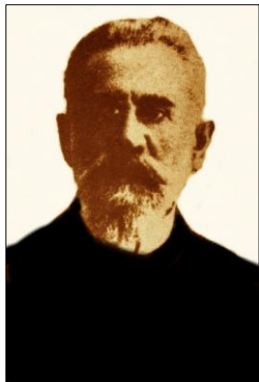
O stradă din Târgu-Mureș poartă numele său.

În anul 1998, a fost dezvelit un bust al său în fața lăcașului de cult unde este înmormântat.

IOAN VESCAN

ȘTEFAN RUSSU

S-a născut în ziua de 28 mai 1864, în localitatea Viile Tecii (Iuda Mare), județul Bistrița-Năsăud. Cursurile primare le urmează în Teaca, cele gimnaziale la Năsăud, iar cele superioare, de teologie și pedagogie, la Sibiu la Institutul Arhidiecezan „Andrei Șaguna” între anii 1884-1887. În timpul studiilor a fost și secretar în Cancelaria consistorială din Sibiu. A obținut și diploma de învățător. A fost hirotonit ca diacon în anul 1889. Este numit preot în localitatea Nazna, și între anii 1895-1901 a administrat și parohia ortodoxă din comuna Sângeorgiu de Mureș. Aici s-a implicat atât administrativ cât și ecleziastic și cultural.

În ziua de 24 iunie 1902 este numit protopop al tractului Târgu-Mureș. A fost membru al Despărțământului Astei Târgu-Mureș, unde din anul 1905 a fost secretar după care a fost ales președinte onorific. A fost arestat în septembrie 1916 și deportat în județul Sopron-Ungaria. Se întoarce în Târgu-Mureș în iulie 1918.

În luna noiembrie 1918 a fost ales în Consiliul Național Român cercual Târgu-Mureș, și membru în Consiliul Național Român județean. În ziua de 26 noiembrie 1918 a fost ales ca delegat de drept, reprezentând protopopiatul ortodox român Târgu-Mureș, la Marea Adunare de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia. Participă la ședințele C.N.R.C de la Arad. Prefectul județului Dr. Ioan Vescan, îl numește în Comisia administrativă a județului constituită în ziua de 10 octombrie 1918. Este numit și în Comisia Centrală Electorală din județ pentru alegerile parlamentare din noiembrie 1919 și iunie 1920.

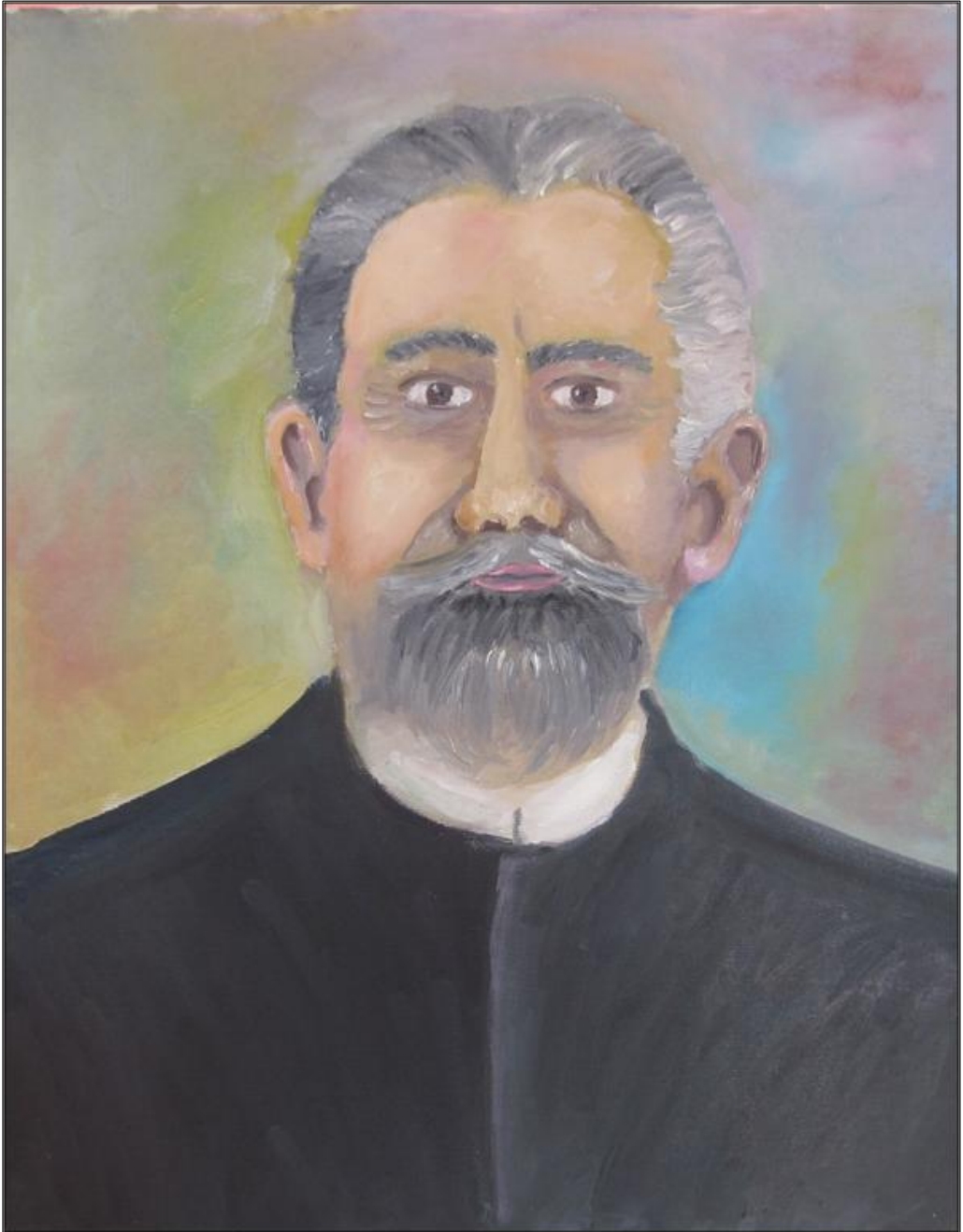
Participă la inaugurarea monumentului „Ostașului român” în Târgu-Mureș din ziua de 1 Decembrie 1923. De asemenea a participat la dezvelirea și sfințirea monumentelor: „Monumentul latinătății” (1924), „Avram Iancu” (1930), „Vasile Pop din Nazna”(1935), Constantin Roman-Vivu din Sângeorgiu de Mureș”, (1936). Din inițiativa sa, au început demersurile și lucrările în mai 1925, la Catedrala ortodoxă din Târgu-Mureș. Catedrala a fost sfințită în ziua de 2 decembrie 1934. La sfințirea catedralei protopopul Ștefan Russu a rostit un frumos și patric discurs. A participat și la sfințirea Catedralei greco-catolice din Târgu-Mureș din ziua de 8 septembrie 1936, unde a rostit o cuvântare deosebită. A participa la sfințirea de biserici în localitățile: Remetea, Cerghizel, Cerghid, Periș, Icelandul Mare, Crăciunești, Moșuni, Ungheni, Praid, etc.

Protopopul Ștefan Russu s-a implicat și în viața politică pe plan local și național. A fost membru al Partidului Național Român. Din anul 1921 este membru al Partidului Național Liberal. A participat la Congresul P.N.L., la Cluj în 24 mai 1932, desfășurat sub președinția lui I.G.Duca, președintele partidului. A participat la Congresul General al P.N.L. din București din ziua de 9 iulie 1936. În urma alegerilor locale județene și municipale a fost ales consilier județean și consilier municipal. A fost ales în Parlamentul României, ca senator din partea P.N.L. în legislațiile 1922-1926, 1927-1928 și 1934-1937. A fost președintele Comitetului școlar județean și municipal Târgu-Mureș.

După interzicerea activității partidelor politice din februarie 1938, devine membru în conducerea Frontului Renașterii Naționale din Târgu-Mureș.

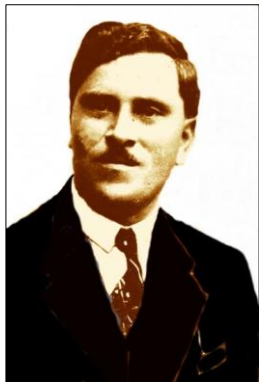
Pentru activitatea sa a fost decorat cu: Medalia „Meritul cultural”, Ordinul Coroana României în grad de ofițer, Ordinul Steaua României în grad de ofițer, „Vulturul Roșu” în grad de cavalier. S-a pensionat în ziua de 23 iulie 1940.

După Diktatul de la Viena se refugiază la Brașou, unde stinge din viață, în ziua de 23 octombrie 1947.

ȘTEFAN RUSSU

IERONIM PUIA

Ieronim Puia s-a născut la 17 iulie 1887 în comuna Săliștat, județul Brașov. Tatăl, Moise Puia, mama Ana, născută Gărdioiu. A avut 4 frați: Elisabeta, Sofia, Nicolae și Virginia.

S-a căsătorit la 7 mai 1906 cu Mina Nedelea în comuna Miercurea, județul Sibiu. Din căsătorie au rezultat 3 copii: Olimpia n. 1907 – profesoară, Aurel n. 1908 – medic, Ieronim n. 1915 – avocat.

Ieronim Puia a urmat cursurile școlii primare în comuna natală, cursul secundar inferior la Făgăraș, iar școala normală la Deva. Examenul de capacitate l-a obținut în anul 1904 cu calificativul „foarte bine”. Pregătirea specială pentru Școlile de munci industriale și comerciale a făcut-o în anii 1913 - 1914 la Bratislava. A urmat cursul universitar organizat de Consiliul dirigent pentru revizori școlari în anul 1921 – 1923.

A luat examenul de calificare preotească ortodoxă în anul 1926. De la 1 septembrie 1904 – 30 aprilie 1919 a funcționat ca învățător la școala confesională ortodoxă din localitatea Miercurea – județul Sibiu.

În mai 1919 a fost numit cel dintâi revizor școlar român în județul Mureș, post pe care a fost definitivat de la data de 3 aprilie 1920. De la data de 1 decembrie 1932 a fost numit revizor școlar al învățământului primar, circumscripția Mureș și Sălaj. Ieronim Puia a fost acela care a preluat școlile de la guvernul maghiar (68 de școli). A funcționat ca inspector școlar până la data de 1 septembrie 1940 când, în urma cedării Ardealului de Nord, s-a refugiat la Sibiu. Ieronim Puia s-a distins printr-o activitate școlară rodnică, conferințe pedagogice și printr-o activitate extrașcolară neobosită ca dirijor de cor și fanfară, organizator de conferințe, concerte și serbări, propagandă culturală în calitate de secretar al „Astrei”, secretar al reuniunii de înfrumusețare a comunei, Conducător al reuniunii de cântăreți, membru în Sinodul protopopesic ortodox.

Din anul 1926 a funcționat și ca preot în parohia ortodoxă în comuna Sângeorgiu de Mureș. A fost sărbătorit de Asociația Învățătorilor și autoritățile județului Mureș cu prilejul împlinirii celor 5 ani și 10 ani de funcțiune ca revizor școlar (în anul 1924 și anul 1930)

Școala izraelită din Târgu-Mureș, în semn de recunoștință, a înființat Fundația „Ieronim Puia” în anul 1924, având ca scop însușirea limbii și culturii române și a acorda burse de merit. Pentru merite deosebite a primit următoarele decorații: Ordinul „Coroana României” în gradul de Cavaler în calitate de revizor școlar la Târgu-Mureș (9 martie 1923, București), Ordinul „Coroana României” în gradul de ofițer, ca revizor școlar în județul Mureș (6 februarie 1926, București), Medalia „Răsplata muncii pentru construcții școlare” clasa I (23 martie 1926, București), Medalia „Răsplata muncii pentru învățământ” clasa I (27 martie 1930, București), Medalia „Răsplata muncii pentru 25 ani în serviciu Statului” clasa I (București, 23 februarie 1932). Între anii 1919 și septembrie 1940 Ieronim Puia și-a adus contribuția la dezvoltarea învățământului în județul Mureș pe mai multe planuri: A coordonat construcțiile de spații școlare noi, a cumpărat și amenajat clădiri pentru școli, numărul spațiilor școlare românești crescând de la 68 în anul 1919 la 240 în anul 1932. A promovat învățătorii pregătiți în școlile românești de la sate, organizând cursuri de perfecționare din anul 1919 până în anul 1938; S-a ocupat intens de strângerea de date privind școala românească din județul Mureș din anii 1700 până în anul 1931. Materialele au fost puse la dispoziția prof. Traian Popa pentru Monografia orașului Târgu-Mureș, apărută în anul 1932, fiindu-i menționat numele. Realizează, în anul 1925, o situație statistică a învățătorilor români din județul Mureș, din 145 de școli, și o scurtă istorie a acestor școli. A decedat la Sibiu în anul 1960.

IERONIM PUIA

NICOLAE S. SUCIU

S-a născut în ziua de 7 aprilie 1885, în comuna Ciufud, lângă Târnăveni. Părinții: Emilia și Marin Suci. Clasele primare le-a absolvit în localitatea natală.

Diploma de învățător o obține la Blaj. A fost învățător în comuna Sângeorgiu de Mureș, la Școala confesională română, între anii 1901-1914, când a fost concentrat și trimis pe front. A participat la luptele din cadrul Primului Război Mondial, fiind ofițer în armata imperială Austro-Ungară.

La terminarea războiului se întoarce în comuna Sângeorgiu de Mureș, unde își continuă activitatea de învățător.

Participă la activitățile organizate de biserica ortodoxă și greco-catolică pentru emanciparea și organizarea românilor.

La 17 noiembrie 1918, participă la adunarea cetățenească a locuitorilor români din comuna Sângeorgiu de Mureș, unde s-a ales Sfatul Național Român Comunal. Ca președinte a fost ales preotul greco-catolic, profesorul George Târnăvean, vicepreședinte a fost ales preotul ortodox, învățătorul Nicolae Motora, iar ca secretar a fost ales învățătorul Nicolae Suci, directorul școlii. A fost ales membru în Sfatul Național Român Orașenesc Târgu-Mureș, și în Sfatul Național Român Județean Mureș-Turda, în noiembrie 1918.

Învățătorul Nicolae Suci s-a implicat de la venirea în comună în activitatea obștească și cultural-artistică. Fiind activ în cadrul ASTREI a condus formațiile corale, jocuri populare și de teatru a elevilor și tineretului. Din documente, a reeșit că din anul 1905 era formație de teatru și din anul 1911 o formație corală a românilor în comuna Sângeorgiu de Mureș. Au fost promovate cântece populare și tradiționale românești.

Din anul 1919, Suci Nicolae este numit învățător la o școală din orașul Târgu-Mureș. A participat la alegerile parlamentare din 25-27 mai 1920, pentru un loc de deputat pe lista Partidului Poporului, fiind ales pentru perioada anilor 1920-1922.

În calitate de deputat a depus eforturi deosebite pentru dezvoltarea învățământului în școlile românești din județul Mureș. A colaborat cu învățătorul Ieronim Puia, care a fost numit revizor școlar în mai 1919, pentru județul Mureș-Turda, pentru construirea de școli de stat în județ.

În ziua de 2 august 1921, în cadrul Comitetului Comunal Sângeorgiu de Mureș, Nicolae Suci, susține împreună cu deputatul Teodor Muica, înființarea unei școli primare de stat și construirea unei școli în centrul comunei cu sprijinul statului român. Participă în ziua de 23 septembrie 1928, în prezența ministrului educației și cultelor, Constantin Angelescu și a oficialităților comunale și județene la festivitățile organizate, la inaugurarea școlii.

Învățătorul Nicolae Suci a devenit membru al Comisiei Instrucțiunii Poporului a Județului Mureș, între anii 1923-1925. În anul 1925, este ales președinte al Asociației Învățătorilor, secția Târgu-Mureș. În perioada anilor 1924-1927, a fost subrevizor școlar al Revizoratului Școlar al Județului Mureș-Turda.

În anul 1938 a fost ales președintele Comitetului de administrare al Cooperativei „Progresul”, cu librărie, din orașul Târgu-Mureș.

A decedat în ziua de 5 iulie 1955, la Târgu-Mureș.

NICOLAE S. SUCIU

NICOLAE MOTORA

S-a născut în anul 1850 în localitatea Câmpeni, din Munții Apuseni. Tatăl său, Vasile Motora a fost preot paroh în Câmpeni, iar mama Samfira Candrea, fiică a preotului ortodox Mihai Candrea Ursu din Neagra. A urmat cursurile primare în Câmpeni și ale Institutului Teologic „Andrei Șaguna” din Sibiu, între anii 1868-1871. A funcționat ca preot și învățător în localitățile Sohodol și Trâmpoiele. În fiecare localitate a construit școli confesionale românești.

În ziua de 21 ianuarie 1901, este numit preot în comuna Sângeorgiu de Mureș. A funcționat și ca învățător între anii 1901 și 1922. A asigurat din bani proprii cărțile și rechizitele școlare pentru toți elevii. A acordat burse copiilor sângeorzeni care și-au continuat studiile la școlile din Târgu-Mureș.

Are meritul incontestabil de a redeschde biserica ortodoxă, închisă de autorități. Din fonduri personale reconstruiește din cărămidă biserica ortodoxă, pe care o sfințește în ziua de 22 noiembrie 1909.

Din anul 1911 a devenit membru pe viață al Despărțământului Târgu-Mureș al Astreii. Între anii 1916-1918 a fost arestat și deportat la Sopron-Ungaria. După terminarea Primului Război Mondial, se reîntoarce în parohie și se implică în viața soaial-politică a localității. În data de 14 noiembrie 1918 a fost ales în Consiliul Național Român județean Mureș-Turda. Este ales și în Consiliul Național Român cercual Târgu-Mureș. La data de 17 noiembrie 1918, împreună cu preotul greco-catolic, prof. George Târnaveanu, și învățătorul Nicolae Suciu, organizează adunarea obștii românești din Sângeorgiu de Mureș, pentru a alege Sfatul Național Român local. Preotul Nicolae Motora a fost ales vicepreședinte.

Pentru activitatea desfășurată pe tărâm școlar, preotului și învățătorului Nicolae Motora i s-a conferit medalia „Răsplata muncii” clasa a III-a în anul 1923.

Conducerea comunei Sângeorgiu de Mureș, în ziua de 2 august 1921, în prezența revizorului școlar Ieronim Puia, a deputaților Nicolae Suciu și Teodor Muica, a preoților Nicolae Motora și Ioan Alexandru, a hotărât înființarea unei școli de stat românești și construirea unui nou local în centrul comunei. Școala nouă construită cu ajutorul statului a fost inaugurată oficial la data de 23 septembrie 1928, în prezența ministrului educației și cultelor Constantin Angelescu, a prefectului Virgil Bărcănescu și sfințită de preoții Nicolae Motora și Ioan Alexandru.

Preotul Nicolae Motora a avut doi copii: Vasile, preot și Elena, căsătorită cu Dumitru Goiu, preot în Sohodol, șapte nepoți și zece strănepoți.

A înființat, în anul 1924, Fundația „Preot Nicolae Motora”, înregistrată la Notariatul din Reghin, de către notarul dr. Corneliu Albu. Fundația a avut ca scop ajutorarea copiilor moșilor lipsiți de mijloace materiale, pentru ca aceștia să urmeze licee, școli de meserii și școli superioare.

A donat sume importante pentru construirea și dotarea Catedralei Ortodoxe din Târgu-Mureș, și pentru spitale și școli din județul Mureș.

A decedat în orașul Târgu-Mureș la data de 22 februarie 1933, fiind înmormântat la Câmpeni.

NICOLAE MOTORA

GEORGE TÂRNĂVEANU

S-a născut în Urisiul de Jos, județul Mureș, în ziua de 13 mai 1891.

Clasele primare le-a urmat în satul natal, cele secundare la Reghin și liceul la Blaj. A absolvit Facultatea teologică greco-catolică la Blaj și Facultatea de litere și filosofie la Cluj. A fost preot paroh greco-catolic și directorul Școlii Confesionale din Sângeorgiu de Mureș, în perioada 1 septembrie 1915 - 1 noiembrie 1920.

Cu data de 1 octombrie 1919 este numit și profesor la Liceul „Alexandru Papiu Ilarian” din Târgu-Mureș, la catedra de limba română și literatură germană.

A fost membru în Consiliul Național Român Județean, constituit la 14 noiembrie 1918, și în Consiliul Național Român local Târgu-Mureș.

În data de 17 noiembrie 1918 a fost ales președintele Sfatului Național Român local Sângeorgiu de Mureș, având calitatea de preot paroh greco-catolic în comună și profesor la Școala confesională română.

S-a implicat în viața social-culturală a satului Sângeorgiu de Mureș. A susținut conferințe pe teme de cultură generală, educație sanitară, și promovarea tradițiilor și obiceiurilor populare locale. A sprijinit activitatea culturală locală, a corului, formației de teatru și jocuri populare, al elevilor, tinerilor și adulților din comună.

A fost membru al Despărțământului Astrei din orașul Târgu-Mureș. Ca membru activ al Astrei a susținut conferințe în orașul Târgu-Mureș și în localitățile din județul Mureș, unde se deplasa împreună cu alți profesori de la Liceul „Al. Papiu Ilarian”. A colaborat și publicat articole în presa locală „Mureșul” și „Gazeta Mureșului”.

A contribuit la întocmirea Anuarului Leceului de Băieți „Alexandru Papiu Ilarian” din Târgu-Mureș-10 ani de activitate 1919-1929, precum și Anuarele publicate în perioada 1929-1935.

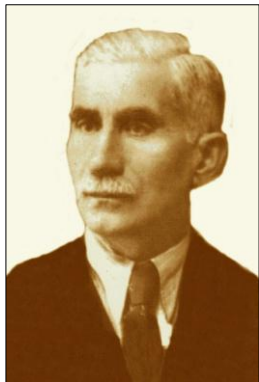
A funcționat ca profesor de limba germană până în septembrie 1940, când activitatea liceului a încetat în urma Diktatului de la Viena. Își reia postul de profesor în anul 1945 pe care l-a continuat până în anul 1949, când se pensionează.

A decedat la 29 aprilie 1952, la Târgu-Mureș.

GEORGE TÂRNĂVEANU

IOAN BORȘIANU

S-a născut în ziua de 19 ianuarie 1878 în localitatea Dumbrava, județul Mureș. Urmează școala primară în Deda și Reghin. Studiile secundare le face la Gimnaziul superior din Năsăud între anii 1880-1894, iar cele superioare la Institutul Teologic „Andrei Șaguna” din Sibiu, obținând diploma de teolog-învățător. Încă de la Sibiu îl întâlnim ca dirijor al corului Institutului Teologic, cu care face numeroase deplasări dând concerte la Sibiu, Avrig, Mediaș, Crăciunelul de Sus, Brașov, Făgăraș etc.

În anul 1898, este numit învățător la școala din Deda. Între anii 1904-1908 contribuie, alături de preotul Leon Popescu, la construirea școlii cu două clase și locuință pentru învățător, precum și ridicarea noii biserici din Deda. Odată cu intrarea României în războiul de întregirii neamului, a fost arestat și internat la Sopron în Ungaria. Aici a cunoscut mari personalități ale culturii române, pe profesorul Ioan Lupaș, și compozitorul și dirijorul Ion Vidu.

A revenit în Deda în septembrie 1918, dar cu obligația prezentării de două ori pe zi la organele de ordine din Deda. A avut un rol important în constituirea gărzii naționale române din Deda, din ziua de 6 noiembrie 1918. A fost ales ca membru în Consiliul Național Român Județean Mureș-Turda. La 28 noiembrie 1918 a fost ales ca delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, în urma Conferinței învățătorilor ortodocși români din protopopiatul ortodox al Reghinului. Protocolul a fost semnat de președintele conferinței, protopopul Vasile Duma, notar, Grigoriu Ceonța, iar bărbați de încredere: Dumitru Sava din Deleni și Emil Mateiu din Idicel.

A fost membru al Despărțământului Reghin al Astei, și apoi membru în Comitetul Despărțământului, alături de o seamă de personalități: Dr. Eugen Nicoară, Dr. Ioan Harșia, protopopul Ioan Maloș, Gheorghe Maior, Dr. Alexandru Ceușianu, Valer Boeriu, directorul Gimnaziului „Petru Maior” din Reghin, Ioan Popescu, primar al Reghinului, Iuliu Grama preot din Chiheru de Sus, Vasile Netea, învățător, Iustin Handrea, învățător, Ilie Șandru, învățător etc. A participat la sfințirea bisericii din Dumbrava în septembrie 1930. A fost învățător la școala din Deda până la pensionare în anul 1934, și subvizor școlar pentru plasa Reghinului de Sus, Deda și Toplița.

A susținut numeroase prelegeri la Reghin, Deda, Deda-Bistra, Brâncovenești, Râpa de Jos, Răstolița, Idicel Pădure, Hodac, Filea, etc., pe diverse teme: „Despre educație”, „Despre școală”, „Unirea Principatelor”, „Naționalism”, „Sărbătorile noastre și calendarul nou”, „Unirea ce Mare”, etc. A participat și a rostit o cuvântare la inaugurarea căminelor „Astra”, cu sediu în Reghin, a plășilor Reghin și Gurghiu în luna aprilie 1939. Din anul 1926 este membru în Consiliul comunal din Deda. Membru al Partidului Național Liberal. La alegerile pentru Consiliul Județean Mureș din anul 1934, este ales consilier și în perioada anilor 1934-1935 a fost ales vicepreședinte al Consiliului Județean, și va deține și funcția de președinte în anii 1935-1936. Între anii 1939-1940 a fost președintele organizației Frontului Renșterii Naționale din Deda.

A fost membru în Comitetul de construcție a Școlii generale din Deda, lăcaș dat în folosință în anul 1938.

A decedat în ziua de 10 decembrie 1955 în comuna Deda.

IOAN BORȘIANU

VASILE NETEA

Vasile Netea s-a născut în 1 februarie 1912 în comuna Deda. În 1916, tatăl său merge pe frontul din Galiția, iar copilul Vasile împreună cu mama sa se refugiază în satul natal al mamei, Gledin. După terminarea războiului revine împreună cu familia în comuna natală, Deda. Aici, urmează școala primară, având ca dascăl pe învățătorul Ioan Borșianu. În anul 1931 pleacă la Târgu-Mureș, unde urmează Școala Normală. Aici debutează cu o poezie în revista Liceului „Alexandru Papiu Ilarian”. Perioada petrecută în Târgu-Mureș este de mare însemnătate pentru viitorul lui Vasile Netea. Deși elev fiind, Vasile Netea are o tentativă de a scoate pe cont propriu o revistă de cultură generală, intitulată „Avântul”, în anul 1928. În anul 1928 publică în Cluj, în ziarul „Patria” și în Lugoj în publicația „Drapelul”. După absolvire profesează ca învățător în mai multe localități de pe Valea Mureșului, printre care Teaca, Lunca Bradului, Reghin.

Între 1931-1932, Vasile Netea se stabilește la Reghin. Aici leagă o prietenie cu doctorul Eugen Nicoară. Împreună, Vasile Netea publică mai multe lucrări despre istoria, etnografia și valorile neamului românesc, printre care „Figuri mureșene”.

La Târgu-Mureș colaborează cu primarul Emil Aurel Dandea și se încadrează politic în Partidul Național Liberal. Inițiază și participă la dezvelirea Monumentului „Constantin Romanu-Vivu” în Sângeorgiu de Mureș în anul 1936.

Între anii 1936-1937 scoate la Târgu-Mureș revista de literatură și artă „Clipa”, iar în anul 1937 editează o altă revistă de literatură „Jar și slovă”.

Ulterior, își completează diferența de liceu la Blaj, iar mai apoi, între anii 1939-1940 aprofundează pedagogia la universitatea din Cluj.

După absolvirea cursurilor pleacă la București unde, între 1940-1941, studiază pedagogia. Între anii 1942-1946 urmează cursurile Facultății de Litere și Filozofie din cadrul Universității București. În anul 1948, în cadrul Universității din București, își dă doctoratul cu lucrarea „George Barițiu: Viața și opera” la Universitatea din București.

Vasile Netea a avut o activitate culturală prodigioasă, pe lângă cele 40 de cărți, a publicat mai multe sute de articole. Mai jos sunt doar câteva din cele mai cunoscute lucrări ale sale: „Din contribuția învățătorimii române la dezvoltarea culturii naționale” (1935), „Murăș, Murăș, apă lină” - împreună cu Eugen Nicoară (1936), „Constantin Romanu Vivu prefectul Legiunii XII în anii 1848-1849” (1937), „Sub stindardul ASTREI” (1939), „De la Petru Maior la Octavian Goga” (1944), „Istoria Memorandului românilor din Transilvania și Banat” (1947), „O zi din istoria Transilvaniei-1 decembrie 1918-” (19170), „Muntii Apuseni: muzeu istoric și Pantheon al poporului român (1977), „1877 în conștiința literară a epocii: documente, scrisori, articole” (1977), „Folclorul și folcloriștii mureșeni” (1983), „Mureșul superior - vatră de cultură românească” (1988), etc.

A fost distins cu Premiul „Gh. Asachi” al Academiei Române în anul 1945.

Universitatea din București îi acordă titlul de Doctor în Științe Istorice, în anul 1947. A decedat în ziua de 6 martie 1989 în București. A fost înmormântat în cimitirul Bisericii ortodoxe din Deda.

VASILE NETEA

EUGEN NICOARĂ

S-a născut în ziua de 6 ianuarie 1893, în satul Pietriș, fiind primul dintre cei opt copii ai familiei preotului Grigore Nicoară. Prin eforturile familiei, Eugen Nicoară a urmat cele mai bune școli ale vremii: Școala de Stat din Gurghiu, Școala secundară de la Odorhei și Colegiul Reformat din Târgu-Mureș. A urmat Facultatea de Medicină și Farmacie din Cluj. A devenit medic în anul 1918, la Budapesta, apoi la Cluj. Medicul Eugen Nicoară a dobândit specializări în medicină, urmând cursuri la Universitățile din Budapesta, Viena, Berlin și Paris. Construiește din banii proprii un spital la Reghin. A înzestrat orașul Reghin cu un Palat al Culturii, a înființat școli țărănești, cercuri literare, a susținut numeroase lăcașuri de cult, a ridicat peste 100 de monumente ale eroilor și peste 60 de troițe.

Doctorul Eugen Nicoară a fost decorat de Regele Carol al II-lea, cu Ordinul Regal "Meritul Cultural", în grad de mare cavaler, și „Ordinul Sanitar” clasa I.

Doctorul Eugen Nicoară preia conducerea despărțământului Reghin al Asteri la 19 februarie 1923. Dotat cu un inegalabil elan și putere de muncă, harnic și drept, își constituie un comitet de acțiune din cei mai de seamă oameni din Reghin: Ariton Popa, dr. Alexandru Ceușianu, Gheorghe Maior, dr. Eugen Truția, dr. Simion Sârcea, Gheorghe Cazan, Petru Boțianu, Gavril Branea, Iuliu Grama, Ioan M. Pop și Ioan Suci. În anul 1925, are loc la Reghin Adunarea Generală a Astei, grandioasă sărbătoare a spiritului românesc.

În anul următor, despărțământul Astra din Reghin trece la editarea propriilor cărți. În anul 1930, despărțământul Reghin încheia procesul de înființare a bibliotecilor comunale la sate. În anul 1933, dr. Eugen Nicoară și Vasile Netea au fost autorii cărții „Figuri mureșene”, iar în anul 1936, scot culegerea de folclor „Murăș, Murăș, apă lină”, urmând alte cărți. În toamna anului 1940, după Diktatul de la Viena, dr. Eugen Nicoară este arestat și închis. Pus în libertate, în anul următor, este cercetat mereu de ofițialitățile ungare și forțat să se refugieze la Brașov. Aici va conduce activitate Spitalului „Gh. Mârzescu”, iar din toamna anului 1943, cu grad de căpitan, este concentrat la Marele Stat Major. În această perioadă, împreună cu Vasile Netea, sprijină activitățile Căminului „Avram Iancu” al refugiaților ardeleani, de la Muzeul Satului din București.

După război, se întoarce la Reghin. La scurt timp urmează și el soarta multor intelectuali români: închisoarea și munca la canal. După eliberare trăiește la Reghin, iubit și ocrotit de oamenii pentru care a făcut atâta bine.

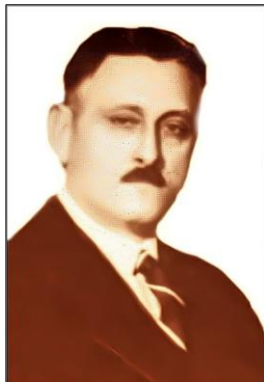
Se stinge din viață la 3 mai 1983, la vârsta de 92 de ani, fiind înmormântat în cimitirul din municipiul Reghin. După 1990, Palatului Culturii, i-a fost atribuit numele ctitorului, de asemenea și Spitalului din municipiul Reghin.

Puține personalități au lăsat în urma lor o moștenire atât de folositoare, frumoasă și bogată. Doctorului Eugen Nicoară, om de cultură, publicist, folclorist, și politician îi aducem o veșnică recunoștință.

EUGEN NICOARĂ

AUREL BACIU

S-a născut în comuna Nadeș, județul Mureș, la 2 februarie 1861, într-o familie numeroasă, cu 8 copii. Școala primară germană a urmat-o în localitatea natală, apoi Gimnaziul superior de stat din Dumbrăveni, Facultatea de Drept și Științe Politice din cadrul Universității „Ferenc József” din Cluj. Și-a susținut teza de doctorat în științe juridice la 20 ianuarie 1912.

În toamna anului 1918, este ales membru în Consiliul Național Român, deținând și funcția de comisar militar, alături de medicul Dr. Titu Rusu. De asemenea, este ales membru în Consiliul Național Român Cercual Târgu-Mureș.

La adunarea electorală a Cercului electoral I municipal Târgu-Mureș, Dr. Aurel Baciu a fost ales delegat titular pentru a participa la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. În urma raportului făcut de prefectul județului, Consiliul Dirigent îl numește în funcția de jurisconsult al județului Mureș-Turda, cu data de 15 ianuarie 1919, iar la 16 ianuarie depune jurământul de fidelitate în fața prefectului Dr. Ioan Vescan. Va deține această funcție până în decembrie 1919, când este ales deputat. Părăsește Partidul Național și se înscrie în Partidul Poporului. Din anul 1923, devine președintele Organizației județene a Partidului Poporului. Este deputat pentru perioada 1926-1927. Va participa la Congresul Partidului Poporului, desfășurat la București în septembrie 1930. Printre participanți și cei care au susținut alocuțiunile îi aflăm pe Alexandru Averescu, Octavian Goga, Ioan Lupaș, Petru Groza și alții. La 10 aprilie 1932, s-a constituit Partidul Național Agrar. Dr. Aurel Baciu, împreună cu un număr de intelectuali români din județ, au trecut la acest nou partid. Este deputat în Parlamentul României pentru perioada 1934-1937.

Ca deputat al Partidului Național Agrar, în cadrul ședinței festive a Camerei din 28 februarie 1935, cu prilejul comemorării a 150 de ani de la supliciul conducătorilor revoluției din 1785 (Horea, Cloșca și Crișan), susține alocuțiunea intitulată „Primul precursor al ideii naționale - Horea”. La Congresul Partidului Național Agrar, desfășurat la București în ziua de 7 aprilie 1935, a fost numit de Octavian Goga, membru în Comisia pentru modificarea Constituției, alături de Ion Petrovici, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, Onisifor Ghibu.

Prin numirea lui Octavian Goga cu formarea noului guvern național-creștin, Dr. Aurel Baciu, decanul Baroului Județean Mureș, este cooptat ca subsecretar de stat la Departamentul Justiției. În această calitate, participă la instalarea noului prefect al județului Mureș, în persoana distinsului medic din Reghin, dr. Eugen Nicoară (6 ianuarie 1938), arătând, în cuvinte calde, personalitatea prefectului. Instalarea sa ca subsecretar de stat a avut loc în data de 11 ianuarie 1938.

La începutul anului 1940, este numit președintele Consiliului Frontului Renașterii Naționale din județul Mureș. A fost membru al Despărțământului Târgu-Mureș al ASTREI.

În urma Dictatului de la Viena, este nevoit să se refugieze, mai întâi la București, apoi la Timișoara. Se reîntoarce în decembrie 1944, la Târgu-Mureș, reluându-și activitatea de avocat și decan al Baroului din județul Mureș până la 2 iulie 1948.

În luna mai 1952, a fost arestat și închis, a decedat, în iarna anilor 1954-1955, fiind înmormântat în Cimitirului din Sighet.

AUREL BACIU

ION CHINEZU

Dintr-o familie de țărani, s-a născut în localitatea Sântana de Mureș, și-a făcut școala primară în satul natal, liceul la Târgu-Mureș, după care a studiat Teologia la Blaj.

Împreună cu Dumitru Antal, student al Universității din Budapesta și ultimul președinte al Societății studențești "Petru Maior" din Budapesta, Ion Chinezu, au participat la evenimentele revoluționare din luna octombrie 1918 din Budapesta și apoi la constituirea Senatului Național Român din Cluj, vor fi primii care vor aduce instrucțiuni și manifeste din partea Consiliului Național Român Central în orașele Târgu-Mureș, Reghin și Toplița.

A urmat Filologia la Budapesta și la București, cu licența în 1920, devenind profesor de liceu, mai întâi la Târgu-Mureș, 1920-1925, apoi la Cluj, 1925-1940, când vine la București; va fi trimis consul român la Cluj, în perioada Dictatului de la Viena. În 1944 este luat prizonier în Germania, de unde revine după un an.

În 1930 și-a luat doctoratul în filologie cu tema Literatura maghiară din Transilvania. Remarcat de N. Iorga, va beneficia de o bursă la Paris, 1930-1932.

În interbelic a desfășurat o intensă activitate de publicist și critic literar, colaborând la revistele lui Victor Papilian și fondând revista Gând românesc, 1933-1940.

După război, a trăit retras, în mare discreție, traducând intens din literatura maghiară clasică și contemporană, dar și din germană (Th. Mann și franceză Seghers), dar semnând de cele mai multe ori cu pseudonim. Retragerea sa se explică prin rigorile comunismului care se instalează dar și prin faptul că Ion Chinezu aderase la mișcarea legionară. Încă din perioada budapestană, anii 1918-1919, existase o puternică polarizare a tineretului, unii spre dreapta, alții spre extrema stângă comunistă. Mai ales fiind vorba de transilvăneni, Ion Chinezu a alunecat spre extrema dreaptă. În 1940, s-a refugiat la București ca urmare a Dictatului.

Literat emblematic pentru perioada interbelică, militant pentru corecta abordare a literaturii naționalităților conlocuitoare, eminentul traducător din maghiară, franceză și germană.

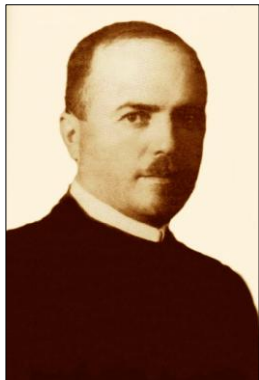
În mod remarcabil, N. Manolescu îl plasează pe I. Chinezu în „A treia generație maioreșciană de critici și istorici literari, alături de alți 8 critici interbelici de primă mână ; consideră revista Gând românesc drept „cea mai serioasă publicație interbelică de la Cluj”, iar pe Ion Chinezu „întâiul critic ardelean interesat de estetic și nerefractar la poezia modernă”. S-a ocupat nu doar de scriitorii ardeleni, precum alți coregionali, ci și de mari scriitori din Regat, percepându-i just, pe Cezar Petrescu, Gib Mihăescu, Arghezi, Zarifopol, Pillat și avansând în ce-i privește „formulări nu numai memorabile dar și valabile în timp”, unul dintre motivele care îl vor fi determinat pe Ion Negoïtescu să-i editeze prima antologie de critică literară, în anul 1969.

A decedat în ziua de 10 decembrie 1966 în București.

ION CHINEZU

IOAN ROMAN

S-a născut în ziua de 8 iunie 1888, în satul Oroiu, județul Mureș. Provenea dintr-o familie de țărani. Părinții: Ștefan și Irina. Școala primară o face în orașul Târgu-Mureș, în limba magheară, după care urmează cursurile Gimnaziului superior greco-catolic din Blaj, iar după absolvire se înscrie la Facultatea de Teologie din Blaj. Se căsătorește în anul 1911 și este hirotonit ca preot la 19 decembrie 1911. Este numit administrator parohial în comuna Crăciunești până în anul 1914, când este numit la parohia din Sântana de Mureș. Va activa în această parohie până în anul 1940 când a fost cedat Ardealul de Nord.

La 14 noiembrie 1918 este cooptat ca membru în Consiliul Național Român județean Mureș-Turda. Este ales și membru în Consiliul Național Român cercual Târgu-Mureș, fiind numit casier. Participă la Adunarea de constituire a Consiliului Național Român din Sântana de Mureș, ținută la 17 noiembrie 1918, când a fost ales președinte. Participă în ziua de 26 noiembrie 1918 la adunarea electorală din orașul Târgu-Mureș unde este ales ca delegat cu vot decisiv la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1 decembrie 1918. A fost printre primii care s-a pus la dispoziția primului prefect român al județului, Dr. Ioan Vescan, instalat în ziua de 9 ianuarie 1919. La începutul anului 1920 este numit comisar al Comisiei de aprovizionare a județului Mureș. De asemenea face parte din Comisia permanentă a județului Mureș-Turda, între anii 1923-1925. A fost membru al Partidului Național Român. La congresul P.N.R. de la Alba Iulia din aprilie 1924 a fost ales în comitetul de conducere.

Este membru în Consiliul Județean Mureș din anul 1929 până în anul 1934. Din 14 martie 1930 este ales și consilier municipal până în anul 1934. La alegerile parlamentare din 17 iulie 1932 este ales deputat pe lista Partidului Național Țărănesc. În anul 1934 participă la alegerile pentru Consiliul Județean Mureș fiind ales, activând până în anul 1938.

Pe lângă activitatea politică, preotul Ioan Roman a fost membru al Ligii antirevizioniste din județul Mureș. În anul 1935 a susținut conferințe la Sântana de Mureș și Chinari. În ziarul „Gazeta Mureșului” din 1 Decembrie 1936, semnează articolul „De ziua Unirii-1 Decembrie 1918”.

Din 1919 este membru pe viață al Despărțământului Târgu-Mureș al Astei. A susținut conferințe pe diferite teme: „Cercurile gospodărești”, „Biserica și școala”, „Legea cea nouă a Camerelor pentru Agricultură”, „De Ziua Unirii”, „O problemă plugărească” etc. A fost membru în Consiliul de administrație la „Ogorul”, Federația societăților cooperative din Județul Mureș-Turda, încă de la înființare în anul 1921. A fost președintele Cooperativei „Sântana Maria” din Sântana de Mureș, cooperativă înființată în anul 1920. A fost vicepreședintele sindicatului cultivatorilor de sfeclă de zahăr din regiunea de cultură a fabricii de zahăr din Târgu-Mureș. A fost președintele Consiliului de administrație la Banca populară „Țarina” din Sântana de Mureș, înființată în anul 1924.

A fost membru de drept în Consiliul comunei Sântana de Mureș în perioada anilor 1926-1938. A fost decorat în anul 1930 cu Ordinul Steaua României în grad de Cavaler, iar în anul 1933 cu Ordinul Vulturul Românesc în grad de Cavaler.

În anul 1940 în urma Diktatului de la Viena se refugiază la Iernut. Aici este numit preot, apoi protopop, funcție pe care o ocupă până în octombrie 1948.

Se pensionează în anul 1948. Se mută în orașul Târgu-Mureș unde a decedat în ziua de 17 februarie 1977.

IOAN ROMAN

FLOREA BOGDAN

Născut la Fărăgău, județul Mureș, în anul 1876, fiul de țărani urmează școala din satul natal, apoi la Reghin, urmând, la Târgu-Mureș, liceul în limba maghiară. Își continuă studiile, în Blajul școlilor, Blajul „cu cea mai mare tradiție în învățământul românesc din Transilvania, apoi la Liceul Grăniceresc din Năsăud. După bacalaureat alege să urmeze ingineria la Budapesta. La Budapesta frecventează Societatea „Petru Maior”, locul de întâlnire al studenților români. Încheie studiile Universității Tehnice din Budapesta, ca student eminent, cu „o diplomă de inginer universal”.

Se stabilește la Reghin, unde deschide un birou tehnic, ca „expert cadastral”, devenind „un om prosper”. „Am întocmit proiecte și am ridicat biserica greco-catolică din Ilva Mare, o adevărată catedrală. Sub conducerea mea s-au construit, pe Someșul Mare, bisericile din Nepos și Rebrisoara, școlile din Maieru și Sângeorz, sediul Băncii «Albina» din Năsăud. De asemenea, multe case din Reghin, casa comunală din Petelea, casa parohială din Băla, școlile din Milășel, Frunzeni, Socolul de Câmpie, bisericile din Solovăstru și Șerbeni”.

Florea Bogdan, locotenent în armata Ungariei, este mobilizat, ca ofițer, și trimis, în Galitia, să lupte. Florea Bogdan decide să dezerteze și să treacă munții în România. Se stabilește la București, și activează în Comitetul Refugiaților din Ardeal. Devine ofițer, voluntar, al Armatei Românie. În 1916, înainte ca România să intre în război, locotenentul Florea Bogdan publică, pe baza unei temeinice documentări, studiul „Deznaționalizarea românilor ardeleni sau politica agrară ungurească”. La București are ocazia să cunoască mari personalități ale vremii. După ruperea neutralității, România intră în război, iar Florea Bogdan „pleacă pe front ca ofițer de contrainformații”.

La 1 Decembrie 1918 are loc Unirea Transilvaniei cu România, printre „cei care se implică în această acțiune politico-militară aflându-se și Florea Bogdan.” Candidând pe listele Partidului țărănesc din Ardeal, Florea Bogdan este ales deputat în Parlamentul României Mari, în circumscripția Reghin, în care l-a avut contracandidat pe protopopul Ariton Popa, membru al Partidului Național. Orientându-se spre Partidul Poporului al generalului Averescu, din care făceau parte și Octavian Goga, Vasile Goldiș și Petru Groza, candidând, Florea Bogdan obține un nou mandat parlamentar, iar în anul 1926 devine prefect al județului Mureș. Iată o descriere a acestor împrejurări: „Primesc de la Goga o telegramă să plec la București. M-am dus, și Goga mi-a spus: «Stai aici, că peste vreo două zile ai să te întorci acasă ca prefect de Mureș». După două zile, Averescu a fost autorizat să formeze guvernul. Goga a fost numit ministru de Interne. Goga mi-a spus să trec dimineață pe la Minister să-mi iau numirea”. Florea Bogdan este cel care „a pus bazele primului liceu românesc la Reghin”, deschide o librărie, înființează o tipografie.

După Diktatul de la Viena, se refugiază inițial la Ocna de Mureș, familia lui Florea Bogdan ajunge, mai apoi, la București.

Dr. Petru Groza îi propune postul de ministru al Agriculturii, însă Florea Bogdan refuză, rămânând fidel principiilor lui morale. Retras din politică, Florea Bogdan, în anul 1953, este dat afară din casă, pierde averea de la Reghin și Fărăgău.

La cei 88 de ani avea o pensie foarte mică și nu se mai putea descurca. Toate demersurile până la Marea Adunare Națională și la Ministerul Apărării Naționale au fost un eșec.

S-a stins din viață, în 1965.

FLOREA BOGDAN

ASPECTE DE LA DE 1 DECEMBRIE 1918

1 Decembrie 1918. Foto: Samoilă Mârza

1 Decembrie 1918. Foto: Samoilă Mârza

ACTIVITĂȚI

MUNICIPIUL REGHIN

100 ROMÂNIA

CASA MUNICIPALĂ DE CULTURĂ „EUGEN NICOARĂ” Reghin
ASOCIAȚIA ARTIȘTILOR PLASTICI MUREȘ

EXPOZIȚIE DE PICTURĂ

„Na uita că ești român”

Autor **NERA MARIA**

VERNISAJUL va avea loc Miercuri, 4 iulie 2018, ora 18.00
la Casa Municipală de Cultură „Eugen Nicoară”

Prezentarea volanelor: „Vrednicii mureșeni, 1920-1940”
„Personalități mureșene, Eugen Nicoară și Vasile Netea”

Invitați: Mario Opris, președinte onorific AAP Mureș

Moment artistic cu Maria Neag și Grupul instrumental al
Casei Municipale de Cultură „Eugen Nicoară”

Afișul expoziției

Vernisajul Expoziției de pictură MARIA MERA la Casa Municipală de Cultură „Eugen Nicoară” Reghin, 4 iulie 2018. Alocuțiuni: Ioan Conțiu, Alexandru Câmpeanu, Marcel Naste, Ilarie Gh. Opreș. Moment artistic cu Maria Neag și Grupul instrumental al Casei de Cultură

„NU UITA CĂ EȘTI ROMÂN”, NE SPUNE MARIA MERA PRIN PICTURĂ, LA CASA DE CULTURĂ „EUGEN NICOARĂ” DIN REGHIN

Pentru a ne aminti mereu cine suntem, pentru a avea un viitor luminos trebuie să ne cunoaștem și să ne respectăm trecutul. Trecutul ne definește ca nație. A nu ne cunoaște istoria, este ca și cum nu ne-am cunoaște părinții, spunea marele Nicolae Iorga, și ne mândrim atunci când semenii ai noștri ne amintesc, prin faptele, prin acțiunile ce le întreprind, că eforturile nu sunt inutile.

Vernisajul Expoziției de Pictură cu tema „Nu uita că ești român”, a artistei Maria Mera, a avut loc la Casa de Cultură „Eugen Nicoară” din Reghin, în data de 4 iulie 2018, a întrunit pe simeze flori și portrete, pictate în ulei pe pânză și poate fi admirată până în data de 2 august 2018. Cu această ocazie au fost prezentate volumele: „Vrednicii mureșene, 1920-1940” și „Personalități mureșene, Eugen Nicoară și Vasile Netea”. Un moment artistic dăruit de Maria Neag și de Grupul instrumental al Casei de Cultură „Eugen Nicoară” au încântat publicul. A fost o seară de neuitat, în care domnul Ilarie Gh. Opreș, președinte de onoare al Asociației Artiștilor Plastici Mureș, și domnul Alexandru Câmpeanu, vicepreședinte al Consiliului Județean Mureș, domnul Ioan Conțiu, director al Casei de cultură „Eugen Nicoară”, și domnul Marcel Naste au apreciat complexitatea compozițiilor lucrărilor de pe simeze, rafinamentul cu care au fost îmbinate culorile, dar și sentimentele plăcute ce le transmit. Volumele prezentate au adus în atenția publicului o parte din istorie, o parte din faptele celor ce-au scris istorie, oameni ai meleagurilor mureșene care s-au remarcat de-a lungul timpului.

Născută în orașul Bacău, artista **Maria Mera** a absolvit liceul în orașul Reghin, în anul 1975, a studiat vioara la Școala de Muzică din Reghin, de tânără a fost preocupată de desen și de arta decorativă, a lucrat la Spitalul Municipal „Dr. Eugen Nicoară” din Reghin, de unde s-a pensionat, este membră a Asociației Artiștilor Plastici Mureș din anul 2015. A participat cu lucrări de pictură în ulei pe pânză la expozițiile colective organizate la Galeria de Artă „Unirea” din Târgu-Mureș, Biblioteca Municipală „Petru Maior” din Reghin, Școala Gimnazială „Mirona” din Reghin, Biserica Ortodoxă nr. 2 și Motel „Gemini” din Sângeorgiu de Mureș, Tabăra Direcției Județene pentru Tineret de la Sovata, Bistra Mureșului, Muzeul Olimp din Leptokaria – Grecia, Parohia Ortodoxă din Rimini – Italia, Colchester – Anglia și Biserica „Sfântu Gheorghe” din Ravenna – Italia. A fost prezentă la taberele de pictură din Târgu-Mureș, Reghin, Sovata, Bistra Mureșului, Sângeorgiu de Mureș și Leptokaria, Paralia Katerini – Grecia. Are lucrări în colecții particulare din Germania, China, Italia, Australia, Africa de Sud, Austria și România.

Dragostea pentru viață, iubirea pentru semenii, dar și bucuria de a dăruii o putem simți admirând lucrările artiștilor. Creațiile artistice ne transpun într-o lume în care tot ceea ce este frumos, tot ceea ce este bun ne ridică, ne înalță și ne apropie de Dumnezeu. Ne amintesc că niciun efort nu este prea mare pentru a lăsa moștenire, urmașilor, un trecut glorios. Ceea ce lăsam, ceea ce transmitem viitoarelor generații, îi obligă pe tinerii noștri la a continua ceea ce înaintașii noștri au păstrat cu sfințenie, la a asigura continuitatea poporului român. „Nu uita că ești român!” Felicitări!!!

GABRIELA BORDA

ARTICOL: „NU UITA CĂ EȘTI ROMÂN”, ne spune Maria Mera prin pictură, la Casa de Cultură „Eugen Nicoară” din Reghin. Autor: Gabriel Borda, Cuvântul liber, 25 iulie 2018, Târgu-Mureș.

PRIMĂRIA ȘI CONSILIUL LOCAL
CLUJ-NAPOCA

CENTRUL CULTURAL AL
MUNICIPIULUI
CLUJ-NAPOCA

ASOCIAȚIA ARTIȘTILOR PLASTICI
MUREȘ, TÂRGU-MUREȘ-----
ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGIU DE MUREȘ

Organizează în Turnul Croitorilor
expozițiile artiștilor mureșeni:

PĂDUREAN KLÁRA
BALÁZS KRISZTINA
MARIA MERA

Vernisajul, luni 30 iulie 2018, ora 17

Alocuțiuni:
MARIANA ENACHE, MODERATOR
MARGARETA CATRINU, CRITIC DE ARTĂ
IULIA CHENDE, PROF. DR.
IOAN RAZA, PREOT DR.
ILARIE GH. OPRİȘ, PUBLICIST

Expoziția este deschisă până în ziua de 13 august 2018
Organizator: LĂCRĂMIOARA CHIȘ

UN SECOL DE LA MAREA LIBRE
ROMÂNIA
1918 - 2018

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ
ROMÂNIA

Vernisajul expoziției artiștilor mureșeni Pădurean Klara, Balazs Krisztina și Maria Mera la Turnul Croitorilor din Cluj-Napoca, 30 iulie 2018. Alocuțiuni: Mariana Enache, Margareta Catrinu, Iulia Chende, Ioan Raza și Ilarie Gh. Opriș. Expoziția este deschisă până în ziua de 13 august 2018.

Aspect de la vernisaj

 CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

Expoziția „Între Credință și Unire”, vernisaj în Republica Moldova

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ
ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SĂNTU GHEORGHE”

EXPOZIȚIA DE ICOANE

ÎNȚRE CREDINȚĂ ȘI UNIRE
AUTORI: PĂDUREAN KLARA

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ
ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SĂNTU GHEORGHE”

EXPOZIȚIA DE PORTRETE

PERSONALITĂȚI ALE MAREI UNIRE
AUTORI: MERA MARIJA

În perioada 23-29 iulie 2018, localitatea Rîșcani din Republica Moldova va găzdui expoziția de icoane dedicată Centenarului Marii Uniri „Între Credință și Unire”. Evenimentul este organizat de Consiliul Județean Mureș în parteneriat cu Asociația Culturală Sfântu Gheorghe.

Necesitatea proiectului derivă din contextul istoric al evenimentului: sărbătorirea a 100 de ani de la Marea Unire de la 1918. La realizarea acesteia, un rol hotărâtor l-a avut Biserica Ortodoxă Română și Biserica Greco-Catolică, care au reușit să reprezinte interesele poporului.

„Icoanele propuse vor prezenta o notă de autenticitate atât prin modul lor de realizare, cât și prin tematica abordată. În centrul proiectului se află crucea, care ne duce atât în trecut, cât și în viitor. În trecut ne amintește de jertfa dar și de biruința mântuitorului, de jertfa strămoșilor noștri pentru libertate și unitate. Tot crucea, simbol al credinței și al speranței de mai bine, ne proiectează într-un viitor mai bun și mai frumos”, a declarat autorul icoanelor și coordonatorul proiectului, Klara Pădurean.

Prin încadrarea icoanelor într-un cadru de forma crucii și renunțând la ramele obișnuite dreptunghiulare sau pătrate, privitorul va fi transpus într-o dimensiune a credinței și a speranței. Totodată, proiectul aduce în lumină sfinții români, mai puțin sau chiar deloc abordați în temele iconografice.

În aceeași perioadă, în localitatea de peste Prut, va avea loc și expoziția de portrete „Personalități ale Marii Uniri”, cu lucrări realizate de artista Maria Mera, precum și o tabără de creație dedicată Centenarului, având ca temă figura Sfântului Gheorghe. Și aceste două evenimente sunt organizate de Consiliul Județean Mureș în parteneriat cu Asociația Culturală Sfântu Gheorghe, cu aportul Asociației Obștești „Moștenitorii” din Republica Moldova și Parohia Ortodoxă „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Sângeorgiu de Mureș, județul Mureș.

Biroul de Presă al Consiliului Județean Mureș

Comunicat al Biroului de Presă al Consiliului Județean Mureș în Cuvântul liber, 21 iulie 2018, Târgu-Mureș.

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ
ASOCIAȚIA CULTURALĂ "SFÂNTU GHEORGHE"

ÎN COLABORARE CU
ASOCIAȚIA OBȘTEASCĂ "MOȘTENITORII", REBUBLICA MOLDOVA
COSTEȘTI - DURUITOAREA VECHĂ, RAIONUL RÎȘCANI

PAROHIA ORTODOXĂ "SF. ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA"
SÂNGEORGIU DE MUREȘ, JUDEȚUL MUREȘ, ROMÂNIA

ORGANIZEAZĂ
EXPOZIȚIA DE PORTRETE DEDICATĂ CENTENARULUI MARII UNIRI

PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI

AUTOR: MERA MARIA

EXPOZIȚIA VA AVEA LOC ÎN PERIOADA 23 -29 IULIE 2018
RÎȘCANI, REPUBLICA MOLDOVA

Vernisajul Expoziției de pictură "PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI", autor Maria Mera, la Muzeul raional Rîșceni, 24 iulie 2018. Alocuțiuni: Iordache Svetlana, director al muzeului, Calistru Ulea, specialist la secția de cultură Rîșceni, Eugen Bărăian, preot paroh, Ilarie Gh. Opreș președinte

Aspect de la vernisaj

„Credință și Unire”, icoane, portrete

**Mesaje ale Grupului de iconari sângeorzeni din județul Mureș,
la Duruitoarea Veche din Raionul Rîșcani a Republicii Moldova**

Frumoși sunt oamenii și frumoase sunt realizările lor atunci când Bunul Dumnezeu le îndrumă calea, atunci când pentru semenii mai seamănă câte un grunte de speranță. Nimic nu poate opri voia Domnului, nimic din ceea ce este pământeț nu se poate realiza fără credință. „Credință și Unire”, să nu uităm Unirea ivorăște din Credință, din suflete pline de iubire, și chiar dacă hotarele ne despărț, și noi, românii din România, și românii din Republica Moldova, avem același sânge, simțim la fel și avem același trecut zbuciumat. Frați de același sânge, despărțiți, dar nu desbinăți de roata vieții, uniți pentru câteva zile prin creație și întru slava Domnului, au pictat icoane pe sticlă, s-au împrietenit și au sălărit toate barierele.

În tabăra de creație, pictori iconografi din România: Eugen Bărbănt, Claudia Bărbănt, Balázs Krisztina, Maria Mera, Orbán Ferencz, Orsian Rita, Orsian Ioan, Klara Pădurean și Ioan Titieni și pictari iconografi din Republica Moldova: Sergiu Briceag, Liliana Starciuc, Rodica Cocuțiu, Svetlana Raltura, Ioan Serghienco, Daniela Petrova, Zinaida Banari, Ariadna Sanduța și Ivan Rozca au realizat, cu drag, icoane nemăsurate, în satul Duruitoarea Veche din Raionul Rîșcani din Republica Moldova. Gazda, Asociația „Moștenitori”, cu sediul în municipiul Bâbi, al cărui director este

respectabilul domn Nicolae Muscalu, s-a îngrijit ca atmosfera să fie caldă și prietnică creației. Au sprijinit efortul gazdelor și organizatorilor: domnul Eugen Bărbănt, preot paroh, domnul Ilarie Gh. Opreș, președinte al Asociației „Sfântu Gheorghe”, și doamna Klara Pădurean, artist plastic și coordonator artistic al Taberei de Pictură a Icoanelor pe Sticlă.

Pe lângă tabăra de pictură, La Muzeul Istoric-Etnografic a Secției Culturale Rîșcani a Ministerului Culturii Republicii Moldova a avut loc Expoziția Proiectului „Între Credință și Unire” a artistei Klara Pădurean, înregistrat la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci, OSIM, în 24 iulie 2018, proiect dedicat Centenarului Marii Uniri. Acest deosebit

eveniment, organizat de Parohia Ortodoxă „Sfinții Împărați Constantin și Elena” Sângeorgiu de Mureș, din județul Mureș, a trecut simțăminte, amintiri și trăiri frumoase. Cu această ocazie, doamna Emilia Garbut, șef secție de cultură Rîșcani, doamna Ala Salagor, custode șef al muzeului, doamna Iordache Svetlana, director, domnul director Nicolae Muscalu, domnul Eugen Bărbănt, preot paroh în Sângeorgiu de Mureș, și domnul Ilarie Gh. Opreș, președinte al Asociației Culturale „Sfântu Gheorghe”, și-au arătat respectul, admirația și au apreciat icoanele realizate de artista Klara Pădurean. Aceste icoane, de o rară frumusețe, călăuze ale sufletelor, au unit credincioșii, de același sânge, din România și din Basarabia.

Expoziția de portrete dedicată Centenarului Marii Uniri, a artistei Maria Mera, organizată în perioada 23-29 iulie 2018, în colaborare cu Asociația Ūbtească „Moștenitori” din Republica Moldova, Costești-Duruitoarea, din raionul Rîșcani și Parohia Ortodoxă „Sfinții Împărați Constantin și Elena” a completat evenimentele culturale desfășurate dincolo de Prut. Portrete realizate cu un deosebit rafinament, personalități reprezentative din trecutul nostru și care nu lasă perideaua timpului să ne întunece memoria.

Pentru aceste realizări trebuie să mulțumim domnului Ilarie Gh. Opreș care, neobosit, prin curajul și dăruirea dănsului a fost, și acum, sufletul acestor activități culturale. Datorită dănsului, grupul de iconari sângeorzeni au transmis tradiția picturii icoanelor pe sticlă basarabenilor. Mesageri culturali, mesageri ai obiceiurilor și tradițiilor românești, grupul de iconari sângeorzeni au dus laima României frașilor noștri de dincolo de Prut, ne-au făcut cinsto, au legat punți invizibile care nu vor putea fi dărâmate, și care vor menține vie suflarea românească.

Cinstea lor!!! Cinstea grupului de iconari sângeorzeni!!!!

Text: GABRIELA BORDA
Foto: ILARIE GH. OPREȘ

ARTICOL: „Credință și Unire”. icoane, portrete. Mesaje ale Grupului de iconari sângeorzeni din județul Mureș, la Duruitoarea Veche din Raionul Rîșcani a Republicii Moldova. Autor: Gabriela Borda și Ilarie Opreș, în Cuvântul liber din 17 August 2018, Târgu-Mureș.

Afișul expoziției

Aspect de la vernisaj

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

**ASOCIAȚIA ARTIȘTILOR PLASTICI MUREȘ
TÂRGU-MUREȘ**

**ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGIU DE MUREȘ**

**GALERIA DE ARTĂ „UNIREA”
TÂRGU-MUREȘ, PIAȚA REPUBLICII NR.9**

Organizează

**EXPOZIȚIA DE
PORTRETE DEDICATĂ
CENTENARULUI
MARII UNIRI**

PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI

AUTOR: MERA MARIA

VERNISAJUL ÎN ZIUA DE 15 SEPTEMBRIE 2018, ORA 11

EXPOZIȚIA VA AVEA LOC ÎN PERIOADA: 15-28 SEPTEMBRIE 2018

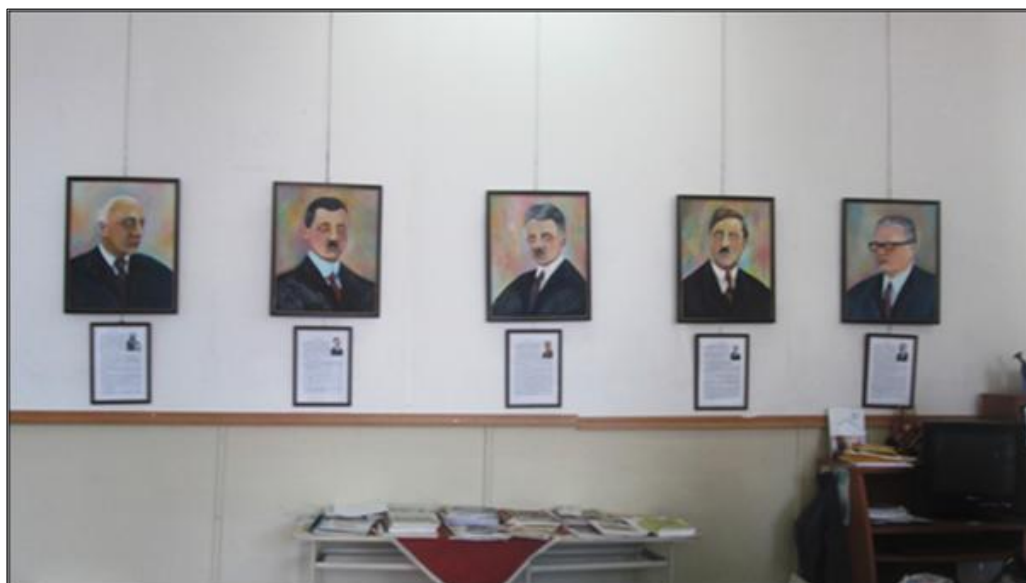
Afișul expoziției

Aspecte de la vernisaj

ARTIȘTI MUREȘENI ȘI CLUJENI,

MESAGERI AI ROMÂNILOR, PE ȚĂRMURI ELENE!

Pe meleaguri elene, în patria celor mai mari filosofi antici, artiști mureșeni și clujeni, ansambluri folclorice, grupuri vocale, cu mândrie, au dezvăluit grecilor parte din obiceiurile, tradițiile și arta plastică transilvăneană.

Acolo, pe minunatul țărm al Mării Egee, în renumita stațiune Leptokaria, reuniți de aceleași pasiuni, în perioada 8-12 septembrie 2018, 100 de artiști mureșeni și clujeni, alături de gazde, și-au transformat vizita într-o adevărată sărbătoare și au petrecut clipe de neuit. Au dus faima României în minunata stațiune: Ansamblul folcloric „Miorița”, coordonat de coreografa doamna Albert Eva; Formația de jocuri populare „Mugurașii”, coordonat de doamna Elena Gliga, profesor la Gimnaziul „Al. Ioan Cuza” din municipiul Târgu-Mureș; Grupul Vocal „Băcițele”, din satul Dumbrava, comuna Vătava, coordonat de doamna Emilia Dohotaru; Ansamblul folcloric „Someșul” din localitatea Apahida, din județul Cluj, coordonat de domnul profesor Ioan Moldovan, împreună cu artiștii plastici și iconari ai Asociației

Artiștilor Plastici Mureș, coordonați de domnul Ilarie Gh. Opreș, președinte onorific al Asociației Artiștilor Plastici Mureș.

Muzeul Muntelui Olimp din Leptokaria a găzduit: „Icoana din Cruce”, un proiect splendid al artistei Klara Pădurean, cu care se mândresc mureșenii; „Portrete Reghinene” – portrete ale personalităților Marii Uniri din 1918, realizate de artista Maria Mera și picturi cu peisaje mureșene, realizate de artiștii: Rita Oroian și Ioan Oroian. Cu această ocazie, într-un cadru nemaipomenit de prietenos, domnul Ilarie Gh. Opreș, în calitate de publicist și coordonator al evenimentului, doamna Klara Pădurean și doamna Maria Mera, artiste mureșene, au mulțumit gazdelor pentru deosebita ospitalitate, și au prezentat lucrările aflate pe simeze, gazdelor și admiratorilor.

Gazde ale evenimentului, domnul Arzanas Giorgios, în calitate de muzeograf și director al muzeului, și doamna Landa-Anna Lukasevic, muzeograf, au apreciat complexitatea compozițiilor, rafinamentele de culoare, dar și ingeniozitatea tematicilor abordate de artiștii

români. Domnul inginer Hristo Hristov, târgumureșean de zeci de ani, în calitate de translator, folosind cu talent limbajul comun grec și român, a reușit să apropie gazdele de oaspeți, prin atitudinea degajată a dânsului. Evenimentul a continuat pe terasa muzeului, unde cele trei formații folclorice au impresionat gazdele și admiratorii printr-un spectaculos program artistic de dansuri populare românești.

Artiștii noștri au impresionat, în centrul stațiunii Leptokaria, turiștii veniți din întreaga Europă și localnicii, cu un senzațional program folcloric românesc. Spectacolul oferit de români a fost aplaudat îndelung și a continuat cu o horă, care a cuprins întreaga stațiune. Doamna Luiza Dimitriou, gazdă a programului desfășurat în sânul stațiunii, a prezentat formațiile românești și a apreciat frumusețea și bogăția tradițiilor noastre. Spectacolul a fost încântător și a trezit sentimente minunate întregului public admirator.

Ai noștri artiști mureșeni au dus peste hotare o parte din tradițiile, din obiceiurile și din arta românească, cu sprijinul Consiliului Județean Mureș, reprezentat de domnul Alexandru Cîmpean. Suntem mândri de realizarea dânsilor și le dorim ca și în viitor să continue ceea ce au început. Cinste lor!!! Cinste românilor!!!

**Text: GABRIELA BORDA
Foto: ILARIE GH. OPRÎȘ**

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

**ASOCIAȚIA ARTIȘTILOR PLASTICI MUREȘ
TÂRGU-MUREȘ**

**ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGHIU DE MUREȘ**

**PALATUL ADMINISTRATIV
AL JUDEȚULUI MUREȘ, TÂRGU-MUREȘ**

Organizează

**EXPOZIȚIA DE
PORTRETE DEDICATĂ
CENTENARULUI
MARII UNIRI**

PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI

AUTOR: MERA MARIA

VERNISAJUL ÎN ZIUA DE 1 OCTOMBRIE 2018, ORA 12

EXPOZIȚIA VA AVEA LOC ÎN PERIOADA: 1-12 OCTOMBRIE 2018

Afișul expoziției

Aspecte de la manifestare

IN HOLUL PALATULUI ADMINISTRATIV

**EXPOZIȚIE DE PORTRERE DEDICĂȚĂ
CENTENARULUI UNIRII:
„PERSONALITĂȚI ALE MARIII UNIRI”**

Consiliul Județean Mureș, Asociația Artiștilor Plastici Mureș, Asociația Culturală „Ștăntu Gheorghe” din Sângeorgiu de Mureș au organizat, în holul Palatului Administrativ, o expoziție de portrete dedicată Centenarului Unirii și intitulată „Personalități ale Marii Uniri”, autor fiind artista plastică reghineană **Marisa Mera**. Vernisajul expoziției a avut loc ieri, 1 octombrie a.c. În legătură cu lucrările autoarei, au rostit alocuțiuni **Alexandru Câmpeanu**, vicepreședintele al Consiliului Județean Mureș, **Nagy Zsigmond**, subprefect de Mureș, **Nicolae Băciut**, directorul Direcției de Cultură a Județului Mureș, **Constantin Bogoșel**, inspector de specialitate istorie

al Inspectoratului Școlar Județean Mureș, **Ilarie Gheorghe Opreș**, președinte de onoare al Asociației Artiștilor Plastici Mureș și președinte al Asociației Culturale „Ștăntu Gheorghe”, iar în cele din urmă, autoarea **Marisa Mera**. Conform celor declarate, ideea acestei expoziții a pornit la începutul anului, când Ilarie Gheorghe Opreș i-a propus Mariei Mera tema aceasta. E, și firesc, a fost o muncă susținută, dar în cele din urmă s-a finalizat cu peste 30 de portrete ale marilor înalțași, a celor care au înfăptuit Unirea și, din care,

Text și foto: VIOREL CONȚIU
(Continuare în pag. a 3-a)

**EXPOZIȚIE DE PORTRERE DEDICĂȚĂ
CENTENARULUI UNIRII:
„PERSONALITĂȚI ALE MARIII UNIRI”**

(Urmare din pag. 1)

aproape toate lucrările sunt expuse în holul Palatului Administrativ. Portretele au fost realizate după fotografiile alb-negru găsite prin arhive. Fiecărui portret îi este alăturată o scurtă fișă biografică, întocmită de profesorii **Ilarie Gheorghe Opreș**, **Constantin Bogoșel** și **Simion Bui**. Subprefectul Nagy Zsigmond și-a exprimat dorința de a se organiza astfel de expoziții în permanență în holurile fermecătorului Palat Administrativ, întrucât aflul vizitatorilor este mereu crescut. Să adăugăm, am remarcat talentul portretistic al autoarei, iar expoziția va fi deschisă până în data de 12 octombrie.

Ecouri în presă

Lecție de istorie pictată despre Centenar în Palatul Administrativ

Alex TOTH

22 de portrete ale unor personalități de excepție ale României care s-au remarcat, prin activitatea lor, în cei 100 de ani care se împlinesc de la Marea Unirea din 1918, pot fi admirate, începând de luni, 1 octombrie, și până în data de 12 octombrie, în holul inferior al Palatului Administrativ din Târgu-Mureș.

„Expoziția de portrete dedicată Centenarului Marii Uniri” este organizată de Consiliul Județean Mureș, Asociația Artiștilor Plastici Mureș, Asociația Culturală „Sfântu Gheorghe” Sângeorgiu de Mureș și Instituția Prefectului – Județul Mureș, lucrările expuse au fost realizate de artista plastică Maria Mera, iar printre personalitățile immortalizate pe simeze îi amintim pe Regele Ferdinand I, Regina Maria, Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Ion I.C. Brătianu, Miron Cristea, Ștefan Cicio Pop, Gheorghe Pop de Băsești, Ioan Vescan, Iuliu Hossu, Vasile Duma, Nicolae Motora, Eugen Nicoară și Vasile Netea.

Inițiativa, apreciată de gazdele de la Palatul Administrativ

Participanții la vernisaj au fost întâmpinați de reprezentanții celor două instituții care își desfășoară activitatea în Palatul Administrativ din Târgu-Mureș, Alexandru Cîmpeanu – vicepreședinte al Consiliului Județean Mureș, respectiv Nagy Zsigmond – subprefect.

„Îi mulțumesc doamnei Mera și o felicit pentru efortul pe care l-a depus într-un timp foarte scurt pentru a realiza aceste lucrări deosebite”, a afirmat Alexandru Cîmpeanu, care a amintit faptul că proiectul este susținut, ca alte proiecte culturale derulate în Anul Centenarului, de Consiliul Județean Mureș.

„Noi salutăm, și nu doar această inițiativă, am fi bucuroși dacă tot acest corp superb de clădire ar fi plin de exponate ori din partea Uniunii Artiștilor Plastici, ori din partea Asociației Artiștilor Plastici, ținând cont de faptul că aici sunt foarte mulți vizitatori, inclusiv la sfârșit de săptămână, când vizitează acest palat superb”, a spus Nagy Zsigmond.

Lecție de istorie

Directorul executiv al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Mureș, publicistul Nicolae Băciuț, a fost de părere că expoziția poate fi asimilată cu o lecție de istorie, „pentru că sunt aduși în orizontul nostru de vizibilitate personalități care au contribuit la înfăptuirea aceluia act de clipă astrală pentru România, înfăptuirea Marii Uniri de la Alba Iulia, de la 1 decembrie 1918”.

„Important este pentru noi să vedem în această expoziție un omagiu adus celor care și-au adunat energiile și sentimentele în așa fel încât momentul 1 decembrie 1918 să fie unul care să redeseneze partea noastră de pământ într-o identitate cu partea noastră de cuvinte, cum ar fi spus Nichita Stănescu”, a afirmat Nicolae Băciu.

Granița dintre istorie și artă plastică

La vernisaj a participat și inspectorul școlar Constantin Bogoșel, care a vorbit, în calitate de profesor de istorie, despre lucrările realizate cu mult har de artista plastică Maria Mera.

„Ne aflăm la granița dintre istorie și artă plastică. Este o graniță între două lumi care au foarte multe în comun. Studiind istorie artei, foarte mulți artiști au pictat de-a lungul timpului diferite scene din anumite războaie, cu diferite personalități. Iată, astăzi, avem deosebita plăcere să fim la vernisajul unei expoziții inedite, expoziția artistei plastice Maria Mera, care reușește să ne ducă în atmosfera care a fost acum 100 de ani, atunci când s-a realizat Marea Unire”, a menționat prof. Constantin Bogoșel, în opinia căruia tablourile istorice însoțite de scurte texte biografice reprezintă un instrument valoros de învățare a istoriei de către elevi.

Expoziție itinerantă

Din partea organizatorilor a luat cuvântul Ilarie Gh. Opreș, președintele Asociației Artiștilor Plastici Mureș, organizație cu o activitate culturală foarte intensă atât pe plan local, cât și național și chiar internațional.

„Această expoziție a fost gândită încă de la începutul anului. Am dorit să fie prezenți în portrete în primul rând reghinenii, pentru că atât președintele, cât și vicepreședinții și marea majoritate a membrilor Consiliului Național Român Județean Mureș erau reghineni”, a afirmat Ilarie Gh. Opreș, care a mai precizat că expoziția a avut deja vernisaje la Reghin, în Galeria „Unirea” din Târgu-Mureș, la Cluj Napoca, precum și în Rîșcani (Republica Moldova) și Paralia Leptokaria (Grecia).

„Expoziția va fi itinerantă în județ, și poate și în alte orașe ale țării”, a completat președintele Asociației Artiștilor Plastici.

Cu gândul la înaintașii iluștri

Potrivit tradiției, cuvântul de final i-a aparținut semnatarei expoziției, artista plastică Maria Mera.

„În momentul în care domnul Opreș a venit cu ideea de realizare a acestei expoziții pe această temă, am fost foarte bucuroasă. Avem copii care ne vor urma în viață, avem nepoți, și ei trebuie să știe de unde am pornit, că avem niște înaintași iluștri”, a subliniat Maria Mera.

„Să nu uităm niciodată că istoria noastră ar fi fost cu totul altfel probabil dacă nu ar fi fost acești iluștri înaintași”, a adăugat artista plastică.

Emoția reîntâlnirii cu mureșeni de excepție

Printre participanții la vernisaj s-a aflat și Ioan Iacob, consilier superior în cadrul Instituției Prefectului – Județul Mureș, care a apreciat ideea organizării unei expoziții despre Centenarul Marii Uniri în incinta Palatului Administrativ din Târgu-Mureș.

„Această expoziție găzduită de Instituția Prefectului – Județul Mureș e o mare bucurie pentru mine, și cred că pentru toți participanții la vernisaj, mai ales în contextul în care noul prefect al județului Mureș a fost catalogat în presă drept „prefectul Centenarului.” Asemenea activități sunt binevenite, cu atât mai mult cu cât în această expoziție am regăsit mai multe personalități mureșene, majoritatea dintre ele originare din zona Reghinului”, a mărturisit Ioan Iacob.

ZI de Zi MUREȘ, Târgu-Mureș, 2 octombrie 2018

Centenarul Marii Uniri, sărbătorit cu mare fast la Jabenіța

Primăria Comunei Solovăstru în colaborare cu Despărțământul „Eugen Nicoară” al ASTREI Reghin organizează în ziua de duminică, 14 octombrie, în localitatea Jabenіța, o manifestare cultural-artistică prin care se sărbătorește Centenarul Marii Uniri. Programul va debuta la ora 16.00, cu depunere de coroane și o slujbă de pomenire la monumentul eroilor, monument ce a fost ridicat de populația localității Jabenіța, la inițiativa eroului căpitan Iuliu Șerbănuțiu. De la ora 16.30, în Căminul Cultural va avea loc Simpozionul „Marea Unire - vis împlinit”, în cadrul căruia vor susține alocuțiuni și comunicări: Tătar Ilie Chirilă, primarul Comunei Solovăstru; prof. dr. Florin Bengcean, președintele Despărțământului „Eugen Nicoară” al ASTREI Reghin; prof. Ioan Ichim; prof. Ioan Baci; prof. Dorin Cremene. În cadrul acestui eveniment va avea loc prezentarea cărților: *Contribuții la monografia comunei Solovăstru* (autori: Petru Șerbănuțiu și Ioan Baci) și volumul de versuri *100 de ani* (autor Ioan Baci). Tot cu acest prilej are loc o expoziție de pictură a doamnei Maria Mera, intitulată „Portrete ale personalităților care au contribuit la Marea Unire” și o expoziție de icoane a doamnei Klara Pădurean. Doamna prof. Mihaela Florea, directorul Școlii Gimnaziale Solovăstru-Jabenіța, va prezenta filmul documentar intitulat „Marea Unire în imagini”. Manifestarea va continua cu un program artistic susținut de elevii Școlii Generale din Jabenіța. Programul va fi întregit de solistul Ionuț Langa, care va susține un recital de cântece patriotice. Vă așteptăm cu drag la un eveniment de suflet și de intensă trăire românească.

FLORIN BENGEAN

VERNISAJ: Duminică, 14 octombrie 2018, la Căminul cultural Jabenіța, comuna Solovăstru, a avut loc vernisajul expoziției „Icoana din Cruce” autor: Pădurean Klara, și „Personalități alr Marii Uniri” autor: Maria Mera. Alocuțiuni: Ilie Tătar primarul comunei Solovăstru, prof. dr. Florin Bengcean președintele ASTRA Reghin, Ilarie Gh. Opriș președinte onorific AAP Mureș, și Maria Mera pictor.

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

**ASOCIAȚIA ARTIȘTILOR PLASTICI MUREȘ
TÂRGU-MUREȘ**

**ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGIU DE MUREȘ**

PRIMĂRIA SOLOVĂSTRU

Organizează expozițiile:

ICOANA DIN CRUCE

AUTOR: PĂDUREAN KLARA

ȘI

PERSONALITĂȚI ALE MARI UNIRI

AUTOR: MARIA MERA

VERNISAJUL ÎN ZIUA DE 14 octombrie 2018, ora 16

Căminul Cultural Jabeșița

Afișul expoziției

Manifestări dedicate Unirii la Solovăstru

Centenarul Marii Uniri este un moment aniversar pentru care fiecare localitate încearcă diferite modalități de a o sărbători. Primăria Solovăstru a organizat două asemenea manifestări. În data de 8 septembrie 2018 la Solovăstru a avut loc „Întâlnirea fiilor satului”, care a început cu un simpozion dedicat centenarului unde au susținut comunicări:

- Tătar Ilie Chirilă - primarul Comunei Solovăstru
- Nicolae Băciuț - directorul Direcției pentru Cultură Mureș
- Ioan Baciuc - profesor

Mihaela Florea - profesor director Șc. Gen. Solovăstru

A urmat manifestarea de la Jabeșița din data de 14 octombrie 2018 cu tema - „Marea Unire la ceas de sărbătoare” - organizată de Primăria Solovăstru.

La ora 16 în fața Monumentului Eroilor din Jabeșița primarul Tătar Ilie Chirilă și viceprimarul Zehan Iulus au depus o coroană de flori, un omagiu eroilor din Jabeșița căzuți în primul și al doilea război mondial. A urmat un ceremonial religios susținut de preotul Vasile Farcaș din localitate. Manifestarea a continuat în sala festivă a căminului cultural. După intonarea imnului național primarul Tătar Ilie Chirilă a deschis lucrările simpozionului.

Au prezentat comunicări:

- Preot-doctor Florin Benghean - „Marea Unire de la vis la realitate”.
- Profesorul Ioan Ichim - „Influența Marelui Război asupra unirii”
- Profesorul Ioan Baciuc - „Viața și activitatea preotului Vasile Berbecaru

Muntenescu”

- Profesorul Dorin Cremene - „Viața protopopului Vasile Duma”

- Profesoara Mihaela Florea, directoarea școlii din localitate a prezentat un film documentar despre Marea Unire de la Alba Iulia.

- Domnul publicist Ilarie Gheorghe Oprea, președintele onorific al Asociației Artiștilor Plastici Mureș a făcut o prezentare a unor lucrări de artă plastică realizate de :

- Maria Mera din Reghin
- Pădurean Klara, consilier la Direcția Județeană de Cultură Mureș

Doamna Maria Mera a prezentat portretele unor participanți mureșeni la unirea de la Alba Iulia

Doamna Pădurean Klara și-a prezentat icoanele realizate de dânsa

A urmat un program artistic susținut de elevii Șc. Gen. Jabeșița și solistul de muzică populară Ionuț Langa.

Profesor Ioan BACIU

Aspecte din expoziție

Afișul expoziției

LA CASA IANCULUI

Activitate bogată și plină de conținut la Casa Iancului, miercuri, 17.10.2018.

Președintele Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu” - filiala Mureș, domnul ec. IOAN BERTA, a propus, în debutul activităților, păstrarea unui moment de reculegere în memoria celui care a fost ing. FLORIN OPROESCU, personalitate politică națională, președintele „Vetrei Românești”, un mare patriot român și un prieten apropiat al Casei Iancului. Frumos, necesar și nobil gest la care a răspuns auditoriu, cu convingerea intimă că am pierdut un mare om, un mare luptător și un mare suflet românesc.

Apoi, asistența, venită în număr mare, a avut surpriza plăcută de a viziona expoziția itinerantă a pictoriței de mare talent și de mare simțire românească, doamna MARIA MERA, cuprinzând portrete ale unor mari patrioți români ardeleni, care au lucrat spre folosul nației române, pentru înfăptuirea Marii Uniri de la 1918.

Date despre autoare și prezentarea expoziției în sine au fost făcute de domnul ILARIE OPRÎȘ, președintele de onoare al Asociației Artiștilor Plastici – filiala Mureș, filială cunoscută a fi cea mai puternică și mai activă din țară. Domnia sa ne-a informat că expoziția este alcătuită din 30 de tablouri, este una itinerantă, de mare valoare, că ea a fost prezentată până acum la Reghin, Râșcani (Republica Moldova), Cluj, Tg.-Mureș (Prefectură), Leptocaria (Grecia), finalul fiind Alba Iulia. A fost realizată de doamna Maria Mera, pictorița Reghinului, într-un timp foarte scurt, fiind un omagiu adus în primul rând marilor luptători pentru Unirea cea Mare, reghineni, spre neuitarea și slava acestora și a faptelor lor.

Autoarea, MARIA MERA, ne-a împărtășit gândul domniei sale și imboldurile lăuntrice ce au determinat-o să conceapă și să realizeze expoziția. Uitarea oamenilor, lenevia cercetătorilor, puținătatea datelor și mai ales faptul că mare parte dintre reghineni nu își cunosc istoria urbei și nici personalitățile care fac cinste acesteia, au îndemnat-o să realizeze această frumoasă lucrare.

Cinste domniei sale și a faptei acesteia, plină de adâncă semnificație.

În partea a doua a serii, domnul prof. DIMITRIE POPTĂMAȘ, cel dăruit cu harul atât de rar al expunerii unui material într-un mod plăcut, atractiv, sintetic și convingător, ne-a vorbit despre o mare personalitate ardeleană, luptător pentru unire, episcopul greco-catolic IULIU HOSU. A fost o oră de istorie pentru toți cei prezenți, cu date biografice ale evoluției ecleziastice, științifice ale acestuia, precum și a creșterii personalității și a influenței sale în rândul maselor, a oamenilor politici, a tuturor aceluia care au pus umărul în realizarea Marii Uniri.

Domnul Dimitrie Poptâmaș, pentru a fi mai convingător, ne-a citit din documentele vremii momentul anunțării hotărârii de înfăptuire a Marii Uniri. Câtă însuflețire, câte speranțe, cât entuziasm a fost atunci în acea magnifică zi de 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia și în inimile tuturor românilor. Ce a urmat apoi? Lupta pentru punerea în practică a unirii, marile greutăți de după război, refacerea economică a țării, alt război mondial, schimbarea puterii, revizuirea granițelor, UITAREA, iar Iuliu Hosu, unul dintre cei mai mari susținători ai unirii, alături de mulți alții ca el, au ajuns în pușcărie.

Nu s-a vorbit despre unire aproape nimic până la 1968, când, încetul cu încetul, marii noștri istorici, Giurescu, Netea, St. Pascu, Scurtu, au început să scrie, timid și temător la început, câte ceva despre Unire și cei care au înfăptuit-o atunci, așa că cercetătorii și istoricii au acum în față un câmp vast de lucru, de cercetat și de pus în pagina de istorie tot adevărul.

Frumoasă, interesantă, înfiorată lecție de istorie a celui pe care membrii societății noastre îl consideră a fi un mare om de cultură, un mare patriot român, un om care mai are încă multe de spus despre noi și istoria noastră.

Finalul, ca de fiecare dată, a aparținut poezilor MIRCEA DORIN ISTRATE, GHEORGHE MUNTEANU, venit special din Nadeș la ședința noastră și care își va lansa în curând un nou volum de versuri aici, la Casa Iancului, și tânărul SILVIU RAȚIU, care au citit din propriile creații.

MIRCEA DORIN ISTRATE

Activitatea de la „Casa Iancului”

Aspecte de la manifestare

**CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ
PRIMĂRIA SI CONSILIUL LOCAL
ASOCIAȚIA CULTURALĂ,,SFÂNTU GHEORGHE"
GIMNAZIUL,,SFÂNTU GHEORGHE"
PAROHIA ORTODOXĂ NR.2
SÂNGEORGIU DE MUREȘ**

Organizează:

**EXPOZIȚIA DE PICTURĂ
„PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI"
ȘI
ICOANE PE STICLĂ**

Autor: Mera Maria

**Vernisajul expoziției în ziua de 6 noiembrie
2018, ora 13, la Biblioteca Gimnaziului
„Sfântu Gheorghe" din Sângeorgiu de Mureș.**

Alocuțiuni:

Sófalvi Sándor Szabolcs, primar

Moldovan Peter, prof. dr.

Ilarie Gh. Opreș, președinte

Vă așteptăm cu drag!

Afișul expoziției

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

ASOCIAȚIA ARTIȘTILOR PLASTICI MUREȘ
TÂRGU-MUREȘ

ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGHIU DE MUREȘ

MUZEUL JUDEȚEAN MUREȘ
SALA DE OGLINZI DIN PALATUL CULTURII
TÂRGU-MUREȘ

Organizează:

Expoziția personală a artistei Maria Mera

Alocuțiuni: Prof. Dr. Virgil Pană

Prof. Dimitrie Poptâmaș

Ilarie Gh. Opreș, președinte

Maria Mera, autorul portretelor

PERSONALITĂȚI ALE MARIII UNIRI

DIN JUDEȚUL MUREȘ ȘI DIN ȚARĂ

VERNISAJUL ÎN ZIUA DE 22 noiembrie 2018, ora 14

**VERNISAJUL EXPOZIȚIEI
„PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI” DIN CETATEA
MEDIEVALĂ**

**CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ
PRIMĂRIA TÂRGU-MUREȘ
SINDICATUL CADRELOR MILITARE
ASOCIAȚIA CULTURALĂ
„SFÂNTU GHEORGHE”**

**Organizează
în ziua de 26 noiembrie 2018, ora 15,
la Bastionul Blănarilor din
Cetatea Medievală Târgu-Mureș:
Simpozionul
„De la Mihai Viteazul la 1918”
și
Expoziția:**

PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI

AUTOR: MARIA MERA

Vă așteptăm cu drag!

Afișul expoziției

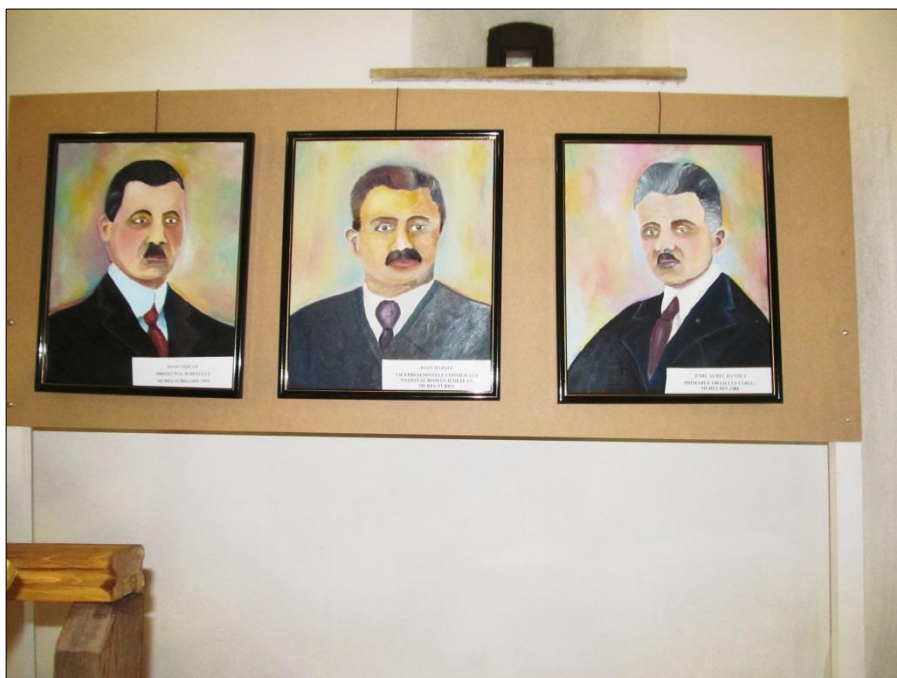

Alocuțiuni, col (r) Adrian Deac, prof. Dimitrie Poptămaș, prof. dr. Florin Bengean, Ilarie Gh. Opreș, publicist.

Aspect de la manifestare

**VERNISAJUL EXPOZIȚIEI
„ICOANE PE STICLĂ CREATE DE PICTORII
SÂNGEORZENI ÎN ANUL 2018**

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

**ASOCIAȚIA ARTIȘTILOR PLASTICI MUREȘ
TÂRGU-MUREȘ**

**ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGIU DE MUREȘ**

PRIMĂRIA SÂNGEORGIU DE MUREȘ

Organizează expozițiile:

**ICOANE PE STICLĂ
CREATE DE PICTORII
SÂNGEORZENI
ÎN ANUL 2018**

ȘI

PERSONALITĂȚI ALE MARIILOR UNIRI

AUTOR: MARIA MERA

VERNISAJUL ÎN ZIUA DE 28. 11. 2018, ORA 17
Căminul cultural Sângeorgiu de Mureș

Afișul expoziției

Aspecte de la manifestare

**VERNISAJUL EXPOZIȚIEI
„ICOANE PE STICLĂ CREATE DE PICTORII
SÂNGEORZENI ÎN ANUL 2018**

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ
ASOCIAȚIA CULTURALĂ
„DORURI MUREȘENE”
ASOCIAȚIA CULTURALĂ
„SFÂNTU GHEORGHE”

PRIMĂRIA SÂNGEORGIU DE MUREȘ

Organizează expozițiile:

**ICOANE PE STICLĂ
CREATE DE PICTORII
SÂNGEORZENI
ÎN ANUL 2018**

ȘI

PERSONALITĂȚI ALE MARIILOR UNIRI

AUTOR: MARIA MERA

VERNISAJUL ÎN ZIUA DE 29. 11. 2018, ORA 17
Căminul cultural Sângeorgiu de Mureș

Aspecte de la manifestare

**VERNISAJUL EXPOZIȚIEI
„O SUTĂ DE FLORI DE SĂRBĂTORI”**

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

**ASOCIAȚIA ARTIȘTILOR PLASTICI MUREȘ
TÂRGU-MUREȘ**

**ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGIU DE MUREȘ**

Organizează:

EXPOZIȚIA

**„O SUTĂ DE FLORI PENTRU
SĂRBĂTORI”**

Expun pictorii:

**ORBAN FERENCZ, PĂDUREAN KLARA,
MERA MARIA, CORNELIA TODORAN,
OROIAN RITA, IOAN OROIAN,
MAGYARI IULIANA, CLAUDIA BĂRĂIAN,
EUGEN BĂRĂIAN, BALAZS KRISZTINA,
GABRIELA BORDA, DORIN BORDA,
HERINEAN KARINA, GAZDA ELA,
KULCSAR MARIA, ABONYI MARIA.**

**Expoziția va avea loc în Consiliul
Județean Mureș din ziua de 26 . 11. 2018**

Vă așteptăm cu drag!

Afișul expoziției

Aspecte de la manifestare

**VERNISAJUL EXPOZIȚIEI
„PERSONALITĂȚI ALE MARI UNIRI”**

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

PRIMĂRIA REGHIN

ASOCIAȚIA CULTURALĂ

„SFÂNTU GHEORGHE”

CASA DE CULTURĂ

„EUGEN NICOARĂ” REGHIN

Organizează expozițiile:

PERSONALITĂȚI ALE MARI UNIRI

Autor: Maria Mera

MIHAI VITEAZUL ÎN CETATE

Autor: Horea Remus Epure

Alocuțiuni: Prof. Marcel Naste

Prof.dr. Florin Bengean

Publicist Ilarie Gh.Opriș

Vernisajul în ziua de 1 Decembrie 2018, ora 16

Vă așteptăm cu drag!

Afișul expoziției

Simezele expoziției

Aspecte din expoziție

Punctul, 3-9 decembrie 2018, Târgu-Mureș

**1 DECEMBRIE LA CASA DE
CULTURĂ „EUGEN NICOARĂ”
DIN REGHIN**

Sâmbătă, 1 decembrie, evenimentele au debutat la ora 15,00 la Sala de expoziții a Casei de Cultură „Dr. Eugen Nicoară” cu un vernisaj de expoziție a artistei plastice Maria Mera, intitulat sugestiv „Personalități ale Marii Uniri”.

„A fost o încântare să fac aceste portrete, dacă nu ne cunoaștem înaintașii, avem doar prezentul și nu știm spre ce viitor ne îndreptăm. Avem copii, nepoți, trebuie să știe de unde pornim, spre ce ne îndreptăm. Spunem întotdeauna că cele mai frumoase daruri cu care ne-a înzestrat Creatorul sunt înțelepciunea și prietenia. A fost o șansă extraordinară ca cineva să aibă înțelepciunea de a arăta aceste personalități tuturor și mai ales pentru că a fost o lucrare realizată între prieteni”, a spus Maria Mera, artist plastic.

„Am participat la un concurs inițiat de Consiliul Județean Mureș legat de Marea Unire. Am fost promovat cu proiectul „Între credință și unire”. Legat de primul cuvânt, credință, am realizat un număr de 36 de icoane pe sticlă, expoziție realizată de Klara Pădurean, care a ajuns nu doar în țară, ci și în Republica Moldova, Grecia, astăzi aflându-se la Hunedoara, la Castelul Huniazilor. Tot în acest proiect a fost prevăzut să realizăm portrete de personalități ale Marii Uniri. În acest sens am căutat fotografiile și biografiile lor și în luna februarie ne-am apucat de lucru. S-au finalizat un număr de 36 de portrete”, a declarat Ilarie Opreș, președintele de onoare al Asociației Artiștilor Plastici Târgu Mureș.

Imola GRAMA

MARIA MERA

S-a născut în ziua de 3 mai 1956, în orașul Bacău. A absolvit liceul în Reghin în anul 1975. Patru ani a studiat vioara la Școala de Muzică din Reghin. De tânăra a început să deseneze și s-a preocupat de arta decorativă și artizanat. A lucrat la Spitalul Municipal „Dr. E. Nicoară” din Reghin, de unde s-a pensionat. Este membră a Asociației Artiștilor Plastici Mureș din anul 2015. A participat cu lucrări de pictură în ulei pe pânză și icoane pe sticlă la expozițiile colective organizate la Galeria de Artă „Unirea”, Cetatea Medievală, Prefectura Județului, și Sala „Deisis” din Târgu-Mureș, Biblioteca Municipală „Petru Maior”, Școala Gimnazială „Mirona”, și Casa de Cultură a Tineretului „George Enescu”, Casa de Cultură „Eugen Nicoară” din Reghin, Biserica Ortodoxă „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, Biserica Romano-Catolică „Sfântu Gheorghe”, Biblioteca Școlii Gimnaziale „Sfântu Gheorghe”, Căminul cultural, Semtest BVN și Motelul „Gemini” din Sângeorgiu de Mureș, Ernei, Sighișoara, Sovata, Bistra Mureșului, Cluj-Napoca, Muzeul Muntelui Olimp din Leptokaria-Grecia, Parohia Ortodoxă din Rimini-Italia, Colchester-Anglia, Biserica „Sfântu Gheorghe” din Ravenna-Italia, Paralia-Grecia, Kraljevica, Uvala Skot-Croația, Duruitoarea Veche și Muzeul de Istorie din Rîșcani-Republica Moldova.

A fost prezentă la taberele de pictură din Târgu-Mureș, Reghin, Sovata, Ernei, Sighișoara, Bistra Mureșului, Sângeorgiu de Mureș, Gledin, Grecia și Duruitoare Veche-Republica Moldova.

Are lucrări în: Anglia, Germania, China, Australia, Grecia, Croația, Italia, Africa de Sud, Austria, Statele Unite, Ungaria, Republica Moldova și România.

Lucrările Mariei Mera, au meritul de a ne comunica acea trăire interioară pe care artista a imprimat-o naturilor sale statice cu flori, ce emană o liniște blândă, o bucurie a culorii cu care investeste atât materia florală, cât și fundalurile pe care se proiectează aceasta sau suprafețele pe care se sprijină vasele de lut. Printr-o cromatică vie, dominantă de nuanțe de roșu, violet, asociată cu transparențe sau suprapuneri de pastă densă, Maria a reușit să transcrie vizual propriile emoții și stări de bine.

*Dialoguri cromatice, București, 2017.
Roxana Bărbulescu, istoric și critic de artă.*

**ASOCIAȚIA CULTURALĂ „SFÂNTU GHEORGHE”
SÂNGEORGHIU DE MUREȘ**

INFORMARE

Privind realizarea proiectului „ÎNTRE CREDINȚĂ ȘI UNIRE” în baza convenției de cooperare nr. 26741 din 13 martie 2018, încheiat cu Consiliul Județean Mureș de către Asociația Culturală „Sfântu Gheorghe” Sângeorgiu de Mureș.

Pentru realizarea suportului sub formă de cruce din lemn și a icoanelor în total 30 de bucăți,

s-a făcut aprovizionarea cu materiale: cruci de lemn, vopsele, foiță de aur, mixion, lacuri, tușuri, pastă de relief, chituri, aracet, vopsele de ulei, carton, sticlă, fotografiile model pentru icoane, pensule, liant, vopsele spray etc.

În paralel s-au realizat 30 de tablouri pe pânză în ulei, dimensiunea 40 x 50 cm cu personalități ale Marii Uniri.

Cu cele 2 expoziții s-au realizat următoarele activități:

1.4 Iulie 2018. La Casa de Cultură „Eugen Nicoară” din Reghin. Expoziția „Personalități ale Marii Uniri”. A participat din partea Consiliului Județean Mureș vicepreședintele Alexandru Câmpeanu, din partea Casei de cultură, directorul Ioan Conțiu, referent artistic Marcel Naste, Grupul instrumental al Casei de cultură, solista populară Maria Neag și un numeros public. A apărut un articol în Cuvântul liber din 25 iulie 2018, scris de Gabriela Borda. Cu această ocazie s-a prezentat cartea „Vrednicii mureșene, 1920-1940”, autor Eugen Nicoară, de către publicistul Ilarie Gh. Opriș.

2. 30 Iulie 2018. Centrul cultural al municipiului Cluj-Napoca, Turnul Croitorilor. Expoziția „Icoana din Cruce”, autor: Pădurean Klara, și „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Expoziția s-a bucurat de prezența unor cunoscute personalități ale culturii din Cluj-Napoca și de un numeros public iubitor de artă. S-a subliniat sprijinul acordat de Consiliul Județean Mureș pentru realizarea proiectului.

3. 21 iulie 2018. Expoziția „Între Credință și Unire” în Republica Moldova. Comunicat de presă în ziarul Cuvântul liber Târgu-Mureș.

4. 24 Iulie 2018. Muzeul de Istorie Râșcani, Republica Moldova. Expozițiile „Între Credință și Unire”, autor: Pădurean Klara și „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Au participat personalități ale muzeului și ale Consiliului raionului Râșcani și numeros public. S-au făcut afișe cu mențiunea Consiliul Județean Mureș, s-a dat medalia aniversară „Un secol de la Marea Unirea” personalităților prezente. A apărut articolul despre activitate în Cuvântul liber din 17 august 2018, scris de Gabriela Borda.

5. 20 Iulie 2018. Articol: „Icoana din Cruce” a artistei Klara Pădurean. Cuvântul liber, autor Gabriela Borda.

6. 23 August 2018. Palatul Administrativ al Județului Mureș, Târgu-Mureș. Vernisajul expoziției „Între Credință și Unire”, autor: Pădurean Klara. Au vorbit: Alexandru Câmpian, vicepreședinte, preot Eugen Bărăian, Carmen Ștefănescu, secretar general ALZIAR, publicistul Ilarie Gh. Opriș. Au participat un numeros public. Au apărut articole în ziarul Zi de Zi cu titlul „Între Credință și Unire”, la Palatul Administrativ” de ziaristul Alex Toth, și în Cuvântul liber cu titlul „Unitate și Credință”, pentru sufletul neamului românesc. Creații ale artistei Klara Pădurean, la Consiliul Județean Mureș, semnat de Gabriela Borda. Activitatea a fost prezentată și la posturile de televiziune locale și naționale.

7. 9 Septembrie 2018. Muzeul Muntelui Olimp din Leptokaria, Grecia. Expoziția „Între Credință și Unire”, autor: Pădurean Klara și expoziția „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Au participat personalități de la primăria din Leptokaria și formațiile culturale din județul Mureș și Cluj prezente la Festivalul Folcloric Internațional din Leptokaria. S-a scris articolul „Artiști mureșeni și clujeni. Mesageri ai românilor, pe țarmuri elene”, care a apărut în ziarul Cuvântul liber din 15 septembrie 2018.

8. 15 Septembrie 2018. Galeria de Artă „Unirea” Târgu-Mureș. Expoziția de portrete dedicată centenarului Marii Uniri „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Alocuțiuni: prof. Diuimitrie Poptămaș, publicistul Ilarie Gh. Opriș și Czirjék Lajos președintele Asociației Artiștilor Plastici Mureș. A participat și formația folclorică „Miorița” din Târgu-Mureș și un numeros public. S-au făcut afișe cu mențiunea Consiliului Județean Mureș.

9. 1 Octombrie 2018. Palatul Administrativ al Județului Mureș, Târgu-Mureș. Expoziția „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Alocuțiuni: Alexandru Câmpianu, vicepreședinte, Nagy Zsigmond, subprefect, Nicolae Băciuț, director al Direcției Județene de Cultură Mureș, prof. drd. Constantin Bogoșel, inspector școlar de istorie, și Ilarie Gh. Opriș publicist. Au participat personalități ale culturii mureșene, un numeros public, televiziunile locale și naționale, presa locală și națională, Au apărut articole în ziarul Zi de Zi cu titlul „Lecție de istorie despre Centenar în Palatul Administrativ”, autor: Alex Toth, și în Cuvântul liber cu titlul „Expoziție de portrete dedicată Centenarului Unirii. Personalități ale Marii Uniri” de ziaristul Viorel Conțiu. Evenimentul s-a prezentat ca reportaj la televiziunea locală și Antena 1 națională.

10. 14 Octombrie 2018. Comuna Solovăstru, Căminul cultural Jabenita. Expoziția „Icoana din Cruce”, autor: Pădurean Klara și expoziția „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Alocuțiuni: Ilie Tătar, primar, prof. dr. Florin Bengean, Ilarie Gh. Opriș, publicist. Au participat personalitățile comunei Solovăstru,

formația culturală a școlii, preoți, și un numeros public. Au apărut articole în Cuvântul liber cu titlul „Centenarul Marii Uniri sărbătorit cu mare fast la Jabeșița”, autor Florin Bengean și un text „Manifestări dedicate Unirii la Solovăștru” scris de prof. Ioan Baciu.

11. 16 Octombrie 2018. Casa Iancului din municipiul Târgu-Mureș. Expoziția „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Alocuțiuni: Ioan Berța, președintele societății, prof. Dimitrie Poptămaș, Ilarie Gh. Opreș, publicist. A participat un numeros public iubitor de istorie și artă. A apărut articol în ziarul Cuvântul liber cu titlul „La Casa Iancului”, autor: Mircea Dorin Istrate.

12. 25 Octombrie 2018. Muzeul Național Muzeikon din Alba Iulia. Expoziția „Între Credință și Unire”, autor: Pădurean Klara. Alocuțiuni: Gabriel Tiberiu Rustoiu, director muzeu, dr. Ana Dumitran, șef secție, Carmen Șerbănescu, secretar general ALZIAR, Liviu Ciocă, artist profesionist, Ilarie Opreș Opreș, publicist. A cântat Grupul vocal Schola Transilvanica din Alba Iulia. Au participat personalități ale culturii și un numeros public iubitor de artă.

13. 6 Noiembrie 2018. Biblioteca Gimnaziului „Sfântu Gheorghe” din Sângeorgiu de Mureș. Expoziția „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Alocuțiuni: Sófalvi Sándor Szabolcs, primar, dr. Moldovan Peter, director arhive, prof. drd. Constantin Bogoșel, inspector școlar, prof. Dimitrie Poptămaș. S-a acordat Medalia aniversară „Un secol de la Marea Unire”, personalităților prezente. A fost prezentă televiziunea locală, elevi, dascăli și cetățeni din comună. Cu această ocazie s-a prezentat revista „Caiete sângeorzene” nr. 6 și a cântat formația vocal instrumentală a Bisericii Romano-Catolice din comună.

14. 10 Noiembrie 2018. Casa de Cultură „Tudor Mușatescu”, Galeria Arta din Câmpulung Muscel. Expoziția „Între Credință și Unire”, autor: Pădurean Klara. Alocuțiuni: Ioan Crăciun, director, Maria Carmen Șerbănescu, secretar general ALZIAR, Liviu Cioacă, director, Mihai Șerbănescu, profesor de artă, Thuri Ștefan actor. Au participat personalități ale culturii și un numeros public.

15. Editarea și tipărirea cărții „O zi din istoria Transilvaniei. 1 Decembrie 1918”, autor: Vasile Netea. Ediție anastatică îngrijită de Ilarie Gh. Opreș. Cartea a fost distribuită gratuit în cadrul simpozionului științific „Vasile Netea-istoric al Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918” din 13 noiembrie 2018, organizat de Consiliul Județean Mureș, Biblioteca Județeană Mureș și Fundația culturală „Vasile Netea”, și la Simpozionul Științific organizat de Consiliul Județean Mureș și Muzeul Județean Mureș la Sala de oglinzi din Palatul culturii Târgu-Mureș, din 22-23 noiembrie 2018, Casa de cultură „Eugen Nicoară” Reghin, Căminul cultural din Sângeorgiu de Mureș.

16. Editarea și tipărirea Albumului „Între Credință și Unire”, autor Ilarie Gh. Opreș, care va fi distribuit gratuit pentru organizatorii expozițiilor din țară și de peste hotare, și pentru bibliotecile comunale și parohii.

17. Editarea și tipărirea Albumului „Personalități ale Marii Uniri”, autor Ilarie Gh. Opreș, care va fi distribuit gratuit pentru organizatorii expozițiilor și pentru bibliotecile școlare și comunale.

18. 26 Noiembrie 2018. Cetatea Medievală din Târgu-Mureș. Expoziția „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Alocuțiuni: Col. Adrian Deac, prof. Dimitrie Poptămaș și Ilarie Gh. Opreș. A participat un numeros public.

19. 29 Noiembrie 2018. Căminul cultural Sângeorgiu de Mureș. Expoziția „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera. Alocuțiuni: Sófalvi Szabolcs, primar, Eugen Bărăian, preot paroh, Ilarie Opreș, președinte. Activitatea a avut un bogat program cultural-artistic la care au participat peste 200 de cetățeni din comună.

20. 30 Noiembrie 2018. Muzeul Castelului Corvinilor din Hunedoara. Expoziția „Între Credință și Unire”, autor: Pădurean Klara. Au participat din partea gazdelor: director Sorin Tincu organizator, prefectul județului Hunedoara, Fabius Tiberiu Kiszely, primarul municipiului Hunedoara, Dan Boboutanu, viceprimar Ramona Fodor, deputat Toma Ilie, consilier local Palcau Ciprian, director al Casei de pensii Olar Cătălin, preot Georgiu Ioan, și un numeros public.

Din partea Asociației Localităților și Zonelor Istorice și de Artă din România au participat: Maria Carmen Ștefănescu, secretar general al Asociației Localităților și Zonelor Istorice și de Artă din România și avocat Aurel Gădescu, avocatul A.L.Z.I.A.R.

Din partea Asociație Culturale „Sfântu Gheorghe” a participat Oroian Rita, pictor.

21. 1 Decembrie 2018. Casa de Cultură „Eugen Nicoară” din Reghin. Expozițiile „Personalități ale Marii Uniri”, autor: Maria Mera, și „Mihai Viteazul în Cetate”, autor: Remus Horea Epure. Alocuțiuni: prof. dr. Florin Bengean, prof. Marcel Naste, artist plastic, Maria Mera și Ilarie Gh. Opreș, președinte. Cu această ocazie s-a prezentat cartea „O zi din istoria Transilvaniei. 1 Decembrie 1918”, autor: Vasile Netea. Ediție anastatică îngrijită de Ilarie Gh. Opreș, apărută în anul 2018 în Editura Constantin Romanu-Vivu. Cartea a fost distribuită gratuit participanților. După vernisaj a fost un bogat program cultural-artistic.

PREȘEDINTE
Ilie Gh. Opreș

RESPONSABIL ARTISTIC
Pădurean Klara

AUTORUL

Ilarie Gh. Opreș, s-a născut în ziua de 10 iulie 1939 în comuna Sângeorgiu de Mureș, județul Mureș. A absolvit Liceul „Al. Papiu Ilarian”, în anul 1956, Școala de Personal Tehnic de Chimie și Metalurgie Neferoasă, anul 1963, Cursul superior de organizare și studiul muncii, în anul 1976, la București, și Școala de Artă, secția pictură, în anul 1995, la Târgu-Mureș. A muncit în domeniul culturii peste 50 de ani. Și-a început activitatea ca bibliotecar, apoi ca director de cămin cultural, referent la Centrul Județean al Creației Mureș.

Din 1 decembrie 1976, până în septembrie 1984 a fost viceprimar, iar din septembrie 1984, până în septembrie 1989 și din 1 septembrie 1990, până în martie 1992 a fost primarul comunei Sângeorgiu de Mureș. Între anii 1982-1989 a fost deputat municipal, președinte al Comisiei Permanente de Cultură al Consiliului Popular al municipiului Târgu-Mureș. A lucrat la Combinatul Chimic din Târgu-Mureș, în procesul de producție și la organizarea muncii, în perioada 1963 – 1976. A fost membru al Consiliului de Conducere al Școlii Generale din Sângeorgiu de Mureș. Între anii 1997-2000 a fost directorul Băilor Sărute din Sângeorgiu de Mureș.

Este membru fondator al Asociației Artiștilor Plastici Mureș, din ianuarie 1977. Președinte sau vicepreședinte al Asociației Artiștilor Plastici Mureș, din anul 1982, până în anul 1918. În prezent, președinte onorific.

A făcut parte din comitetele de inițiativă pentru realizarea monumentelor: Constantin Romanu-Vivu (Sângeorgiu de Mureș și Pintic), Emil A. Dandea și Gheorghe Șincal (Târgu-Mureș), Petru Maior (Căpușul de Câmpie), Mihai Eminescu și George Coșbuc (Luduș), Monumentul Latinității (Târgu-Mureș, Târnăveni, Luduș, Iernut) și Vulturul din balconul Primăriei Târgu-Mureș.

Este director fondator al ziarului „Cronică sângeorzană” din Sângeorgiu de Mureș din anul 2011, și colaborator al cotidianului „Cuvântul liber” din anul 1990. A prezentat comunicări științifice, a organizat simpozioane, prezentări de carte, vernisaje de expoziții în Sângeorgiu de Mureș, Târgu-Mureș, Sighișoara, Reghin, Târnăveni, Cluj-Napoca, Toplița, Deda, Căpuș și în alte localități. În decursul a patru decenii a publicat numeroase articole în presa locală și centrală, precum și în revistele de istorie: Marisia, Apullum, Anuarul Arhivelor Mureșene, Sangidava, etc. A publicat ca autor și coautor: 8 volume din cartea „Dascăli mureșeni”, 18 volume din monografia comunei Sângeorgiu de Mureș, 6 cărți cu temă din istoria județului Mureș, 52 de albume, anuare și cataloage. A reeditat 11 cărți de istorie locală și a sprijinit alți autori de carte pentru tipărirea cărților lor.

CUPRINSUL

ISTORIE ȘI PICTURĂ – CA UNITATE DE MĂSURĂ.....	5
ELOGIU SLUJITORILOR PE ALTARUL UNIRII	6
OMAGIU FAURITORILOR MARII UNIRI, PRIN ELEMENTE BIOGRAFICE ȘI PORTRETE PICTATE	8
LA GRANIȚA ISTORIEI CU ARTA PLASTICĂ... LA CEAS DE CENTENAR.....	16
1 DECEMBRIE 1918 – O ZI FERICITĂ DIN ISTORIA ROMÂNILOR ...	17
ÎNFIINȚAREA ȘI FUNCȚIONAREA CONSILIULUI NAȚIONAL ROMÂN JUDEȚEAN MUREȘ - TURDA	19
RECUNOȘȚINȚĂ FAȚĂ DE TRECUT ȘI SPERANȚĂ PENTRU VIITOR.....	21
CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN CENTRAL, 30 OCTOMBRIE 1918	22
CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN CENTRAL.....	24
CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN JUDEȚEAN MUREȘ-TURDA NOIEMBRIE 2018	25
PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI	27
FERDINAND I DE HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN.....	28
MARIA A ROMÂNIEI.....	30
ION I. C. BRĂTEANU	32
IULIU MANIU	34
MIRON CRISTEA	36
ȘTEFAN CICIO POP	38
VASILE GOLDIȘ	40
ALEXANDRU VAIDA VOIVOD	42
IULIU HOSSU	44
GHEORGHE POP DE BĂSEȘTI	46
AUGUSTIN CHEȚIAN	48
VASILE DUMA	50
ARITON M. POPA	52
IOAN HARȘIA	54
EMIL DANDEA	56
IOAN VESCAN	58
ȘTEFAN RUSSU	60
IERONIM PUIA	62
NICOLAE S. SUCIU	64
NICOLAE MOTORA	66
GEORGE TÂRNĂVEANU	68

IOAN BORȘIANU	70
VASILE NETEA.....	72
EUGEN NICOARĂ	74
AUREL BACIU	76
ION CHINEZU	78
IOAN ROMAN	80
FLOREA BOGDAN	82
ASPECTE DE LA DE 1 DECEMBRIE 1918	84
ACTIVITĂȚI.....	87
Leție de istorie pictată despre Centenar în Palatul Administrativ	115
Manifestări dedicate Unirii la Solovăstru.....	119
VERNISAJUL EXPOZIȚIEI „PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI”DIN CETATEA MEDIEVALĂ	135
VERNISAJUL EXPOZIȚIEI „ICOANE PE STICLĂ CREATE DE PICTORII SÂNGEORZENI ÎN ANUL 2018	140
VERNISAJUL EXPOZIȚIEI „ICOANE PE STICLĂ CREATE DE PICTORII SÂNGEORZENI ÎN ANUL 2018.....	144
VERNISAJUL EXPOZIȚIEI „O SUTĂ DE FLORI DE SĂRBĂTORI” .	149
VERNISAJUL EXPOZIȚIEI „PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI”	153
MARIA MERA	159
INFORMARE	160
AUTORUL.....	164
CUPRINSUL.....	165

